

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

2019
№ 3

MÜNDƏRİCAT

Baş redaktor:
R.Y.Rzayev

Baş redaktorun
müavini:
Ş.Y.Yusifov

Redaksiya heyəti:
H.A.Mirzəyev
Z.M.Quliyev
Ə.M.Rüstəmov
V.Ə.İbayev
H.Q.Nəsibov
Ə.A.Kərimov

Məsul katib:
A.M.Məmmədli

Redaksiyanın ünvanı:

Az 1025, Bakı şəhəri,
Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.26
1193-cü məhəllə
Tel: 493-18-37
Faks: 493-18-37

www.supremecourt.gov.az

PLENUM

Ali Məhkəmənin Plenumu.....2
**MÜLKİ VƏ İNZİBATI-İQTİSADI İŞLƏR
ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN**

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin qüvvəyə minməsindən əvvəl məhkəmə qaydasında mübahisələndirilməsi imkanı aradan qalxmış hər hansı inzibati akta qarşı yeni hüquqi müdafiə imkanı yaranmır.....3
Məhkəmənin qətnəməsi o vaxt əsaslı hesab edilir ki, həmin qətnəmədə baxılan iş üçün əhəmiyyəti olan, qanunun tələblərinə uyğun olaraq işə aid edilən və mötəbər sübutlarla təsdiq olunan faktlar əks etdirilmiş olsun, məhkəmənin iş üzrə müəyyən etdiyi faktlardan irəli gələn qəti nəticəsi onda şərh edilsin, habelə qətnəmədə göstərilən hallar işin materiallarına uyğun olsun.....12
Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosesual Məcəlləsinin 308-ci maddəsinə əsasən məhkəmə hüquqi əhəmiyyəti olan faktları o zaman müəyyən edə bilər ki, ərizəçi həmin faktları təsdiq edən lazımi sənədləri başqa qaydada ala bilməsin, yaxud itirilmiş sənədlərin bərpası mümkün olmasın.....17

CINAYƏT İŞLƏRİ ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Cinayət işi üzrə sübutlar Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosesual Məcəlləsinin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə müvafiq surətdə tədqiq edilib-qiymətləndirilmədiyindən və nəticədə ittihamın həlli üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən faktiki hallar tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmadığından apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ləğv edilmişdir.....20
"Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunu ilə CM-nə əlavə edilmiş 73-1-ci maddə hökmün icrası qaydasında o vaxt tətbiq edilə bilər ki, həmin maddədə nəzərdə tutulmuş məsuliyyətdən azad etmə institutunun tətbiqi üçün əsasların bu Qanun qüvvəyə minməyədək mövcud olması müəyyən edilsin.....23
Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 34.2-ci maddəsinə əsasən, qabaqcadan razılaşmaqla iki və ya daha çox şəxsin birgə iştirakı ilə törədilən cinayət qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş cinayət hesab olunur.....25
Şəxsin ictimai-təhlükəli qəsdə məruz qalması onun özünün ictimai-təhlükəli xarakterli əməllər törətməsi nəticəsində baş verdikdə və bu şəxsin zorakılığa məruz qalması onun özünün ictimai-təhlükəli əməllərinin qarşısının alınması, dayandırılması və yaxud qarşılıqlı surətdə törədilən ictimai-təhlükəli hərəkətlərin nəticəsi kimi meydana gəldikdə, artıq o, müdafiə olunan (zəruri müdafiə vəziyyətində olan) şəxs kimi nəzərdən keçirilə bilməz.....28
Məhkəmənin iş üzrə qəbul etdiyi yekun məhkəmə aktı sübutların tədqiqi qaydalarına əməl edilməklə çıxarılmalı, yalnız məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara əsaslanmalı və bu sübutların ittihamın qiymətləndirilməsi üçün kifayət edən olması, məhkəmənin müəyyən etdiyi halların onun tədqiq etdiyi sübutlarla uyğunluq təşkil etməsi barədə tələblərə cavab verməlidir.....34

MƏQALƏLƏR

Müzəffər Ağazadə: Cinayət Məcəlləsinin 264-cü maddəsi ilə bağlı mübahisəli məsələlər.....38
İlham Əsədov: Mülki prosesual qanunvericilikdə məhkəmə xərcləri və onun tətbiqi.....43

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR

Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Ədliyyə Nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.....49
Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri və kollegiya sədrləri bölgələrdə vətəndaşları qəbul ediblər.....50
Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə komissarı Dunya Miyatoviç Ali Məhkəmənin sədri ilə görüşmüşdür.....54
AŞPA-nın Hüquq Məsələləri və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, İslandiya Parlamentinin üzvü xanım Sunna Thorhildur Evarsdottirin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.....55
Avropa Şurasının İnsan Hüquqları və Qanunun Aliliyi üzrə Baş Direktoratlığının rəhbəri cənab Xristos Cakoumoulosun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.....56
Ali Məhkəmənin sədri Fransada səfərdə olmuşdur.....57
ABŞ Dövlət Departamentinin İnsan Alverinin Monitorinqi və Mübarizəsi üzrə Ofisinin əməkdaşı cənab Atsuki Takahaşinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.....58

PLENUM

Ali Məhkəmənin Plenumu

12 iyul 2019-cu ildə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin növbəti Plenumu keçirilmişdir. Plenumda konkret işlərə baxılmış, Ali Məhkəmənin 2019-cu ilin II yarısına dair iş planı təsdiq edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin qüvvəyə minməsindən əvvəl məhkəmə qaydasında mübahisələndirilməsi imkanı aradan qalxmış hər hansı inzibati akta qarşı yeni hüquqi müdafiə imkanı yaranmır.

İddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar Bələdiyyəsi cavabdeh Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin 6 sayılı Ərazi İdarəsinə qarşı iddia ərizəsi ilə Şirvan İnzibati-İqtisadi məhkəməsinə müraciət edərək Qaralılar Bələdiyyəsinə aid olan torpaq sahəsi üzərində İcra Hakimiyyəti Başçısının sərəncamı nəticəsində əldə olunmuş Mülkiyyət Hüquqlarının Qeydiyyatı və Şəhərsalma Kadastr İdarəsi tərəfindən 47 nömrəli Qeydiyyat vəsiqəsi və Qaralılar bələdiyyəsinin 25.03.2007-ci il tarixli, 05 nömrəli protokolunun qərarının ləğv edildiyini nəzərə alıb DƏDRX-nin 6 sayılı Beyləqan Ərazi İdarəsi tərəfindən Əliyev Rəşada verilmiş seriya MH №0000944 nömrəli çıxarışı, 25.03.2007-ci il tarixli 05 sayılı Qaralılar bələdiyyəsinin qərarına əsasən Əliyev Rəşadla 450 kv.metr torpaq sahəsinin icarəsi haqqında bağlanmış müqavilənin, həmin torpaq sahəsi ilə əlaqədar verilən plan ölçü sənədinin, şəhadətnamə və ya həmin torpaqdan istifadə hüququna dair çıxarış və digər bu kimi Qaralılar bələdiyyəsinin həmin torpağının Rəşad Əliyevə icarəyə verilməsi ilə bağlı bütün qərar və sənədlərin ləğv edilməsini xahiş etmişdir.

İddiaçının dəlillərinə görə Beyləqan rayon Qaralılar Bələdiyyəsinin 15 avqust 2014-cü il tarixli iclas protokolunun qərarı ilə qaz doldurma məntəqəsi adı altında Beyləqan rayon Bünyadlı kənd sakini Əliyev Rəşad Şahmar oğluna Qaralılar Bələdiyyəsi tərəfindən 450 kv.metr torpaq sahəsinin verilməsinə səbəb olan 25.03.2007-ci il tarixli 05 nömrəli protokolunun qərarı ləğv edilmişdir. Səbəb isə icarədə olan torpaq sahəsinə götürüldüyü müddətdən 15 avqust 2014-cü il tarixə qədər icarə haqqının ödənilməməsi və onunla bağlanmış müqavilənin müvafiq İcra Hakimiyyəti orqanı (DTXK) tərəfindən təsdiq olunaraq dövlət qeydiyyatına alınmaması, torpaqdan istifadə hüququna dair Torpaq sahəsinin plan ölçü sənədinin olmaması və onun bələdiyyəyə təqdim olunmaması olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının torpaq icarəsi haqqında qanununun 12-ci maddəsinə görə dövlət qeydiyyatına alınmayan icarə müqaviləsi etibarsız

sayılır. Eyni zamanda, həmin bənddə göstərilir ki, dövlət və bələdiyyə torpaqları icarəyə verilərkən torpaqdan müvəqqəti istifadə hüququna dair aidiyyəti təşkilatlar (DTXK) tərəfindən torpağın plan ölçü sənədləri verilməlidir. İddiaçı əlavə olaraq bildirmişdir ki, torpaqdan istifadəyə dair şəhadətnamə və torpağın plan ölçü sənədi olmadan torpaqdan istifadə etmək həmin torpaq sahəsinin qanunsuz zəbt etmə sayılır. Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsinin 73-cü maddəsinə görə 1 il müddətinə icarə haqqı üzürlü səbəb olmadan ödənilmədikdə həmin müqavilə ləğv edilir. Qaralılar bələdiyyəsinin 25.03.2007-ci il tarixli, 05 nömrəli protokolunun qərarı ilə Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun icarəsinə verilən torpaq sahəsi 2003-cü il avqust ayında həmin torpaq bələdiyyə torpağı olduğu halda qeyri-qanuni olaraq İcra Hakimiyyəti Başçısı tərəfindən Bünyadlı kənd sakini Əliyev Rəşad Şahmar oğluna qaz doldurma məntəqəsi tikmək məqsədi ilə verilməsi barədə 19 avqust 2003-cü il tarixli 31 nömrəli sərəncam verilmişdir. Həmin sərəncam əsasında qanunsuz olaraq bələdiyyəyə aid olan torpaq sahəsinə yerli təşkilatlar tərəfindən torpaq sənədi verilərək torpaq sahəsində tikinti aparılması üçün Əliyev Rəşada imkan verilmişdir. Sonradan isə həmin torpaqda binalara Azərbaycan Respublikası Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsi Baş Dövlət Texniki İnvartarlaşma, Mülkiyyət Hüquqlarının Qeydiyyatı və Şəhərsalma Kadastr İdarəsi tərəfindən 47 nömrəli Qeydiyyat vəsiqəsi verilmişdir. Sonradan həmin torpaq sahəsinin Qaralılar bələdiyyəsinə məxsus olduğunu anlayaraq bələdiyyənin 25.03.2007-ci il tarixli 05 sayılı iclas protokolunun qərarı ilə guya həmin torpaq sahəsinin Əliyev Rəşada Qaralılar bələdiyyəsi tərəfindən verilməsi barədə müqavilə bağlanıb həmin müqavilə dövlət qeydiyyatından keçməmişdir və bununla da həmin müqavilə etibarsız sayılır. Həmin müqavilə yerli təşkilatlar tərəfindən hazırlanmış plan ölçü sənədləri ilə (hansı ki, DTXK tərəfindən ya şəhadətnamə yada plan ölçü sənədi verilməli idi) birlikdə Qeydiyyat vəsiqəsi ilə birləşdirilərək yenidən Hüquqların qeydiyyatı haqqında Daşınmaz əmlakın Dövlət

reyestri Xidmətinin 6 saylı Beyləqan ərazi idarəsinin 1 nömrəli Reyestr kitabının 40 nömrəli vərəqində seriya MH N0000944 nömrəli çıxarış verilmişdir.

Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin iddianın dəyişdirilməsinin qəbul edilməsinə dair 2-1(086)-2659/2017 sayılı 12.07.2017-ci il tarixli qərarı ilə iddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin cavabdeh AR ƏMDK yanında DƏDRX-nin 6 saylı Ərazi İdarəsinə qarşı çıxarışın ləğv edilməsi və sair tələbi barədə iddia ərizəsi üzrə iddiaçı olduğu kimi saxlanılmaqla, cavabdeh qismində Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyəti, üçüncü şəxs qismində AR ƏMDK yanında DƏDRX-nin 6 saylı Ərazi İdarəsi və Əliyev Rəşad Şahmar oğlu cəlb edilmişlər, iddia tələbi Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısının 19.08.2003-cü il tarixli 31 nömrəli sərəncamının qanunsuz, etibarsız hesab edilməsi kimi baxılmışdır.

İddianın dəqiqləşdirilməsi barədə ərizədə iddianın Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli 31 nömrəli sərəncamının qanunsuz, etibarsız hesab edilməsi kimi baxılması xahiş edilmişdir.

Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 avqust 2017-ci il tarixli 2-1(86)-2659/2017 sayılı qərarı ilə iddia təmin edilərək Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli 31 nömrəli sərəncamı qanunsuz sayılmışdır.

Qərardan üçüncü şəxs Əliyev Rəşad Şahmar oğlu tərəfindən apelyasiya şikayəti verilmişdir.

Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 19 dekabr 2017-ci il tarixli 2-1(106)492/2017 sayılı qərarı ilə üçüncü şəxs Əliyev Rəşad Şahmar oğlu tərəfindən verilmiş apelyasiya şikayəti qismən təmin edilərək iş üzrə Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 avqust 2017-ci il tarixli 2-1(86)-2659/2017 sayılı qərarı ləğv edilərək iddia mümkün sayılmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 17 aprel 2018-ci il tarixli 2-1(102)-613/2018 sayılı qərarı ilə iddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar Bələdiyyəsi tərəfindən verilmiş kassasiya şikayəti təmin edilməmiş, Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 19 dekabr 2017-ci il tarixli 2-1(106)492/2017 sayılı qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Apelyasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 avqust 2017-ci il tarixli 2-1(86)-2659/2017 sayılı qərarı əsassız və qanunsuz olması, maddi və prosesual hüquq normalarının

pozulması və düzgün tətbiq edilməməsi ilə qəbul edildiyi üçün ləğv edilməlidir.

Apelyasiya şikayətinin dəlillərinə görə hazırki iddia tələbi üzrə subyektiv hüququn olması və iddia müddəti nəzərə alınmalıdır. Məhkəmə işə baxarkən Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 58-ci maddəsinin tələblərini pozmuşdur. İPM-nin 58.2-ci maddəsinə əsasən məhkəmə sübutlara yerində baxış keçirə, şahidləri, ekspertləri və proses iştirakçılarını dindirə, zəruri sənədləri tələb edə bilər. İPM-nin 58.7-ci maddəsinə əsasən sübutlar məhkəmədə tam və hərtərəfli araşdırıldıqdan sonra qiymətləndirilir. Məhkəmə qərar qəbul edərkən İPM-nin 68.2-ci maddəsinin tələbləri pozulmuşdur.

Apelyasiya məhkəməsinin iclasında üçüncü şəxs Əliyev Rəşad Şahmar oğlu apelyasiya şikayətinin dəlillərinə uyğun izahat verərək apelyasiya şikayətinin təmin edilməsinə Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 avqust 2017-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsi və iddia tələbinin rədd edilməsi barədə qərar qəbul edilməsinə xahiş etmişdir.

Apelyasiya məhkəməsinin iclasında iddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar Bələdiyyəsinin sədri Səfərov Maarif Əli oğlu, iddiaçının nümayəndəsi Abışov Şiraslan Sədrəddin oğlu izahatlarında apelyasiya şikayətinin təmin edilmədən Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 24 avqust 2017-ci il tarixli qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını xahiş etmişlər.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 81.3-cü maddəsinə əsasən bu fəsilə başqa qaydanın müəyyən edilmədiyini hallarda, şikayət üzrə inzibati məhkəmə icraatında birinci instansiya məhkəməsində icraatla bağlı bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş müvafiq prosesual qaydalar, o cümlədən iddia ərizəsinin formasına və məzmununa dair tələblər və Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsinin apelyasiya instansiyası məhkəməsində icraatla bağlı müvafiq müddəaları tətbiq olunur.

Həmin Məcəllənin 82-ci maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsi mübahisə ilə bağlı işə şikayət həddində və hüquqi məsələlər, habelə sübutlar və faktlar (faktiki hallar) əsasında mahiyyəti üzrə tam həcmdə baxır. Apelyasiya instansiyası məhkəməsi həmçinin bu Məcəllənin 12-ci maddəsinin tələblərinə əsasən yeni təqdim olunmuş sübutları (sübut etmə vasitələrini) və faktları (faktiki halları) da nəzərə alır.

Həmin Məcəllənin 87.6-cı maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qərarını dəyişdirmədən qüvvədə saxlaya bilər, dəyişdirə bilər və ya ləğv edərək (tam və ya qismən) yeni qərar qəbul edə bilər. Birinci instansiya məhkəməsinin qərarı apelyasiya tələbi həddində dəyişdirilə bilər.

Həmin Məcəllənin 87.8-ci maddəsinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsi qərarını əsaslandırmağa borcludur. Lakin hər bir halda apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarında apelyasiya şikayətinin dəlillərinə münasibət bildirilməlidir.

İşdən, iddia ərizəsinin məzmunundan və iddiaçının dəlillərindən görüldüyü kimi iddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar Bələdiyyəsi cavabdeh Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin 6 saylı Ərazi İdarəsinə qarşı iddia qaldıraraq Qaralılar Bələdiyyəsinə aid olan torpaq sahəsi üzərində İcra Hakimiyyəti Başçısının sərəncamı nəticəsində əldə olunmuş Mülkiyyət Hüquqlarının Qeydiyyatı və Şəhərsalma Kadastr İdarəsi tərəfindən 47 nömrəli Qeydiyyat vəsiqəsi və Qaralılar bələdiyyəsinin 25.03.2007-ci il tarixli, 05 nömrəli protokolunun qərarının ləğv edildiyini nəzərə alıb DƏDRX-nin 6 saylı Beyləqan Ərazi İdarəsi tərəfindən Əliyev Rəşad Şahmar oğluna verilmiş seriya MH № 0000944 nömrəli çıxarışı, 25.03.2007-ci il tarixli 05 saylı Qaralılar bələdiyyəsinin qərarına əsasən Əliyev Rəşadla 450 kv.m torpaq sahəsinin icarəsi haqqında bağlanmış müqavilənin, həmin torpaq sahəsi ilə əlaqədar verilən plan ölçü sənədinin, şəhadətnamə və ya həmin torpaqdan istifadə hüququna dair çıxarış və Qaralılar bələdiyyəsinin həmin torpağının Rəşad Əliyevə icarəyə verilməsi ilə bağlı bütün qərar və sənədlərin ləğv edilməsini xahiş etmişdir.

İddiaçı iddia ərizəsində dəqiqləşdirmə aparılmasına dair ərizə verdiyi üçün məhkəmənin iddianın dəyişdirilməsinə dair qərarı ilə iddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin cavabdeh AR ƏMDK yanında DƏDRX-nin 6 saylı Ərazi İdarəsinə qarşı çıxarışın ləğv edilməsi və sair tələbi barədə iddia ərizəsi üzrə iddiaçı kimi saxlanılmaqla, cavabdeh qismində Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyətini, üçüncü şəxs qismində AR ƏMDK yanında DƏDRX-nin 6 saylı Ərazi İdarəsinə və Əliyev Rəşad Şahmar oğlu cəlb edilmiş və iddia tələbi Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısının 19.08.2003-cü il tarixli

31 nömrəli sərəncamının qanunsuz, etibarsız hesab edilməsi kimi baxılmışdır.

Birinci instansiya məhkəməsinə 12.07.2017-ci il tarixdə daxil olmuş ərizədə iddia ərizəsində dəqiqləşdirmə aparıldığını, iddiaçı olduğu kimi saxlanılmaqla, cavabdeh qismində Beyləqan rayon İcra Hakimiyyətinin cəlb edilməsini, iddia tələbinin isə Beyləqan rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli 31 saylı sərəncamının qanunsuz, etibarsız hesab edilməsi kimi baxılması xahiş edilmişdir.

İddianın dəqiqləşdirilməsi barədə ərizə tədqiq edilərkən ərizədə Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısının 19.08.2003-cü il tarixli 31 nömrəli sərəncamının qanunsuz, etibarsız hesab edilməsi xahiş edilməsinə baxmayaraq bu barədə iddiaçının hüquqi mövqeyi əsaslandırılmamışdır.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 46.1-ci maddəsinə əsasən iddia ərizəsində aşağıdakılar göstərilməlidir:

46.1.1. ərizənin verildiyi məhkəmənin adı;

46.1.2. iddiaçı və cavabdeh fiziki şəxslərin soyadları, adları, atalarının adları, yaşayış yerləri, inzibati orqanların (hüquqi şəxslərin) adı və hüquqi ünvanları;

46.1.3. iddiaçının (ərizəçinin) tələbi.

46.2. Məhkəmə prosesinin tezləşdirilməsi məqsədi ilə iddia ərizəsində həmçinin aşağıdakılar göstərilə bilər:

46.2.1. iddiaçının öz tələbini əsaslandırdığı faktlar və digər sübutetmə vasitələri;

46.2.2. iddiaçının arzuladığı inzibati aktın qəbul edilməsinin zəruriliyini göstərən hallar və iddiaçının istəyinə uyğun olaraq, həmin inzibati aktın layihəsi;

46.2.3. mübahisənin düzgün həll edilməsi üçün zəruri olan digər məlumatlar və iddiaçının vəsatətləri;

46.2.4. əsli və ya surəti iddia ərizəsinə qoşulmaqla, mübahisələndirilən inzibati akt vəşikayət instansiyasına şikayət verildiyi hallarda şikayət instansiyasının qərarı;

46.2.5. ərizəyə əlavə olunmuş sənədlərin siyahısı.

Məhkəmə araşdırmaları zamanı üçüncü şəxs Əliyev Rəşad Şahmar oğlu izahatlarında göstərmişdir ki, uzun müddətdir ki, sahibkarlıqla məşğul olur, 2003-cü ildən yanacaq doldurma məntəqəsini tikib işlədir, 2003-cü ildə Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyətinə müraciət etmiş və İcra Başçısının sərəncamı ilə ona 450 kv.m torpaq sahəsi ayrılmışdır, 2007-ci ildə Beyləqan rayon Qaralılar Bələdiyyəsi torpaq sahəsinə aid

Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısının 19.08.2003-cü il tarixli 31 nömrəli sərəncamını sənədləşdirmişdir, sonra işə çıxarış almışdır.

Üçüncü şəxs Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun nümayəndəsi Məmmədzadə Əkbər Yusif oğlu birinci instansiya məhkəməsinin iclasında izahatında göstərmişdir ki, iddiaçının subyektiv hüququ yoxdur, Beyləqan Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısı 19.08.2003-cü il tarixli 31 nömrəli sərəncamı imzalayarkən səlahiyyətli şəxs olmuş və sonradan Beyləqan rayon Qaralılar Bələdiyyəsi bu sərəncamı rəsmiləşdirmişdir, mübahisələndirilən sərəncamın qəbul edilməsindən xeyli müddət keçmişdir, ona görə də mübahisəyə Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 373-cü maddəsinə əsasən iddia müddəti tətbiq edilməlidir.

Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının mübahisələndirilən 19 avqust 2003-cü il tarixli, 31 nömrəli sərəncamından görünür ki, sərəncamla qərara alınmışdır ki, rayonun Bünyadlı kənd sakini Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun Qaralılar kəndinin inzibati ərazisinə daxil olan «Üç yol» adlanan ərazidə, Ələt-Culfa şosse yolunun sol tərəfində, İmişli rayonu istiqamətində, yeməxananın 25 metrliyində «Maye-qaz» doldurma məntəqəsinin tikintisi üçün tikinti altına 450 kvadrat metr torpaq sahəsi ayrılması barədə 05 avqust 2003-cü il tarixli, Ə-194 saylı rəzəsi nəzərə alınaraq Əliyev Rəşad Şahmar oğluna Qaralılar kəndinin inzibati ərazisinə daxil olan «Üç yol» adlanan ərazidə, Ələt-Culfa şosse yolunun sol tərəfində, İmişli rayonu istiqamətində, yeməxananın 25 metrliyində «Maye-qaz» doldurma məntəqəsinin tikintisi üçün tikinti altına 450 kvadrat metr torpaq sahəsi ayrılmış, Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi Beyləqan rayonu şöbəsinə və Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi 8 saylı Ərazi Vergilər idarəsinə bu sərəncamdan irəli gələn vəzifələrin icrasına müvafiq tədbirlər görməsi, sərəncamın icrasına nəzarət Azərbaycan Respublikası Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi Beyləqan rayon şöbəsinə tapşırılmışdır.

Beyləqan rayon Dövlət Texniki İnventarlaşma və Mülkiyyət Hüquqlarının Qeydiyyatı İdarəsi tərəfindən Əliyev Rəşad Şahmar oğluna verilmiş 26.11.2003-cü il tarixli 47 nömrəli qeydiyyat vəsiqəsindən görünür ki, Beyləqan rayonunda Qaralılar kəndinin ərazisində «Üç yol» adlanan ərazidə yerləşən qeyri-yaşayış binası «Maye-qaz» doldurma məntəqəsinin sahibi Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun adına mülkiyyət

hüquqi əsasında 26.11.2003-cü il tarixdə 3 nömrəli reyestr kitabında 77-ci səhifədə 47 reyestr nömrəsi ilə qeydə alınmışdır.

Tikinti altına torpaq sahəsi ayrılması barədə aktdan görünür ki, komissiya üzvləri Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti Başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli 31 nömrəli sərəncamı ilə Əliyev Rəşad Şahmar oğluna Qaralılar kəndinin inzibati ərazisinə daxil olan «Üç yol» adlanan ərazidə, Ələt-Culfa yolunun sol tərəfində «Maye-qaz» doldurma məntəqəsinin tikintisi üçün 450 kvadrat metr torpaq sahəsinin ayrılması məqsədə uyğun hesab edilmişdir. Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsi tərəfindən Beyləqan rayon Ərazi idarəsinə ünvanlanmış 25.03.2007-ci il tarixli 02 nömrəli məktubda Əliyev Rəşad Şahmar oğlu ilə bağlanmış icarə müqaviləsinə əsasən, onun istifadəsinə verilmiş bələdiyyəyə aid olan 450 kv.m torpaq sahəsinin daşınmaz əmlakın reyestrində dövlət mülkiyyəti kimi qeydiyyatdan alınmasını və qeydiyyatdan alınmış hüquqların məhdudlaşdırılması (yüklülüyü) haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın verilməsi üçün müvafiq göstəriş verilməsi qeyd olunmuşdur.

Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin 25 mart 2007-ci il tarixli iclas protokolundan görünür ki, 19 avqust 2003-cü il tarixdə «Qazdoldurma» məntəqəsinin tikintisi üçün Beyləqan rayon İcra Hakimiyyətinin 19 avqust 2003-cü il tarixli 31 nömrəli qərarına əsasən ayrılmış 450 kv.m torpaq sahəsi Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun adına sənədləşdirilməsi qərara alınmışdır.

Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin 25.03.2007-ci il tarixli 05 nömrəli qərarı əsasında bağlanmış müqavilədən görünür ki, İcarəyə verən Qaralılar Bələdiyyəsi icarə əsasında sahəsi 450 kv.m olan torpaq sahəsinə sahibkarlıqla məşğul olmaq üçün İcarəçi Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun uzunmüddətli istifadəsinə verilmişdir. Müqavilənin xüsusi şərti ondan ibarətdir ki, tikinti müddəti 15 il olmalıdır. Bu müqavilə 15 il müddətinə bağlanılır.

Həmin müqavilənin 2.3-2.4-cü bəndlərinə əsasən, icarə haqqı 01 yanvar 2007-ci il tarixdən hesablanır. İcarəçi hər il 100 manat icarə haqqı ödəməyi öhdəsinə götürür.

ƏMDK yanında DƏDRX-nin 6 saylı Ərazi İdarəsi tərəfindən Beyləqan rayonu Qaralılar Bələdiyyəsinə ünvanlanmış 07 iyun 2017-ci il tarixli 174620001552 nömrəli məktubda qeyd olunur ki, Əliyev Rəşad Şahmar oğluna məxsus Beyləqan rayonu Qaralılar kəndi ərazisində yerləşən qeyri-yaşayış binası üzərində mülkiyyət

hüququnun ləğv edilməsi barədə 05 iyun 2017-ci il tarixli, 24 nömrəli müraciətə Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Reyestri Xidmətinin 6 saylı Ərazi İdarəsində baxılmışdır. Bununla əlaqədar olaraq bildirilmişdir ki, «Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 2-ci maddəsinə əsasən daşınmaz əmlaka mülkiyyət və digər əşya hüquqlarının dövlət qeydiyyatı Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi uyğun olaraq daşınmaz əmlaka hüquqların əmələ gəlməsinin, məhdudlaşdırılmasının başqasına keçməsinin və bu hüquqlara xitam verilməsinin dövlət tərəfindən tanınması və təsdiq edilməsi barədə hüquqi aktdır. Daşınmaz əmlak üzərində qeydiyyata alınmış hüquq mübahisələndirilə bilər. Hüquqların dövlət qeydiyyatı ilə bağlı mübahisələr məhkəmə qaydasında həll edilir.

Beyləqan Ərazi İdarəsi tərəfindən Əliyev Rəşad Şahmar oğluna verilmiş 23.04.2007-ci il tarixli 170700506 qeydiyyat nömrəli Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestrindən çıxarışdan görünür ki, Beyləqan rayonu, Qarallar kəndi, «Üç yol» adlanan ərazi, Ələt-Culfa yolunun sol tərəfində icarəsində olan 0,045 ha torpaq sahəsində yerləşən 3 girişli, 110 kv.metr ümumi, 45,78 kv.m əsas, 64,22 kv.m köməkçi sahədən ibarət 1 mərtəbəli qeyri-yaşayış binası (MQD) tam mülkiyyət hüququ üzrə Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun adına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində 1 nömrəli reyestr kitabının 40 nömrəli vərəqində qeydiyyata alınmışdır.

Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli, 31 nömrəli sərəncamından çıxarışdan görünür ki, rayonun Bünyadlı kənd sakini Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun Qaralılar kəndinin inzibati ərazisinə daxil olan «Üç yol» adlanan ərazidə, Ələt-Culfa şosse yolunun sol tərəfində, İmişli rayonu istiqamətində, yeməxananın 25 metrliyində «Maye-qaz» doldurma məntəqəsinin tikintisi üçün tikinti altına 450 kvadratmetr torpaq sahəsi ayrılması barədə ərizəsi nəzərə alınaraq 450 kv.m torpaq sahəsi ayrılması qərara alınmışdır.

Məhkəmə kollegiyası tətbiq edilən maddi və prosessual hüquq normalarının tələbləri baxımından hesab etmişdir ki, Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli, 31 nömrəli sərəncamının etibarsız qanunsuz hesab edilməsi üçün hüquqi əsaslar olmamış, iddiaçı həmin halları əsaslandırılmamışdır. Birinci instansiya məhkəməsi isə iddianı təmin edərkən maddi hüquq

normalarını da düzgün tətbiq etməmişdir. Belə ki, birinci instansiya məhkəməsi mübahisəli məsələyə 2011-ci ildən qüvvəyə minmiş «İnzibati icraat haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununu düzgün tətbiq etməmişdir.

«İnzibati icraat haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 91-ci maddəsində göstərilir ki, bu Qanun Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsi ilə eyni gündə qüvvəyə minir.

«İnzibati icraat haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun 2.0.2-ci maddəsinə əsasən inzibati orqan tərəfindən ümumi (publik) hüquq sahəsinə aid olan müəyyən (konkret) məsələni nizama salmaq və ya həll etmək məqsədi ilə qəbul edilmiş və ünvanlandığı hüquqi və ya fiziki şəxs (şəxslər) üçün müəyyən hüquqi nəticələr yaradan qərar, sərəncam və ya digər növ hakimiyyət tədbiridir.

Həmin Qanunun 20.1-ci maddəsinə əsasən hər bir şəxsin onun hüquq və qanuni maraqlarına bilavasitə aid olan məsələlərlə bağlı inzibati orqana müraciət etmək, vəsatət vermək və ya inzibati orqandan məlumat əldə etmək hüququ vardır.

Həmin Qanunun 20.2-ci maddəsinə əsasən qanunda başqa qayda nəzərdə tutulmamışdırsa, inzibati orqan onun səlahiyyətlərinə aid olan məsələlər üzrə müraciətlərə baxmağa, həmin müraciətlər üzrə müvafiq qərar qəbul etməyə və ya məlumat verməyə borcludur.

Həmin Qanunun 64.1-ci maddəsinə əsasən inzibati akt, ünvanlandığı şəxsə və ya maraqlarına toxunduğu şəxsə bu barədə məlumat verildiyi andan və yaxud bu barədə həmin şəxslərə məlum olduğu andan hüquqi qüvvəyə minir. İnzibati akt məlumat verildiyi məzmununda hüquqi qüvvəyə minir və hüquqi cəhətdən etibarlı sayılır.

Həmin Qanunun 64.2-ci maddəsinə əsasən inzibati akt qanunla müəyyən olunmuş qaydada geri çağırılana, ləğv edilənə, dəyişdirilənə, qüvvədə olma müddəti qurtardığına və ya başqa səbəbə görə qüvvədən düşmüş hesab edilənə qədər hüquqi qüvvəsini saxlayır və hüquqi cəhətdən etibarlı sayılır.

Həmin Qanunun 64.3-cü maddəsinə əsasən inzibati orqan inzibati aktın geri çağırılması, ləğv olunması, dəyişdirilməsi və ya qüvvədən düşmüş hesab olunması barədə maraqlı şəxslərə məlumat verməyə borcludur.

«İnzibati icraat haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun 65.1-ci maddəsinə əsasən aşağıdakı inzibati aktlar etibarsız sayılır:

65.1.1. hansı inzibati orqan tərəfindən qəbul edildiyi məlum olmayan yazılı inzibati akt;

65.1.2. müvafiq səlahiyyəti olmayan inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş inzibati akt;

65.1.3. qanunvericiliyə əsasən yalnız müəyyən rəsmi sənəd (rəsmi sənədin təqdim edilməsi) formasında qəbul edilə bilən, lakin həmin tələbə cavab verməyən inzibati akt;

65.1.4. maraqlışəxsdən inzibati və ya cinayət məsuliyyətinə səbəb ola bilən hərəkətlər etməyi tələb edən inzibati akt;

65.1.5. faktiki səbəblər üzündən icrası mümkün olmayan inzibati akt;

65.1.6. kiməünvanlandığı aydın olmayan inzibati akt.

«İnzibati icraat haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun 65.2-ci maddəsinə əsasən etibarsız inzibati akt qəbul edildiyi andan yararsız (əhəmiyyətsiz) sayılır və heç bir hüquqi nəticə yaratmır.

«İnzibati icraat haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun 65.3-cü maddəsinə əsasən inzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqan bu Qanunun 65.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda öz təşəbbüsü və ya maraqlı şəxsin müraciəti əsasında həmin aktın etibarsız olduğunu təsdiq etməyə borcludur. Bu barədə maraqlışəxslərə həmin Qanunun 62-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada məlumat verilir.

Həmin Qanunun 67.1-ci maddəsinə əsasən inzibati orqan tərəfindən inzibati icraat haqqında hüquq normalarının və ya maddi hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsi nəticəsində qəbul edilmiş inzibati akt qanunsuz sayılır.

Həmin Qanunun 67.2-ci maddəsinə əsasən qanunsuz inzibati akt həmin aktı qəbul etmiş inzibati orqan və ya subordinasiya baxımından yuxarı inzibati orqan tərəfindən və yaxud məhkəmə qaydasında ləğv oluna bilər.

Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli, 31 nömrəli sərəncamından görünür ki, həmin sərəncam əsasında Beyləqan rayon Dövlət Texniki İnventarlaşma və Mülkiyyət Hüquqlarının Qeydiyyatı İdarəsi tərəfindən Əliyev Rəşad Şahmar oğluna verilmiş 26.11.2003-cü il tarixli 47 nömrəli qeydiyyat vəsiqəsi və Beyləqan Ərazi İdarəsi tərəfindən 23.04.2007-ci il tarixli 170700506 qeydiyyat nömrəli Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestrindən çıxarış verilmiş və 0,045 ha torpaq sahəsində yerləşən 3 girişli, 110 kv.metr ümumi, 45,78 kv.m əsas, 64,22 kv.m köməkçi

sahədən ibarət 1 mərtəbəli qeyri-yaşayış binası tam mülkiyyət hüququ üzrə Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun adına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində 1 nömrəli reyestr kitabının 40 nömrəli vərəqində qeydiyyatla alınmışdır.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 38.1-ci maddəsinə əsasən mübahisələndirmə haqqında iddia inzibati aktın təqdim (elan) olunduğu vaxtdan, şikayət instansiyasına şikayət verildiyi hallarda işəşikayətə dair qəbul olunan inzibati aktın təqdim olunduğu vaxtdan 30 gün müddətində qaldırıla bilər.

Həmin Məcəllənin 38.2-ci maddəsinə əsasən məcburetəmə haqqında iddia tələb olunan inzibati aktın qəbul edilməsindən imtina barədə iddiaçıya müvafiq inzibati aktın təqdim edildiyi və ya bu barədə yazılı məlumatın verildiyi vaxtdan 30 gün müddətində qaldırıla bilər.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 12.1-ci maddəsinə əsasən məhkəmə proses iştirakçılarının izahatları, ərizə və təklifləri ilə, onların təqdim etdikləri sübutlarla və işdə olan digər materiallarla kifayətlənməyərək, mübahisənin düzgün həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halları xidməti vəzifəsinə görə araşdırmağa borcludur.

Həmin Məcəllənin 12.2-ci maddəsinə əsasən məhkəmə müstəqil şəkildə öz təşəbbüsü ilə və ya proses iştirakçılarının vəsatətinə əsasən digər zəruri sübutları toplamağa borcludur. Məhkəmə tərəflərdən əlavə məlumat və sübutlar tələb edə bilər.

Həmin Məcəllənin 13-cü maddəsinə əsasən məhkəmə qaldırılan iddialarda yol verilən formal xətalardan aradan qaldırılmasında, aydın olmayan iddia tələblərinin dəqiqləşdirilməsində, yanlış iddia növlərinin münasibləri iləəvəz olunmasında, natamam faktiki məlumatların tamamlanmasında, eləcə də işin hallarının müəyyənləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi baxımından əhəmiyyət kəsb edən izahatların təqdim olunmasında proses iştirakçılara yardım etməyə borcludur.

İşin hallarının araşdırılması prinsipi (Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 12-ci maddəsi) iddianın əsaslılığının yoxlanılması (məsələn, tərəflərin təqdim etdikləri sübutların araşdırılması, əlavə sübutların əldə edilməsi və s.) ilə məhdudlaşmır. Həmin normanın tələbi iddianın mümkünlük şərtlərinin də hərtərəfli yoxlanılmasını tələb edir. Bu zaman əlavə faktların (o cümlədən, apelyasiya icraatında) yoxlanılması istisna edilmir. Həmin faktlar iddianın mümkünlük şərtlərinin yoxlanılmasına aiddirsə, xüsusilə də bu

faktlara apelyasiya şikayətində istinad edilirsə, apelyasiya instansiyası məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 82, 87.8-ci maddələrinin tələbləri baxımından həmin faktları yoxlamalıdır.

İşin hallarından görüldüyü kimi Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının mübahisələndirilən 19 avqust 2003-cü il tarixli, 31 nömrəli sərəncamının qəbul edilməsindən 13 ildən artıq vaxt keçmişdir.

Mübahisəli hüquq münasibətinin yarandığı zaman qüvvədə olmuş Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsinin 296.1-ci maddəsinə əsasən maraqlı şəxs müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və yerli özünüidarə orqanının, sair orqan və təşkilatların, onların vəzifəli şəxslərinin qərarı, hərəkəti (hərəkətsizliyi) ilə əlaqədar mübahisə qaldıra bilər.

Həmin Məcəllənin 298-ci maddəsinə əsasən şəxs özünün hüquq və azadlığının pozulduğu barədə ona məlum olan gündən qanunda başqa müddət müəyyən edilməyibsə 1 ay müddətində ərizə ilə məhkəməyə müraciət etmək hüququna malikdir.

Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 26 sentyabr 2014-cü il tarixli 2-2(86)-531/2014 sayılı qətnaməsi ilə müəyyən edilmişdir ki, iddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin cavabdeh Əliyev Rəşad Şahmar oğluna qarşı bələdiyyənin mülkiyyətində olan 0.14 ha torpaq sahəsindən çıxarılması və 9.702 manat icarə haqqının alınması iddiaçının hesabına ödənilməsi tələbinə dair işə baxılarkən iddiaçıya məlum olmuşdur ki, Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli, 31 nömrəli sərəncamı ilə Əliyev Rəşad Şahmar oğluna 450 kv.m torpaq sahəsi ayrılmışdır.

Beyləqan rayon məhkəməsinin 05 iyul 2016-cı il tarixli 2(020)-1557/2016 sayılı qətnaməsi ilə müəyyən edilmişdir ki, iddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin cavabdeh Əliyev Rəşad Şahmar oğluna qarşı torpaq sahəsindən çıxarılması tələbinə dair mülk işə baxılarkən iddiaçı bələdiyyənin sədri Səfərov Maarif Əli oğlu izahatında göstərmişdir ki, Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti başçısının 19 avqust 2003-cü il tarixli sərəncamı ilə Əliyev Rəşad Şahmar oğluna torpaq sahəsi ayrılmışdır.

Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatında olan iddiaçı Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin cavabdeh Əliyev Rəşad Şahmar oğluna qarşı torpaq sahəsindən çıxarılma tələbinə dair 2-2(086)306/2017 sayılı iqtisad işi

öyrənilərkən müəyyən edilmişdir ki, iddiaçının nümayəndəsi ərizə təqdim edərək iddia tələbinin dəqiqləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq iddia ərizəsinin və ona əlavə edilmiş sənədlərin geri qaytarılmasını xahiş etdiyi üçün Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 23 avqust 2017-ci il tarixli 2-2(086)-306 sayılı qərardadı ilə iddia ərizəsi və ona əlavə edilmiş sənədlər geri qaytarılmışdır.

Məhkəmə kollegiyasının hüquqi mövqeyinə görə birinci instansiya məhkəməsi iddianın təmin edilməsi barədə qərar qəbul edərkən işdə olan sübutları tədqiq etməsinə baxmayaraq sübutlara düzgün hüquqi qiymət verməmişdir.

Apellyasiya şikayətinin dəlillərinə görə məhkəmə Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 58-ci maddəsinin tələblərini pozmuşdur. İPM-nin 58.2-ci maddəsinə əsasən məhkəmə sübutlara yerində baxış keçirər, şahidləri, ekspertləri və proses iştirakçılarını dindirər, zəruri sənədləri tələb edə bilər. İPM-nin 58.7-ci maddəsinə əsasən sübutlar məhkəmədə tam və hərtərəfli araşdırıldıqdan sonra qiymətləndirilir. Məhkəmə qərar qəbul edərkən İPM-nin 68.2-ci maddəsinin tələbləri pozulmuşdur.

Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin 25 mart 2007-ci il tarixli iclas protokolundan görünür ki, 19 avqust 2003-cü il tarixdə «Qazdoldurma» məntəqəsinin tikintisi üçün Beyləqan rayon İcra Hakimiyyətinin 31 nömrəli qərarına əsasən ayrılmış 450 kv.m torpaq sahəsi Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun adına sənədləşdirilməsi qərara alınmışdır.

Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsinin 25.03.2007-ci il tarixli 05 nömrəli qərarı əsasında bağlanmış müqavilədən görünür ki, İcarəyə verən Qaralılar Bələdiyyəsi icarəəsasında sahəsi 450 kv.m olan torpaq sahəsini sahibkarlıqla məşğul olmaq üçün İcarəçi Əliyev Rəşad Şahmar oğlunun uzun müddətli istifadəsinə verilmişdir. Müqavilənin xüsusi şərti ondan ibarətdir ki, tikinti müddəti 15 il olmalıdır. Bu müqavilə 15 il müddətinə bağlanılır.

Beyləqan rayon Qaralılar bələdiyyəsi tərəfindən Beyləqan rayon Ərazi idarəsinə ünvanlanmış 25.03.2007-ci il tarixli 02 nömrəli məktubda Əliyev Rəşad Şahmar oğlu ilə bağlanmış icarə müqaviləsinə əsasən, onun istifadəsinə verilmiş bələdiyyəyə aid olan 450 kv.m torpaq sahəsinin daşınmaz əmlakın reyestrində Dövlət mülkiyyəti kimi qeydiyyatda alınmasını və qeydiyyatdan alınmış hüquqların məhdudlaşdırılması (yüklülyü) haqqında

daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın verilməsi üçün müvafiq göstəriş verilməsi qeyd olunmuşdur.

Birinci instansiya məhkəməsi iddia müddəti ilə bağlı üçüncü şəxsin dəlillərinə qiymət verərkən maddi hüquq normalarını düzgün tətbiq etməmiş və hesab etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 384.0.5-ci maddəsinin tələbinə görə, dövlət və ya bələdiyyə orqanının və ya onların vəzifəli şəxslərinin əmlaka sahiblik, ondan istifadə və ya ona dair sərəncam üzrə mülkiyyətçinin hüquqlarını pozmuş aktının etibarsız sayılması haqqında mülkiyyətçinin tələblərinə iddia müddətləri şamil edilmir.

Birinci instansiya məhkəməsinin qərarının əsaslandırma hissəsində qeyd edilmişdir ki, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 2.2.5-ci maddəsinə görə, inzibati məhkəmə icraatı qaydasında inzibati hüquq münasibətinin mövcud olmasına və ya olmamasına, habelə inzibati aktın etibarsız sayılmasına dair iddialara (müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddialara (mübahisələndirmə haqqında iddia) baxılır.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 2.2-ci maddəsinə əsasən inzibati məhkəmə icraatı qaydasında aşağıdakı iddialara baxılır:

2.2.1. şəxsin hüquq və vəzifələri ilə bağlı inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş inzibati aktın mübahisələndirilməsinə (ləğv olunmasına və ya dəyişdirilməsinə) dair iddialara (mübahisələndirmə haqqında iddia);

2.2.2. inzibati orqanın üzərinə inzibati aktın qəbul edilməsi ilə bağlı müvafiq öhdəliyin qoyulmasına dair iddialara və ya inzibati orqanın hərəkətsizliyindən müdafiəyə dair iddialara (məcburetmə haqqında iddia);

2.2.3. inzibati orqan tərəfindən inzibati aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar olmayan müəyyən hərəkətlərin edilməsinə dair iddialara (öhdəliyin icrası haqqında iddia);

2.2.4. inzibati orqanın inzibati aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar olmayan və bilavasitə şəxsin hüquq və azadlıqlarını pozan qanunsuz müdaxiləsindən müdafiəyə dair iddialara (müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia);

2.2.5. inzibati hüquq münasibətinin mövcud olmasına və ya olmamasına, habelə inzibati aktın etibarsız sayılmasına dair iddialara (müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddia);

2.2.6. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinin səlahiyyətlərinə aid olan məsələlər istisna olmaqla, normativ xarakterli aktların qanuna uyğunluğunun yoxlanılmasına dair iddialara (qanunauyğunluq haqqında iddia);

2.2.7. inzibati mübahisələrin həlli ilə bağlı əmlak tələbinə, habelə inzibati orqanların qanunsuz qərarları (inzibati aktları) və ya hərəkətləri (hərəkətsizliyi) nəticəsində vurulmuş ziyan görə kompensasiyanın ödənilməsi tələbinə dair iddialara;

2.2.8. bələdiyyələrin inzibati nəzarət orqanlarının hərəkətlərinə qarşı və ya inzibati nəzarət orqanlarının bələdiyyələrə qarşı iddialarına.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 68.2-ci maddəsinə əsasən məhkəmə qərarı yalnız məhkəmə icraatında tədqiq olunmuş və barələrində proses iştirakçılarının öz mülahizələrini bildirmək imkanına malik olduqları faktlar və sübutlarla əsaslandırılmalıdır.

«İnzibati məhkəmə icraatında iddianın mümkünlüyünə dair» Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 10 aprel 2015-ci il tarixli 5 №-li qərarının 1.1-ci bəndində qeyd edilir ki, məhkəmələr nəzərə almalıdırlar ki, inzibati mübahisələrə dair iddianın əsaslılığının yoxlanılması üçün zəruri ilkin şərt onun mümkün olmasıdır.

Həmin Plenum qərarının 1.2-ci bəndində qeyd edilir ki, iddianın əsaslılığının yoxlanılmasına yönəlmiş fəaliyyəti zamanı məhkəmə cavabdehə qarşı irəli sürülmüş maddi-hüquqi tələbin mövcud olub-olmamasını araşdırmaqla mahiyyəti üzrə qərar qəbul edir.

Həmin Plenum qərarının 1.3-cü bəndində qeyd edilir ki, mümkünlük şərtləri iddiaya mahiyyəti üzrə baxmağa imkan verən şərtlərin mövcudluğunun yoxlanılmasını nəzərdə tutur.

Həmin Plenum qərarının 1.4-cü bəndinə əsasən iddianın mümkünlüyü həmişə onun əsaslılığının yoxlanılmasından əvvəl aparılan hüquqi dəyərləndirmədir.

Həmin Plenum qərarının 2.1-ci bəndinə əsasən mümkünlük şərtlərinin mövcudluğunu məhkəmə tərəflərin bildirməsindən asılı olmayaraq özünün xidməti vəzifəsinə görə yoxlamalıdır.

Həmin Plenum qərarının 2.3-cü bəndində qeyd edilir ki, məhkəmələr ilk növbədə iddiaçının həmin iddia tələbi üzrə subyektiv hüququnun olub-olmamasını, cavabdehin həmin iddiaya cavab verməli olub-olmamasını, qanunvericilikdə nəzərdə tutulduğu hallarda cavabdehin imtinasının

olub-olmamasını, İPM-də nəzərdə tutulmuş iddia müddətlərinə riayət edilib-edilmədiyini, prosesual həmişirakçılığın yol verilənliyini, tələblərin bir iddiada birləşdirilməsinin mümkünlüyünü İPM-in 37-ci maddəsinə uyğun yoxlamalıdır.

Həmin Plenum qərarının 8.5-ci bəndinə əsasən iddianın mümkün sayılmaması və iddianın mahiyyəti üzrə həll edilməsi iddiaçı üçün fərqli hüquqi nəticələr yaratdığından, məhkəmələr mümkünlük şərtlərinə əməl edilməməsi əsaslarından çıxış edərək iddianı rədd etməkdə haqlı deyildirlər və bu cür hallarda iddia mümkün sayılmamalıdır.

Həmin Plenum qərarının 8.6-cı bəndində qeyd edilir ki, iddianın mümkünlük şərtləri icraatın bütün mərhələlərində yoxlanılmalı, həmin şərtlər mübahisənin mahiyyəti üzrə qərar çıxırıldığı anda mövcud olmalıdırlar.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 35.1-ci maddəsinə əsasən bu Məcəllədə başqa qayda nəzərdə tutulmamışdırsa, iddiaçının iddia ərizəsində inzibati aktın qəbul edilməsi və ya qəbul edilməsindən imtina olunması, yaxud inzibati orqanın hərəkəti və ya hərəkətsizliyi nəticəsində onun hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulduğunu əsaslandırıldığı hallarda mübahisələndirmə haqqında, məcburetəmə haqqında, öhdəliklərin icrası haqqında və müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia mümkün sayılır.

Həmin Məcəllənin 35.3-cü maddəsinə əsasən iddianın mümkün sayılmaması barədə məhkəmə qərarı qəbul edir. Həmin qərardaddan yuxarı məhkəməyə şikayət verilə bilər.

Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 58.7-ci maddəsinə əsasən sübutlar məhkəmə tərəfindən tam və hərtərəfli araşdırıldıqdan sonra qiymətləndirilir.

Həmin Məcəllənin 68.2-ci maddəsinə görə məhkəmə qərarı yalnız məhkəmə icraatında tədqiq olunmuş və bəzələndirilmiş proses iştirakçılarının öz mülahizələrini bildirmək imkanına malik olduqları faktlar və sübutlarla əsaslandırılmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Sədrinin İcra hakimiyyəti orqanları və

bələdiyyələrin cavabdeh olduğu işlərə baxılmasının bəzi məsələləri barədə 18 iyul 2018-ci il tarixli 2-411 sayılı İcmal məktubunda qeyd edilmişdir ki, İnzibati Prosesual Məcəllə qüvvəyə minənədək, yəni mübahisə olunan inzibati aktın qəbul edildiyi vaxtda qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 24-1-fəslində (Dövlət hakimiyyəti orqanlarının, idarələrin, təşkilatların, müəssisələrin və vəzifəli şəxslərin, vətəndaşların, hərbi qulluqçuların və kollektivlərin hüquqlarına toxunan qeyri-hüquqi hərəkətlərindən şikayətlər) və 1 sentyabr 2000-ci il tarixdən qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 2011-ci il 30 iyun tarixədək qüvvədə olmuş 27-ci fəslində (Müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının, yerli özünüidarə orqanlarının, sair orqan və təşkilatların, onların vəzifəli şəxslərinin qərarları və hərəkətləri (hərəkətsizliyi) ilə əlaqədar mübahisələrə dair işlər üzrə icraat) ümumi (publik) hüquq münasibətlərindən irəli gələn mübahisələr üzrə hüquqi müdafiə imkanları nəzərdə tutulmuşdu.

Mübahisə açan tərəf həmin qanunvericilik aktlarının verdiyi hüquqi müdafiə imkanlarından, həm də həmin aktlarla müəyyən edilmiş müddətlərdə istifadə etmədiyi halda, 1 yanvar 2011-ci il tarixədək qəbul edilmiş aktların mübahisələndirilməsi üçün əvvəlki qanunla müəyyən edilmiş məhkəməyə müraciət etmə müddəti 1 yanvar 2011-ci il tarixədək artıq ötürülmüşdürsə, onlar yeni qanuna istinadla mübahisələndirilə bilməzlər. Belə ki, İnzibati Prosesual Məcəllə onun qüvvəyə minməsindən əvvəl məhkəmə qaydasında mübahisələndirilməsi imkanı aradan qalxmış hər hansı inzibati akta qarşı yeni hüquqi müdafiə imkanı yaratmır.

İnzibati orqanların 1 yanvar 2011-ci ilədək qəbul edilmiş inzibati aktların ləğvi, dəyişdirilməsi və ya etibarsızlığı ilə bağlı iddialara baxılarkən həmin aktların mübahisələndirilməsi imkanının artıq aradan qalxdığı nəzərə alınmaqla, belə iddialar bir qayda olaraq mümkünlük şərtlərinə cavab vermədiyindən mümkün sayılmamalıdır.

Məhkəmənin qətnaməsi o vaxt əsaslı hesab edilir ki, həmin qətnamədə baxılan iş üçün əhəmiyyəti olan, qanunun tələblərinə uyğun olaraq işə aid edilən və mötəbər sübutlarla təsdiq olunan faktlar əks etdirilmiş olsun, məhkəmənin iş üzrə müəyyən etdiyi faktlardan irəli gələn qəti nəticəsi onda şərh edilsin, habelə qətnamədə göstərilən hallar işin materiallarına uyğun olsun.

İddiaçı Eyibov Şahid Abdülməcid oğlu cavabdeh Nəzirov Elşən Nemət oğluna qarşı “215 000 (iki yüz on beş min) manat pul tələbinə dair iddia ərizəsi ilə Qax rayon məhkəməsinə müraciət etmişdir.

Qax rayon məhkəməsinin 23 fevral 2018-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddia qismən təmin edilmiş, cavabdeh Nəzirov Elşən Nemət oğlundan 160 000 (bir yüz altmış min) manat pulun alınaraq iddiaçı Eyibov Şahid Abdülməcid oğluna verilməsi və iddia tələbinin qalan hissəsi əsassız hesab edilərək rədd edilməsi qət edilmişdir.

Şəki Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 06 iyun 2018-ci il tarixli qətnaməsi ilə Ş.A.Eyibovun apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, cavabdeh E.N.Nəzirovun apellyasiya şikayəti qismən təmin edilərək Qax rayon məhkəməsinin 23 fevral 2018-ci il tarixli qətnaməsinin qismən, iddianın təmin olunmasına dair hissədə ləğv edilməsi, iddia tələbinin həmin hissədə rədd edilməsi, qalan hissədə qətnamənin dəyişdirilmədən saxlanılması qərara alınmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 31 oktyabr 2018-ci il tarixli qərarı ilə iddiaçı Eyibov Şahid Abdülməcid oğlunun kassasiya şikayəti təmin edilmiş, Şəki Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 06 iyun 2018-ci il tarixli qətnaməsi ləğv edilmiş və iş yenidən baxılması üçün həmin məhkəməyə göndərilmişdir.

Şəki Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 24 yanvar 2019-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı Ş.A.Eyibov və cavabdeh E.N.Nəzirov tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətləri təmin edilməmiş, iş üzrə Qax Rayon Məhkəməsinin 23 fevral 2018-ci il tarixli qətnaməsi onlara münasibətdə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsindən iddiaçı Ş.A.Eyibov və cavabdeh E.N.Nəzirov ayrı-ayrılıqda kassasiya şikayətləri verərək iddiaçı həmin qətnamənin qismən ləğv edilməsini və iddia tələbinin tam təmin edilməsi barədə iş üzrə yeni qərar qəbul edilməsini, cavabdeh isə qətnamənin ləğv edilərək işin

yenidən baxılması üçün Şəki Apellyasiya Məhkəməsinə göndərilməsini xahiş etmişlər.

Həm iddiaçı, həm də cavabdeh kassasiya şikayətlərini onunla əsaslandırmışlar ki, işə baxarkən apellyasiya instansiyası məhkəməsi maddi və prosessual qanun pozuntularına yol vermiş və bu səbəbdən də həmin məhkəmənin qətnaməsi ləğv edilməli, onların kassasiya tələblərinin isə təmin edilməsi haqqında qərar qəbul edilməlidir.

Kassasiya şikayətlərinə baxılması üzrə məhkəmə iclasında Ş.A.Eyibovun vəkili Abdullayev İkrəm Yusif oğlu izahatında göstərmişdir ki, işə baxarkən apellyasiya instansiyası məhkəməsi maddi və prosessual hüquq normalarını düzgün tətbiq etməmiş, prosessual qanun pozuntularına yol vermişdir. Ona görə də, Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 24 yanvar 2019-cu il tarixli qətnamənin qismən ləğv edilməsini, iddia tələbinin tam təmin edilməsi barədə iş üzrə yeni qərar qəbul edilməsini, cavabdeh E.N.Nəzirovun kassasiya şikayətinin isə təmin edilməməsini xahiş etmişdir.

Məhkəmə iclasında vəkilətsiz iştirak etdiyinə görə Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra məndə MPM-nin) 67-ci maddəsinin tələbinə müvafiq olaraq E.N.Nəzirovun izahatı dinlənilməmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası kassasiya şikayətlərinin dəlilləri ilə bağlı MPM-nin 416-cı maddəsinə əsaslanıb apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq olunub-olunmamasını yoxlayaraq ilk növbədə qeyd etmişdir ki, kassasiya instansiyası tərəfindən işin faktiki halları yoxlanılmasa apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilib-edilməməsini yoxlayarkən, hüquqi məsələlərin düzgün qiymətləndirilməsi üçün işin faktiki hallarının nəzərə alınması və onlara istinad olunması vacibdir. Kassasiya instansiyası məhkəməsinin işin müəyyənləşdirilmiş faktiki hallarına istinad etməsi faktiki halların yoxlanılması və

araşdırılması hesab olunmamalıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, işin faktiki hallarının prosessual qanunvericiliyin tələblərinə riayət edilmədən müəyyən olunması ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun pözulmasına dəlalət etməklə mübahisənin hüquqi aktlarına təsir göstərə bilər.

Mülki işin materiallarına əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsi müəyyən etmişdir ki, iddiaçı Ş.A.Eyibovla cavabdeh E.N.Nəzirov 2006-cı ildən tanış olmuş, aralarında münasibət yaranmışdır. 2007-ci ilin noyabr ayında tərəflər ağac emalı və taxta məhsullarının, parket istehsalı ilə bağlı sahədə biznes qurmaq barədə şərik olmaq qərarına gəlmişlər. Birgə biznes fəaliyyəti üçün iddiaçı Ş.Eyibov avadanlıq almış və digər işlər üçün 420 000 (dörd yüz iyirmi min) manat pul xərcləmişdir. Bir müddət sonra isə aralarında olan münasibətlər kəskinləşmiş və şərikliyə son qoymuşlar. İddia tələbində göstərilən borc məbləğindən cavabdehin 160 000 (bir yüz altmış min) manat məbləğində borclu qalmışdır.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi belə nəticəyə gəlmişdir ki, iddiaçı cavabdehin ona 215000 manat borcunun qaldığını sübut edə bilməmiş, cavabdeh isə birinci instansiya məhkəməsində verdiyi izahatında iddiaçı ilə birgə iş gördüklərini, iddiaçının bu məqsədlə 420 000 (dörd yüz iyirmi min) manat pul xərclədiyini, həmin pulları, o cümlədən qalan 160 000 (bir yüz altmış min) manatı iddiaçı Ş.Eyibova qaytardığını və ona borclu qalmadığını göstərmiş, lakin bu halların təsdiqi ilə bağlı məhkəmə kollegiyasına mötəbər sübut təqdim etməmişdir.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi mübahisəli hüquq münasibətinə heç bir maddi hüquq normasına istinad etməmişdir.

Ş.A.Eyibov kassasiya şikayətində apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsi və iş üzrə iddia tələbinin 215000 manat həcmində tam təmin edilməsi ilə əlaqədar aşağıdakılara istinad etmişdir:

Qətnamənin 3-cü səhifəsində aşağıdan II abzasda göstərilir ki, “cavabdeh Nəzirov Elşən Nemət oğlu əvvəlki məhkəmə iclasında izahat verərək göstərdi ki, xırda bizneslə məşğul olaraq qazanc əldə edir. İddiaçı Şahid Eyibovla tanış olmuş və ortaqlıq biznes qurmuşlar. Şərikli biznes üçün Şahid Eyibovun xərclədiyi 420000 manat pulun bir hissəsini qaytardıqdan sonra 160000 manat qalmış, həmin məbləği də sonradan Şahid Eyibova qaytarmışdır”. Göründüyü kimi, cavabdeh iddiaçının xərclədiyini göstərdiyi

420000 manatın həqiqət olması faktını təsdiq etmişdir. Həmin məbləğin əvvəlcə 260000 manatını qaytarmasını, sonra isə 160000 manatını qaytarmasını etiraf etmişdir. Mülki işin 121-ci səhifəsindəki 23.02.2018-ci il tarixli məhkəmə iclas protokolundan da görünür ki, cavabdehin izahatı protokolda da qətnamədə göstəriləni kimi öz əksini tapmışdır. Məhkəmə iddiaçı Ş.A.Eyibovun cavabdehə şərikli biznes fəaliyyəti ilə əlaqədar 420000 manat pul verməsini qəbul edirsə və həmin pullardan 205000 manatının iddiaçıya qaytarılmasını mübahisə edilməyən hal hesab edirsə, qalan borcun 215000 manat yox, 160000 manat olduğunu qəbul etməkdə haqlı olmamışdır.”

Kassasiya şikayətinin həmin dəlili ilə əlaqədar məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, Ş.A.Eyibov kassasiya şikayətində tələbinin əsas dəlili kimi, cavabdehin birinci instansiyası məhkəməsində 420000 manat borcu etiraf etməsinə əsaslanmışdır.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi iddiaçı tərəfindən müvafiq sübutlar təqdim olunmadığına görə onun iddia tələbini 215000 manat həcmində deyil, cavabdehin etirafı əsas götürülməklə 160000 manat həcmində təmin etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası vurğulamışdır ki, MPM-nin 77.1-ci maddəsinə əsasən hər bir tərəf öz tələblərinin və etirazlarının əsası kimi istinad etdiyi halları sübut etməlidir.

Bu mənada iddiaçı Ş.A.Eyibovun dəlilləri apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin iddia tələbinin təmin olunmamış hissəsində ləğv edilib iş üzrə yeni qətnamə qəbul edilməsi üçün əsas kimi qəbul edilə bilməz.

Məhkəmə kollegiyası cavabdeh tərəfindən iddia tələbinin etirafı ilə bağlı xüsusatda da aşağıdakı qaydada öz münasibətini bildirmişdir.

E.N.Nəzirov kassasiya şikayətində apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsinin əsası kimi ona istinad etmişdir ki, “ Qax Rayon Məhkəməsi işə baxarkən məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün faktiki halları araşdırmamış, məhkəmə tərəfindən müəyyən olunmuş hesab edilən iş üçün əhəmiyyəti olan hallar məhkəmə tərəfindən sübut olunmamış, qeyri-mötəbər, məhkəmənin qətnaməsi ziddiyyətli və aid olmayan sübutlarla əsaslandırılmış və nəticədə tamamilə qanunsuz olan məhkəmə aktı qəbul edilmişdir.

Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 24 yanvar 2019-cu il tarixli

qətnaməsindən verilmiş apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş və Qax rayon Məhkəməsinin 23 fevral 2018-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən qüvvədə saxlanılmışdır.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi maddi və prosessual hüquq normalarını düzgün tətbiq etməmiş və nəticədə onun qanuni hüquqları pozulmuşdur”

Məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə əlaqədar aşağıdakıları qeyd etməyi zəruri hesab etmişdir:

Mülki-prosessual qanunvericiliyin tələblərindən biri də mülki məhkəmə icraatı zamanı məhkəmənin tərəflər arasında qarşılıqlı münasibətlərin həqiqi vəziyyətini müəyyən etməsidir.

MPM-nin 217.3-cü maddəsinə əsasən qətnamə iş üzrə müəyyən edilmiş həqiqi hallara və tərəflərin qarşılıqlı münasibətlərinə uyğun əsaslandırılmalıdır.

MPM-nin 218.1-ci maddəsi isə müəyyən edir ki, qətnamə çıxarıldıqda hakim sübutları qiymətləndirir, iş üçün əhəmiyyətli olan nə kimi halların müəyyən edildiyini, nə kimi halların müəyyən edilmədiyini, tərəflərin hansı hüquqi münasibətdə olmalarını, həmin iş üzrə hansı qanunun tətbiq edilməli olduğunu və iddianın təmin olunub-olunmadığını müəyyən edir.

MPM-nin 218.1-ci maddəsində təsbit edilmiş qaydalar tətbiq edilərkən, nəzərə almaq lazımdır ki, həmin qaydalar imperativ xarakter daşıyır və məhkəmənin üzərinə həmin maddədə nəzərdə tutulmuş hərəkətlərin yerinə yetirilməsi öhdəliyini qoyur.

MPM-nin 218.1-ci maddəsində müəyyən edilmiş qaydalar məhkəmə aktı qəbul edilərkən məhkəmənin hüquqtətbiqetmə fəaliyyətinin məcmusunu təşkil edir. Həmin qaydalara müvafiq olaraq məhkəmə aşağıdakıları yerinə yetirməyə borcludur:

1. Sübutlar qiymətləndirilməlidir. Sübutların qiymətləndirilməsi MPM-nin 88-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilməlidir.

2. İş üçün əhəmiyyəti olan nə kimi halların müəyyən edildiyi, nə kimi halların müəyyən edilmədiyini qərarlaşdırılmalıdır. Məhkəmə işdə iştirak edən tərəfin tələbləri və etirazları, həmçinin maddi hüquq norması əsasında iş üçün əhəmiyyətli olan halları müəyyən edir, sübutları qiymətləndirərək məhkəmə onları işin halları üçün əhəmiyyətlilik kontekstində müqayisə edir və iş üçün əhəmiyyəti olan nə kimi halların müəyyən

edildiyi və nə kimi halların müəyyən edilmədiyini barədə nəticəyə gəlir.

3. Tərəflərin hansı hüquq münasibətində olmaları müəyyənləşdirilməlidir. Məhkəmə tələfindən sübutların araşdırılıb qiymətləndirilməsi, iş üçün əhəmiyyəti olan hansı halların müəyyənləşdirilməsi, hansı halların müəyyənləşdirilməməsi barədə qənaətə gəldikdən sonra tərəflər arasında olan münasibətlər hüquqi baxımdan qiymətləndirilərək onların arasındakı münasibətlərin predmeti, xarakteri, həmin münasibətləri maddi hüquq normalarının hansı sahəsi ilə tənzimlənməli olması barədə mövqeyini formalaşdırır. Yəni məhkəmə tərəflər arasındakı münasibətləri hüquq müstəvisinə çıxarır, hüquq münasibətləri baxımından dəyərləndirir.

4. Həmin iş üzrə hansı qanunun tətbiq edilməli olduğunu müəyyənləşdirir. Məhkəmə tərəflər arasında münasibətlərin hüquqi xarakterini müəyyənləşdirdikdən, yəni həmin münasibətlərin, məsələn borc, podrat, vərəsəlik, sığorta və s. münasibətlərə aid olmasını qərarına gəldikdən sonra həmin münasibətlərin hansı qanun və onun hansı normaları əsasında tənzimlənməli olduğunu müəyyən edib, həmin normaları işin halların prizmasında ədalətlik tələblərinə müvafiq qaydada şərh etməklə, maddi hüquq normasını mübahisəli hüquq münasibətinə tətbiq edir.

5. İddianın təmin olunub-olunmadığını müəyyən edir. Tərəflər arasındakı hüquq münasibətləri, onlara tətbiq edilməli olan maddi hüquq normaları müəyyən edilib şərh və mübahisəli hüquq münasibətinə tətbiq olunduqdan sonra məhkəmə iddia tələbi maddi hüquq normasına müvafiq olduqda onu təmin, maddi hüquq normasının tələblərinə müvafiq olmadıqda isə onu rədd edir.

Qeyd olunanlar ona dəlalət edir ki, qətnamədə işin faktiki halları ilə bağlı məhkəmənin gəldiyi nəticə öz əksini tapmalıdır. Əks halda qətnamə çıxarılarəkən həll edilməli olan məsələlərlə bağlı məhkəmənin prosessual qanunvericiliyin tələbləri pozulacaq, məhkəmənin mübahisəli hüquq münasibətinə nə üçün məhz həmin maddi hüquq normasını tətbiq etməsi, iddia tələbini nə üçün təmin etməsi və ya etməməsi aydın olmayacaqdır.

Qətnamədə işin faktiki halların ilə bağlı məhkəmənin gəldiyi nəticənin göstərilməsi həmçinin onunla şərtlənir ki, mülki-prosessual qanunvericiliyə müvafiq olaraq məhkəmə qətnaməsinin əsaslandırıcı hissəsində işin

məhkəmə tərəfindən müəyyən edilən halları göstərməlidir (MPM- nin 220.4-cü maddəsi).

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun “Məhkəmə qətnaməsi haqqında” 24 noyabr 2005-ci il tarixli qərarında məhkəmənin qətnamədə işin faktiki halları barədə məhkəmənin gəldiyi nəticənin göstərilməsi ilə bağlı qeyd etmişdir ki, “qətnamə o vaxt əsaslı hesab edilir ki, onda baxılan iş üçün əhəmiyyəti olan, qanunun tələblərinə uyğun olaraq işə aid edilən və mötəbər sübutlarla təsdiq olunan faktlar əks etdirilmiş olsun, məhkəmənin iş üzrə müəyyən edilən faktlardan irəli gələn qəti nəticəsi onda şərh edilsin, habelə qətnamədə göstərilən hallar işin materiallarına uyğun olsun”.

İşin faktiki hallarının düzgün müəyyənəndirilməsi işin düzgün və ədalətli həlli üçün zəmin yaradır. Çünki işin faktiki halları, tərəflər arasında münasibətlərin həqiqi vəziyyəti düzgün müəyyən edilirsə, hakim həmin hüquq münasibətini tənzimləyən maddi hüquq normasını seçməkdə və tətbiq etməkdə çətinliklə rastlaşmır.

Mülki işin materialları ilə müəyyən edilir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi işə baxarkən tərəflərin hansı münasibətdə olmalarını müəyyənəndirməmiş, tərəflər arasında olan münasibətə müvafiq olan maddi hüquq normasını müəyyən etməmiş və mübahisəli hüquq münasibətinə heç bir maddi hüquq normasını tətbiq etməmişdir.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən tərəflər arasında münasibəti müəyyən edilmədiyi və mübahisəli hüquq münasibətinə tətbiq edilməli olan maddi hüquq norması göstərilmədiyinə görə məhkəmə kollegiyası apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən dəyişdirilmədən qüvvədə saxlanılan birinci instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinə müraciət etməyi zəruri hesab etmişdir. Apelyasiya instansiyası məhkəməsi işin faktiki halları ilə bağlı aşağıdakı nəticəyə gəlmişdir:

“İddiaçı Eyibov Şahid Abdülməcid oğlu ilə cavabdeh Nəzirov Elşən Nemət oğlu 2006-cı ildən tanış olmuş, aralarında münasibət yaranmışdır. 2007-ci ilin noyabr ayında tərəflər ağac emalı və taxta məhsullarının, parket istehsalı ilə bağlı sahədə biznes qurmaq barədə şərik olmaq qərarına gəlmişlər. Birgə biznes fəaliyyəti üçün iddiaçı Ş.Eyibov avadanlıq almış və digər işlər üçün 420 000 (dörd yüz iyirmi min) manat pul xərcləmişdir. Bir müddət sonra isə aralarında olan münasibətlər kəskinləşmiş və şərikliyə son qoymuşlar. İddia tələbində göstərilən borc

məbləğindən 160 000(bir yüz altmış min) manatının cavabdeh tərəfindən borclu qalması məhkəmə iclasında iş üzrə şahid qismində dindirilmiş Yusubov Vidadi Zəkəri oğlu, Yusibov İlqar Zəkəri oğlu, Əyyubov Rəcəb Abdülməcid oğlu və Zeynalov Məhəmməd Abakar oğlu tərəfindən təsdiq edilmiş, cavabdeh Elşən Nəzirov isə sözgedən məbləğdə borcu olmaması ilə bağlı ziddiyyətli izahat verərək hər hansı dəlil gətirə bilməmişdir.”

Bundan sonra birinci instansiyası məhkəməsi mübahisəli hüquq münasibətinə Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MM-nin) 739.1, 740, 741 və 742.1-ci maddələrini tətbiq etmişdir.

Beləliklə, birinci instansiyası məhkəməsi bir tərəfdən iddiaçı və cavabdehin şərikli fəaliyyətlə bağlı pul vəsaiti qoyaraq bizneslə məşğul olması qənaətinə gəldiyi halda, digər tərəfdən bu şərikli biznes münasibətinə borc müqaviləsinin müddəalarını tətbiq etmiş, nəticədə isə qətnamədə ziddiyyətlər yaratmış, maddi hüquq normasının tətbiqində səhvə yol vermişdir.

Məhkəmə kollegiyası məhkəmə qətnaməsində ziddiyyətlərlə bağlı Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun mövqeyini xatırlamağı da vacib saymışdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi “N.Əbilovun şikayəti üzrə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Mülki işlər üzrə məhkəmə kollegiyasının 09 fevral 2006-cı il tarixli qərarının və Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 22 dekabr 2006-cı il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” qərarında göstərmişdir ki, konstitusiyaya hüququnun doktrinası hüquqi müəyyənlik prinsipini Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının Preambulasında öz əksini tapan qanunun aliliyinin əsas elementlərindən biri kimi tanıyır. Hüquqi müəyyənlik prinsipi isə digər tələblərlə yanaşı ən ümumi mənasında mövcud hüquqi vəziyyətə aid aydınlığı və müəyyənliyi nəzərdə tutur. Bu baxımdan məhkəmələr tərəfindən qəbul olunmuş qərarlarda həll olunan işə aid bütün zəruri məsələlərə aydınlıq gətirilməli, ziddiyyətli məqamlar aradan qaldırılmalıdır. Azərbaycan Respublikasının adından çıxarılan məhkəmə aktlarında işin ədalətli həllini şübhə altına alan, ziddiyyətlər yaradan və mübahisə üzrə iştirakçıların konstitusiyaya məhkəmə

müdafiəsi hüququna təsir göstərən müddəalar olmamalıdır.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiyası məhkəməsinin qətnaməsini dəyişdirmədən qüvvədə saxlamaqla tərəflər arasında hüquq münasibətinin düzgün müəyyən edilməməsi ilə razılaşmışdır. Beləliklə məhkəmə qətnaməsindəki ziddiyyətlər apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin də ziddiyyətliyi şərtləndirir.

Bundan əlavə, MPM-nin 392.1.5-ci maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsində məhkəmənin nəticəyə gəlməsi barədə motivlər və məhkəmənin rəhbər tutduğu qanunlar göstərilməlidir.

MPM-nin 418.4.7-ci maddəsi isə müəyyən edir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi və ya qərarı şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq məhkəmənin qəbul etmiş olduğu qətnamədə, qərardada, məhkəmənin rəhbər tutduğu qanuna və ya digər normativ hüquqi akta istinad olunmamışsa ləğv edilməlidir.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi mübahisəli hüquq münasibətinə tətbiq edilməli olan maddi hüquq normasına istinad etmədiyinə görə həmin qətnamə ləğv olunmalıdır.

Bundan əlavə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsində göstərilmişdir ki, MPM-nin 77.1-ci maddəsinə görə, hər bir tərəf öz tələblərinin və etirazlarının əsası kimi istinad etdiyi halları sübut etməlidir. Eyni zamanda tərəfin öz tələblərini təsdiq etmək üçün təqdim etdiyi sübutlar MPM-nin 81-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olmalıdır.

Sadalanan mülki prosessual hüquq normalarının mənasına görə, iddiaçı iddianın əsasını təşkil edən halları sübut etməlidir. Həmin hallara mübahisəli hüquq münasibətinin mövcudluğu ilə bağlı olan faktlar və cavabdeh tərəfindən iddiaçının hüququnun pozulmasını və mübahisələndirilməsini təsdiqləyən faktlar aiddir. Cavabdeh isə iddiaya qarşı etirazını əsaslandıran faktları sübut etməlidir. Göründüyü kimi mülki qanunvericilikdə iddianı sübut etmək yükü iddiaçının üzərinə düşsə də, faktiki olaraq iddia tələbi cavabdeh tərəfindən etiraf edilmiş, bununla da iddiaçı sübut etmə yükündən azad edilmiş, lakin sonradan cavabdeh müabhisələndirilən borc məbləğini (160000 mantı) iddiaçıya qaytardığını bildirsə də, öz növbəsində etirazında haqlı olduğunu təsdiq edən mötəbər sübutları məhkəməyə təqdim edə bilməmişdir.

Oxşar münasibətləri nizama salan MPM-nin 106.3-cü maddəsinin tələbinə görə tərəfin tələb və etirazlarının əsaslandığı faktları digər tərəfin etiraf etməsi əks tərəfi gələcəkdə bu faktları sübut etmə vəzifəsindən azad edir.”

Beləliklə apelyasiya instansiyası məhkəməsi iddia tələbinin təmininin əsası kimi cavabdehin iddia tələbini qismən (160.000 manat həcmində) etiraf etməsini və bununla bağlı MPM-nin 106.3-cü maddəsinə istinad etmişdir. Lakin məhkəmə MPM-nin 106.3-cü maddəsinin birinci cümləsini qətnaməsində qeyd edib iddiaçının iddia tələbini sübut etmə vəzifəsindən azad etsə də, həmin maddənin ikinci cümləsini qətnaməyə qeyd etməmiş, birinci instansiyası məhkəməsi tərəfindən qeyd olunan maddənin 2-ci cümləsinin tələblərinə riayət olunub olunmamasını yoxlamamışdır. MPM-nin 106.3-cü maddəsinin ikinci cümləsində qeyd olunur ki, faktın etiraf olunması məhkəmə iclasının protokoluna yazılır və bu barədə etiraf edən tərəf protokola imza edir.

Lakin birinci instansiyası məhkəməsi MPM-nin həmin tələbinə riayət etməmişdir. Sonradan cavabdeh məhkəmə prosesində belə bir etirafı etmədiyi barədə şikayətlərlə məhkəməyə müraciət etsə də, bu xüsusatlar məhkəmə tərəfindən araşdırılmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun 28 noyabr 2018-ci il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, mülki-prosessual qanunvericiliyə görə, iş üzrə tərəflərin izahatları yalnız başqa obyektiv sübutlarla təsdiq edildiyi halda məhkəmə tərəfindən qəbul edilə bilər. Bu baxımdan hər bir izahat məhkəmə tərəfindən ətraflı yoxlanılmalı və digər mövcud sübutlarla təsdiq edilib əsaslandırılmalıdır. Materiallar o zaman sübut kimi qəbul oluna bilər ki, onlar faktları təsdiq edən halları nəzərdə tutsun və yalnız obyektiv təsdiqini tapan həmin hallar əsasında məhkəmə iş üçün əhəmiyyət daşıyan faktiki halları müəyyən etsin.

Məhkəmə faktın etiraf edilməsi barədə işdə iştirak edən şəxsin izahatını dərhal əsaslı sübut kimi qəbul edə bilməz. Etiraf hər bir halda prosessual qanunvericiliyə əsasən məhkəmə tərəfindən yoxlanılmalıdır. Aşağıdakı hallar aşkar edilərsə, etirafın sübut kimi qəbul edilməsindən imtina edilməlidir:

- faktın etirafı işin həqiqi hallarının gizlədilməsinə yönəldikdə;
- faktın etirafı aldatma, zor, hədə təsiri altında baş verdikdə;

- faktın etirafı yanılma təsiri nəticəsində baş verdikdə.

Konstitusiyanın 125-ci maddəsinin VII hissəsinə görə, məhkəmə icraatı həqiqətin müəyyən edilməsini təmin etməli, 129-cu maddəsinin III hissəsinə əsasən isə məhkəmə qərarı qanuna və sübutlara əsaslanmalıdır.

Beləliklə, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun hüquqi mövqeyinə görə cavabdeh E.N.Nəzirovun birinci instansiyası məhkəməsindən izahatı iddianın qismən etirafı kimi qiymətləndirilə bilməz və bu xüsusat iddia tələbinin qismən - 160000 manat həcmində təmin edilməsi üçün əsas ola bilməz.

Şərh olunanlara əsaslanaraq məhkəmə kollegiyası belə qənaətə gəlmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi, mülki işə baxarkən qətnamənin ləğvi üçün əsas olan maddi və prosessual qanun pozuntularına yol verdiyindən kassasiya şikayətlərinin dəlillərinə uyğun olaraq bu pozuntular hazırkı mülki iş üzrə Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasınının 24 yanvar 2019-cu il tarixli qətnaməsinin ləğv edilməsi və işin yenidən baxılması üçün apelyasiya instansiyası məhkəməsinə qaytarılması üçün əsas olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 308-ci maddəsinə əsasən məhkəmə hüquqi əhəmiyyəti olan faktları o zaman müəyyən edə bilər ki, ərizəçi həmin faktları təsdiq edən lazımı sənədləri başqa qaydada ala bilməsin, yaxud itirilmiş sənədlərin bərpası mümkün olmasın.

Qasimov İslam Səfəralı oğlu ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya birliyində, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda əmək fəaliyyəti ilə məşğul olması faktının müəyyən edilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Beyləqan Rayon Məhkəməsinin 12 iyul 2018-ci il tarixli qətnaməsi ilə ərizənin təmin edilməsi, Qasimov İslam Səfəralı oğlunun 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya birliyində, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda əmək fəaliyyəti ilə məşğul olması faktının müəyyən edilməsi qərara alınmışdır.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin 27 noyabr 2018-ci il tarixli qətnaməsi ilə iş üzrə maraqlı şəxsin apellyasiya şikayəti təmin edilməyərək Beyləqan Rayon Məhkəməsinin 12 iyul 2018-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Maraqlı şəxs Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Beyləqan rayon şöbəsinin müdiri vəzifəsini icra edən M.Tağıyev və vəkili X.Hümmətzadə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsindən kassasiya şikayəti verərək həmin qətnamənin ləğv edilərək ərizəçinin ərizəsinin təmin edilməməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişlər.

Kassasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi qərar qəbul edərkən maddi və prosessual hüquq normalarını düzgün tətbiq etməmiş, sübutları düzgün qiymətləndirməmişdir. Ərizəçinin 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya Birliyində, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda işlədiyini təsdiq edən hər hansı mötəbər sübut yoxdur. Məhkəmənin qərarı təmami ilə şahid ifadələrinə əsaslanmışdır, lakin həmin şahidlərin özlərinin qeyd olunan işə götürən müəssisələrdə işləməsi barədə hər hansı sənəd təqdim edilməmişdir. Məhkəmə mübahisə olunan hər iş yeri üzrə bir şahid dindirmiş və qətnaməni onların ifadələrinə əsasən çıxarmışdır. Halbuki, hazırda həmin müəssisələr heç biri fəaliyyət göstərmir, lakin onların sənədləri Arxivə təqdim edilməmişdir. Məhkəmə işəgötürən müəssisənin sənədlərini heç araşdırmamış, müəssisənin hüquqi varisi olub-olmamasını yoxlamamışdır. Bundan əlavə, ərizəçinin işlədiyi qeyd olunan müəssisələrdə məsul vəzifədə olan şəxslərin şahid qismində ifadəsinin alınması sübutların gücləndirilməsi baxımından daha doğru olardı. Məhkəmə qərar qəbul edərkən bütün faktiki halları araşdırmamış, mövcud qanunvericiliklə üzərinə qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirməmişdir.

Maraqlı şəxsin vəkili X.Hümmətzadə kassasiya şikayətinin məzmununa uyğun izahat verərək, onun təmin edilməsini xahiş etmişdir.

Ərizəçi İ.S.Qasımov məhkəmə iclasında vəkilsiz iştirak etdiyinə görə Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MPM-nin) 67-ci maddəsinə əsasən onun izahatı dinlənilməmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilmiş işin faktiki halları ondan ibarətdir ki, tələb olunan sosial sığorta stajı barədə sənədlər olmadığından ərizəçi İ.S.Qasımov 2-ci qrup əlil kimi əmək pensiyasının təyin edilməsindən imtina edilmişdir. İ.S.Qasımov 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya birliyində, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda əmək fəaliyyətində olmuşdur. Beyləqan rayon Kənd Kimya birliyinin 1998-ci ilə kimi, Aranqala kərpic zavodu isə 2004-cü ilə kimi DSMF Beyləqan rayon şöbəsində uçotda olmaqla göstərilən dövrlərdə fəaliyyətdə olmuşdur. Kənd Kimya birliyinin arxiv sənəd materialları Beyləqan rayon Dövlət Arxivinə təhvil verilməmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsində şahid qismində dindirilmiş şahid Mirzəyev Zakir Həsən oğlu ifadəsində 1994-2006-cı illərdə Aranqala LTD firmasının kərpic zavodunda çalışdığını, və həmin zavodda İslam Qasımovla birlikdə işlədiyini göstərmişdir.

Şahid Tağıyeva Zümrüd Kərəm qızı məhkəmədə ifadə verərək göstərmişdir ki, o, 1991-1999-cü illərdə Kənd Kimya birliyində əmək fəaliyyətində olmuşdur. Ərizəçi də onunla birlikdə Kənd Kimya istehsalat birliyində fəhlə kimi əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmuşdur.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi hesab etmişdir ki, “ərizəçinin işləməsi faktı ilə bağlı məlumatların əmr və mühasibatlıq kitablarına qeyd edilməsi işəgötürən tərəfindən həyata keçirilməli idi və bu ərizəçidən asılı olmayan səbəb olduğundan, eyni zamanda Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsinin I hissəsinə görə Konstitusiyada təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını gözləmək və qorumaq qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının borcu olduğundan, (burada əmr və mühasibatlıq kitablarında müvafiq qeydiyyatın aparılması vəzifəli şəxs olaraq işəgötürənin borcu olması nəzərdə tutulur) qanunla ona verilmiş hüquqlarının həyata keçirilməsi, yəni pensiya hüququndan istifadəyə məhdudiyət qoyula bilməz.

İş materiallarından görüldüyü kimi, ərizəçi 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya birliyində, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda

əmək fəaliyyəti ilə məşğul olması faktının müəyyən edilməsini xahiş etmişdir.

Ərizəçinin 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya birliyində işləməsi şahid ifadələri ilə, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda işləməsi isə işdə olan Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Beyləqan rayon Şöbəsinin məktubu ilə təsdiq olunur ki, həmin şahidlərin ifadələri bir-birlərini inkar etməməklə, birinin ifadəsi digərinin ifadəsini tamamlayır. Bu da həmin şahidlərin ifadələrinin mötəbərliyi üçün əsas yaradır. Belə olan halda ərizəçinin işləməsi ilə bağlı əmr və mühasibatlıq kitablarının olmamasına görə pensiya təyin edilməsindən imtina edilməsi və ya pensiya təyin edilməməsi əsaslı qəbul edilməməlidir. Hazırda da ərizəçinin vaxtı ilə işlədiyi zavodlar fəaliyyət göstərmədiyindən onun məhkəmə müdafiəsindən istifadə edərək işləməsi faktının müəyyən edilməsini xahiş etməsi isə ərizəçinin həmin faktları təsdiq edən lazımı sənədləri başqa qaydada ala bilməsinə dəlalət edir. Birinci instansiya məhkəməsi haqlı olaraq ərizəçinin hüquqi əhəmiyyətli fakt olaraq əmək stajına malik olma faktını təsdiq etmişdir.”

Kassasiya kollegiyası apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi bu nəticə ilə razılaşmayaraq qeyd etmişdir ki, MPM-nin 308-ci maddəsinə əsasən məhkəmə hüquqi əhəmiyyəti olan faktları o zaman müəyyən edə bilər ki, ərizəçi həmin faktları təsdiq edən lazımı sənədləri başqa qaydada ala bilməsin, yaxud itirilmiş sənədlərin bərpası mümkün olmasın.

Ərizəçi ərizəsində bu faktın tanınmasının ona pensiya təyin edilməsi üçün lazım olduğunu qeyd etmişdir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən əmək pensiyalarının təyin edilməsi, yenidən hesablanması, bir növündən başqa növünə keçirilməsi və ödənilməsi Qaydalarının 3.2-ci bəndinə uyğun olaraq 2006-cı il yanvarın 1-dək sığorta olunanların qazanılmış əmək pensiyası hüquqlarının nəzərə alınması üçün iş stajı aşağıdakı sənədlər üzrə PAS-a daxil edilmiş məlumatlara əsasən müəyyən edilir:

3.2.1. əmək kitabçası;

3.2.2. əmək fəaliyyəti barəsində sənədlər üzrlü səbəbdən (təbii fəlakət, qəza, dağıntı, yanğın, hərbi əməliyyatlar, milli münafişə və digər fəvqəladə hallarla bağlı) təqdim edilə bilmədikdə və həmin sənədləri başqa qaydada

bərpa etmək mümkün olmadıqda, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı.

Göründüyü kimi, qüvvədə olan qaydalara əsasən yalnız əmək fəaliyyətinə dair sənədlər üzrlü səbəblərdən təqdim edilə bilmədikdə və həmin sənədləri başqa qaydada bərpa etmək mümkün olmadıqda, əmək stajı məhkəmə qaydasında müəyyən edilə bilər.

Məhkəmələr tərəfindən isə ərizəçi İ.S.Qasımovun 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya birliyində, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda işləməsi barədə sənədlərin hansı üzrlü səbəblərdən təqdim edilməməsini araşdırmamışlar.

Digər tərəfdən, ərizəçinin tələbini əsaslandırmaq üçün istinad etdiyi yeganə sübut 2 şahid ifadəsidir ki, ərizəçi İ.S.Qasımovun 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya birliyində işləməsi faktını bir şahid, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmasını da bir şahid təsdiq etmişdir.

Şahidlərdən Tağıyeva Zümrüd Kərəm qızının özünün 1991-1998-ci illərdə Kənd Kimya birliyində işləməsi faktı məhkəmə qətnaməsi ilə müəyyən edilmişdir. Həmçinin o, 1991-ci ildən həmin Birlikdə işlədiyi halda, ərizəçinin 1983-cü ildən həmin Birlikdə işləməsi faktına şahidlik edə bilməzdi. Şahid ifadələrinin məzmunu da ətraflı olmamaqla, ərizəçinin ərizədə göstərdiyi faktlarla ziddiyyət təşkil edir. Belə ki, ərizəçi 1985-1993-cü illərdə Kənd Kimya birliyində, 1998-2004-cü illərdə Aranqala kərpic zavodunda işlədiyini qeyd etsə də, məhkəmə iclas protokolunda şahid Z.Mirzəyev ərizəçinin Aranqala kərpic zavodunda 1994-2006-cı illərdə, Z.Tağıyeva isə ərizəçinin Kənd Kimya birliyində 1991-1999-cü illərdə işlədiyini bildirmiş, məhkəmə qətnamələrində isə şahidlərin ifadələri protokoldakından fərqli şəkildə qeyd edilmişdir.

Bu isə həmin şahid ifadəsinin mötəbərliyinə əmin olmağa əsas vermir, bu sübutun ərizəçinin tələblərini müəyyən edən faktlarla və hallarla əlaqədar olması iş üzrə müəyyən edilmir.

Bundan başqa, ərizəçi əmək fəaliyyəti barəsində sənədi başqa qaydada, yəni Kənd Kimya birliyinin və Aranqala kərpic zavodunun hüquqi varisi olan təşkilatı müəyyən edərək, həmin təşkilata müraciət etməklə, əldə etməyin mümkün olmaması barədə məhkəməyə heç bir

sübut təqdim etməmişdir. Məhkəmə tərəfindən də, həmin müəssisələrin hüquqi varisinin olub-olmaması araşdırılmamışdır.

Məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, məhkəmə işin düzgün həlli üçün önəmli olan halların, yəni subutetmə predmetini yaradan hüquqi faktların varlığını və ya yoxluğunu MPM-nin 76-cı maddəsində təsbit edilmiş subutetmə vasitələrinin köməyi ilə müəyyənləşdirir.

Azərbaycan Respublikasının MPM-nin:

- 80-cı maddəsinə əsasən məhkəmə işin gedişində təqdim olunmuş ancaq o sübutları qəbul edir və nəzərə alır ki, onlar işdə tərəflərin tələblərini müəyyən edən faktlarla və hallarla əlaqədardır;

- 81-ci maddəsində müəyyən edilmişdir ki, qanuna və ya digər normativ hüquqi aktlara əsasən müəyyən subutetmə vasitələri ilə təsdiq edilməli olan işin halları başqa sübutlarla təsdiq oluna bilməz.

- 88-ci maddəsinə görə, məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir. Heç bir sübutun məhkəmə üçün qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur.

Qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq, işin hərtərəfli tədqiqi baxılan iş üzrə yaranan bütün məsələlərin məcmusunun, onların daxili əlaqəsi nəzərə alınmaqla mübahisə edən tərəflərdə hər birinin xeyrinə, həm də mənafeyinin ziddinə olan halların yoxlanılmasını əhatə etməlidir.

İşin hallarının tam tədqiqi dedikdə mübahisənin düzgün həllinə təsir edən bütün materiallar, faktların müəyyən edilməsi və mübahisənin düzgün həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən digər hallar araşdırılmalıdır.

İşin yuxarıda qeyd olunan faktiki hallarını və sadalanan qanunvericilik aktları normalarının tələblərini nəzərə alan məhkəmə kollegiyası belə qənaətə gəlmişdir ki, Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki kollegiyasının təqdim olunmuş sübutlara lazımi hüquqi qiymət vermədən iş üzrə gəldiyi nəticəsi qanuni və əsaslı sayıla bilməz. Ona görə də Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının hazırki mülki iş üzrə qərarı ilə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi ləğv edilərək iş yenidən baxılması üçün Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinə göndərilmişdir.

Cinayət işi üzrə sübutlar Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə müvafiq surətdə tədqiq edilib-qiymətləndirilmədiyindən və nəticədə ittihamın həlli üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən faktiki hallar tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmadığından apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ləğv edilmişdir.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 23 iyul 2018-ci il tarixli hökmü ilə Hüseynov Elməddin Təpdiq oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CM-nin) 234.4.1, 234.4.3-cü maddələri ilə təqsirli bilinib 7 (yeddi) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir ona görə ki, o, digər şəxslərlə qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 19 sentyabr 2017-ci il tarixdə Samux rayonunda məlum olmayan başqa mənbədən satış məqsədi ilə qanunsuz olaraq, külli miqdarda, yəni 3.650,0 qram çəkiddə çətənə (kannabis) bitkisindən kустar üsulla hazırlanmış narkotik vasitə olan qurudulmuş marixuananı əldə edib saxlamış və daşıyaraq, Bakı şəhərinə gətirmiş, 20 sentyabr 2017-ci il tarixdə, saat 06:00 radələrində Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Əlicabbar Orucəliyev küçəsi 53 "B" sayılı ünvanının qarşısında həmin narkotik vasitəni satmaq niyyəti ilə daşıyarkən, Nərimanov Rayon Polis İdarəsinin PPXB-nin əməkdaşları tərəfindən saxlanılaraq, Nərimanov Rayon Polis İdarəsinə gətirilmiş və orada onun əlində olan çantanın içərisindən üç ədəd polietilen torbalarda ayrı-ayrılıqda təmiz çəkirləri 1.145,0 qram, 1.520,0 qram və 985,0 qram, ümumilikdə isə çəkisi 3.650,0 qram olan külli miqdarda çətənə (kannabis) bitkisindən kустar üsulla hazırlanmış narkotik vasitə qurudulmuş marixuana aşkar edilərək götürülmüşdür.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 09 oktyabr 2017-ci il tarixli qərarı ilə hökmdən məhkum E.T.Hüseynovun müdafiəçisi İsmayılov Mübariz İslam oğlu tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, hökm isə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Həmin qərardan müdafiəçi M.İ.İsmayılov kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini belə əsaslandırılmışdır ki, məhkəmələr tərəfindən sübutlar və sübut etməyə dair cinayət-prosessual qaydalar pozulmuş, şahidlər Teymur Misriyevin və Adil Nuriyevin bilavasitə məhkəmə iclasında

dindirilməsi təmin edilməmiş, dindirilən şəxslərin ifadələri və digər sübutlar arasında olan ziddiyyətlər isə aradan qaldırılmamış, Elməddin Hüseynovun ondan götürülmüş narkotik vasitəyə aidiyyəti olan və həmin narkotik vasitə ilə onun 20 sentyabr 2017-ci il tarixdə Bakı şəhərində polis tərəfindən tutulmasını təşkil edən şəxslər kimi göstərdiyi Teymur Misriyevin və Nərgiz Hüseynovanın 19-20 sentyabr 2017-ci il tarixlərində harada olmalarının müəyyən edilməsi üçün zəruri araşdırma aparılmamış, o cümlədən onların mobil telefonlarının əhatə dairəsinə dair məlumatlar əldə edilməmiş, nəticədə polis orqanının Elməddin Hüseynovdan götürülmüş narkotik vasitə kimi rəsmiləşdirdiyi 3.650,0 qram qurudulmuş marixuanaya aidiyyəti olmadığı, həmin narkotik vasitənin onun tərəfindən əldə edilib, saxlanılması və daşınması sübuta yetirilmədiyini halda, E.Hüseynov əsassız və qanunsuz olaraq törətmədiyini cinayətə görə CM-nin 234.4.1 və 234.4.3-cü maddələri ilə təqsirli bilinmişdir.

Müdafiəçi M.İ.İsmayılov kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 09 oktyabr 2018-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini, Elməddin Hüseynova bəraət verilməsini təmin etmək üçün cinayət işinin apellyasiya instansiyası məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə bağlı E.T.Hüseynovun barəsində olan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 09 oktyabr 2017-ci il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslığını yoxlayaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir:

İş materiallarından görünür ki, məhkəmələr E.T.Hüseynovun ona istinad edilən cinayəti bir qrup şəxslə - adları istintaq orqanı tərəfindən müəyyən edilməyən digər şəxslərlə qabaqcadan əlbir olmaqla törətməsi və məhz satış məqsədi ilə

19 sentyabr 2017-ci ildə narkotik vasitəni qrupun üzvləri ilə birlikdə Samux rayonunda əldə edib, saxlayaraq Bakı şəhərində daşınması barədə nəticələri müstəsna olaraq Elməddin Hüseynovun ibtidai istintaq zamanı verdiyi ifadəsindən hasil etmişlər.

Həmin ifadəsində Elməddin Hüseynov göstərmişdir ki, o Gəncə şəhərində “Yevlax avtovağzalı” adlanan yerdə dayanıb pəraşki yeyərkən tanımadığı, özünü Seymur kimi təqdim edən (məhkəmədə verdiyi ifadəyə görə sonradan adının Teymur Misriyev olduğu ona məlum olan) şəxs yaxınlaşıb ona kabab yeməyi təklif etmişdir. O, Seymurun idarə etdiyi “VAZ-2107” markalı avtomobilə əyləşmiş və Seymurla, eləcə də avtomobildə olan həmin vaxt özünü Aygün kimi təqdim edən (məhkəmədə verdiyi ifadəyə görə sonradan adının Nərgiz Hüseynova olduğu ona məlum olan) qadınla birlikdə kafedə yemək yemiş və spirtli içkilər qəbul etmişlər. Bundan sonra Seymur ona ot işi olduğunu, Samux rayonundan ot alıb Bakı şəhərinə aparacaqlarını bildirmiş və o, nə ot olduğunu soruşduqda çantada marixuana olacağını ona bildirmişdir. O, Seymurla razılaşmışdır. Bundan sonra onlar Seymurun idarə etdiyi avtomobildə Samux rayonun hansısa kəndinə getmiş və orada tanımadığı bir şəxs Seymurun avtomobilinin arxa yük yerinə böyük bir çanta qoymuşdur. Həmin vaxt Seymur ovucunun içindəkini Aygünə göstərərək “gör necə marixuanadır” demişdir. Onlar təxminən saat 5.30 rədələrindən Bakı şəhərinə çatmışlar. Seymur avtomobili Nərimanov rayonu ərazisində saxlamışdır. Seymur bildirmişdir ki, saat 9.00-da narkotik vasitəni alan şəxsə verəcəklər. Təxminən saat 5.40-da Post Patrul Xidməti Bölməsinin avtomobili onlara yaxınlaşmış və Seymur Goranboydan qonaq gəldiklərini bildirdikdən sonra polislər oradan uzaqlaşmışlar. Bundan sonra Seymur özünün avtomobillə metronun Nərimanov stansiyası yaxınlığına gedəcəyini, Aygünə və ona isə içərisində marixuana olan çantanı götürüb həmin yerə - Nərimanov stansiyasının yaxınlığına piyada gəlmələrini demişdir. O, çantanı götürməkdən imtina etmiş, Aygün özü çantanı götürmüş və onlar birlikdə hərəkət etməyə başlamışlar. Təxminən 30 metr getdikdən sonra Aygün yorulduğunu bildirmiş və çantanı ona vermişdir. O, əlində çanta təxminən 10 metr getdikdən sonra polislər arxadan yaxınlaşıb onu tutmuş, Aygün isə evlərin arasına qaçmışdır. Polislər onu tuta bilmədiklərini demişlər.

Elməddin Hüseynov hələ ibtidai istintaqın gedişində ısrarla narkotik vasitəni və onun özünü Bakı şəhərinə gətirən, çantanı əlinə götürməsinə, beləliklə də onun tutulmasını təşkil edən şəxslərin Teymur Misriyev və Nərgiz Hüseynova olmasını bildirməsinə, tanınmaya təqdim edilərkən Nərgiz Hüseynovanı tanımasına, Gəncədə olduqları vaxt Teymur Misriyevin idarə etdiyi avtomobildə Nərgiz Hüseynovadan başqa Adil adlı şəxsin (Nuriyev Adil Elmidar oğlunun) olmasını bildirməsinə və Adil Nuriyevin ibtidai istintaqda dindirilərkən Elməddin Hüseynovun nə cür Teymur Misriyevin avtomobilinə mindirilməsinə, avtomobildə onlarla birlikdə Nərgiz Hüseynovanın olmasına, onların birlikdə spirtli içkilər qəbul etməsinə dair ifadələr verməsinə, yəni Teymur Misriyevin idarə etdiyi avtomobildə T.Misriyevin, Nərgiz Hüseynovanın və Elməddin Hüseynovun birlikdə olmalarını təsdiq etməsinə baxmayaraq, cinayət təqibi orqanı Elməddin Hüseynovun “cinayəti” Nərgiz Hüseynova və Teymur Misriyevlə birgə törətmələri barədə fərziyyəni qəbul etməmişdir (müstəntiq sübutların qiymətləndirilməsi barədə qərarda hazırkı işdə onların cinayətdə iştirakının sübuta yetirilmədiyini, onların hərəkətlərinə ayrılmış işdə qiymət veriləcəyini qeyd etmişdir).

Bununla belə, cinayət təqibi orqanı Samux rayonunda narkotik vasitənin satış məqsədi ilə əldə edilməsi, saxlanması və Bakı şəhərinə daşınması cinayətlərini Elməddin Hüseynovun tək deyil, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxsin tərkibində - digər şəxslərlə birgə törətməsi barədə nəticəyə gəlmiş və bu nəticə ilə birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələri də razılaşmışlar.

Halbuki, qrup dedikdə, Elməddin Hüseynov ifadəsində Teymur Misriyevi və Nərgiz Hüseynovanı göstərmiş və narkotik vasitəni satmaq istəyən şəxsin məhz Teymur Misriyev olduğunu bildirmiş, lakin onun verdiyi bu məlumatlar cinayət təqibi orqanı tərəfindən həqiqət kimi qəbul edilməmişdir.

Narkotik vasitənin əldə edilməsi, saxlanması, Bakı şəhərinə daşınması, bunu həyata keçirən qrup və güdülən məqsəd barəsində Elməddin Hüseynovun ifadəsindən başqa cinayət işində heç bir sübut olmadığı və Elməddin Hüseynovun sözü gedən xüsusatlar barədə söylədikləri həqiqət kimi qəbul edilmədiyini vəziyyətdə, cinayət təqibi orqanı və onun ardınca məhkəmələr nəyə əsasən Elməddin Hüseynovun qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxsin tərkibində -

digər şəxslərlə birgə Samux rayonunda satış məqsədi ilə narkotik vasitəni əldə etməsi, saxlaması, Bakı şəhərinə daşması haqqında nəticəyə gəliblər – bu kassasiya şikayəti müəllifinə aydın olmadığı kimi, məhkəmə kollegiyasına da aydın deyil.

Məhkəmədə dindirilərəkən də Elməddin Hüseynov Teymur Misriyev və Nərgiz Hüseynova barəsində ibtidai istintaqda göstərdiklərini təsdiq etmiş, əslində məhz onların narkotik vasitəni Bakı şəhərinə gətirməkdə maraqlı olduqlarını, özünün isə içirdilib aldadılaraq Bakı şəhərinə gətirildiyini, narkotik vasitəyə heç bir aidiyyatının olmadığını, həyatında ikinci dəfə Bakı şəhərində olmaqla burada heç kimi və heç bir yeri tanımadığını, T.Misriyev və N.Hüseynova tərəfindən onun Bakı şəhərində polislər tərəfindən narkotik vasitə ilə tutulmasının təşkil olunduğunu, onların özlərini isə polislərin tutmağa cəhd etmədiklərini göstərmişdir.

Göründüyü kimi, məhkəmələr yoxlamadan Elməddin Hüseynovun ifadələrinin bir hissəsini narkotik vasitəni digər şəxslərə qabaqcadan əlbir olmaqla bir qrup şəxs halında satış məqsədi ilə əldə edib saxlamasına, daşmasına dəlalət edən məlumatlar kimi qəbul etmiş, lakin yoxlamadan da onun ifadələri ilə ehtiva olunan məlumatların digər hissəsini (əslində, özünün narkotik vasitəni əldə etməməsi, daşımaması, narkotik vasitənin Teymur Misriyevə məxsus olması, Teymur Misriyev və Nərgiz Hüseynova tərəfindən aldadılaraq Bakı şəhərinə aparılması, əməlinin müstəsna olaraq Teymur Misriyevin tapşırığı və Nərgiz Hüseynovanın yorulması haqqında yalanının təsiri ilə içərisində narkotik vasitə olan çantanı təxminən 40-50 metr aparmaqdan ibarət olması, narkotik vasitəyə dair özünün müstəqil niyyət və məqsədinin olmaması, Teymur Misriyevin və Nərgiz Hüseynovanın həqiqi niyyətlərindən və məqsədlərindən isə xəbərdar olmaması barədə xüsusiyyətləri) rədd etmişlər.

Məhkəmələr Elməddin Hüseynovun narkotik vasitə ilə tutulmasından əvvəl yalnız bir dəfə Bakı şəhərində - hərbi hospitalda müalicə olunarkən olması, habelə polis orqanının Teymur Misriyevi və Nərgiz Hüseynovanı tutmağa, cinayət məsuliyyətinə cəlb etməyə səy göstərmədiyini üçün sonuncuların polislə əvvəlcədən razılaşdırılmış şəkildə hərəkət etmələri barədə ifadəsində verdiyi məlumatları yoxlamamışlar. Halbuki, Elməddin Hüseynov və şahid Adil Nuriyev E.Hüseynovun Teymur Misriyev və Nərgiz Hüseynova ilə birlikdə

T.Misriyevin avtomobilində olmalarını birbaşa göstərdikləri halda, E.Hüseynovu yaxalayan polis əməkdaşları (şahidlər İsmayılov Nicat Ərəstun oğlu, Şirinov Orxan Kamal oğlu) onun tək olduğunu göstərmiş, E.Hüseynovun yaxalanmasından əvvəl Teymur Misriyevlə ünsiyyətdə olduqlarını, Elməddin Hüseynov saxlanılarkən Nərgiz Hüseynovanın onun yanında olmasını və daha sonra çıxıb getməsini inkar etmişlər.

Əgər Elməddin Hüseynovun göstərdiyi (şahid Adil Nuriyevin də dolayısı ilə təsdiq etdiyi) həmin hal, eləcə də yuxarıda qeyd olunan digər xüsusiyyətlər həqiqətdirsə, onda onun cinayət törətməyə provokasiya olunmasına, yəni heç bir cinayət törətmək niyyətində olmadığı halda, digər şəxslərin əvvəlcədən cızdığı plan və məqsədli şəkildə yaratdığı şərait nəticəsində içərisində narkotik vasitə olan çantanı Bakı şəhərində əlinə götürüb qısa məsafədə onu aparmağa təhrik edildiyinə ciddi şübhələr yaranır (Elməddin Hüseynovun psixi xəstə olması və alkoqolizmdən əziyyət çəkməsi barədə işdə olan məlumatlar bu şübhəni daha da gücləndirir).

Təsvir edilənlər baxılan işdə sübutların CPM-nin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə müvafiq surətdə tədqiq edilib-qiyətləndirilmədiyini, nəticədə ittihamın həlli üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən faktiki halların tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmadığını göstərir.

Belə natamam və səthi araşdırma nəticəsində (nə qədər ki, provokasiyanın olub-olmaması araşdırılmamış və buna dair şübhələr aradan qaldırılmamışdır) təqsirlilik, əməldə cinayət tərkibinin əlamətlərinin olub-olmaması kimi məsələlərin düzgün həll edildiyini söyləmək mümkün deyil.

Buna görə, məhkəmə kollegiyası baxılan işdə kassasiya şikayətinin qismən təmin edilməsi üçün əsas yaradan, mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsini və apellyasiya baxışının yenidən keçirilməsini zəruri edən CPM-nin 416.0.1 və 416.0.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş halları müəyyən etmiş və kassasiya şikayətinə məhkəmə baxışının nəticəsi olaraq həmin şikayətin qismən edilməsi, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Hüseynov Elməddin Tapdıq oğlunun barəsində olan 09 oktyabr 2018-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsi, cinayət işinin isə apellyasiya qaydasında baxılması üçün yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsi haqqında qərar qəbul etmişdir.

“Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunu ilə CM-nə əlavə edilmiş 73-1-ci maddə hökmün icrası qaydasında o vaxt tətbiq edilə bilər ki, həmin maddədə nəzərdə tutulmuş məsuliyyətdən azad etmə institutunun tətbiqi üçün əsasların bu Qanun qüvvəyə minənədək mövcud olması müəyyən edilsin.

Bakı Şəhəri Binəqədi Rayon Məhkəməsinin 13 aprel 2018-ci il tarixli qərarı ilə İsmayılov Elçin Ədalət oğlunun barəsində “Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq olunmasına və hökmün icrası qaydasında icraatda onun Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 178.2.4-cü maddəsi ilə 3 il 6 ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına, CM-nin 32.4, 312.1-ci maddəsi ilə 2 il 6 ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına, CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən həmin cəzaların qismən toplanılması yolu ilə qəti olaraq 3 il 9 ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilməsinə dair Bakı Şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 16 iyun 2017-ci il tarixli hökmünə baxılmasına dair ərizəsi təmin edilməmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 04 iyul 2018-ci il tarixli qərarı ilə məhkum E.Ə.İsmayılov tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş, Binəqədi Rayon Məhkəməsinin 13 aprel 2018-ci il tarixli qərarı dəyişdirilərək Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 16 iyun 2017-ci il tarixli hökmündə İsmayılov Elçin Ədalət oğluna CM-nin 32.4,312.1 və 178.2.4-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş cinayətlərin məcmusu üzrə təyin olunmuş qəti cəzanın CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasəndeyil, CM-nin 66.2-ci maddəsinə əsasən müəyyən edilməsi qərara alınmış, qalan hissədə qərar dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu qərarından məhkum E.Ə.İsmayılovun müdafiəçisi Rüstəmov İlqar Sahib oğlu kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini belə əsaslandırılmışdır ki, Binəqədi Rayon Məhkəməsi əsassız olaraq Elçin İsmayılov tərəfindən verilmiş, onun barəsində “Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanununun tətbiq edilməsinə və bu Qanunla Cinayət Məcəlləsində edilmiş dəyişikliklərə uyğun olaraq onun haqqında

olan Bakı Şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 16 iyun 2017-ci il tarixli hökmünə hökmün icrası qaydasında icraatda baxılmasına dair ərizəsini təmin etməmiş, bu pozuntunu Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası da aradan qaldırmamış, yalnız cinayətlərin məcmusu üzrə qəti cəzanın təyin edilməsi qaydasını müəyyən edən CM-nin 66.3-cü maddəsinin CM-in 66.2-ci maddəsinə dəyişdirməklə kifayətlənmişdir.

Müdafiəçinin qənaətinə görə, Tağızadə Elməddin Vahid oğluna qarşı dələduzluq etməkdə ittiham olunan Elçin İsmayılovun barəsində cinayət işi üzrə icraatda Elməddin Tağızadə əsassız olaraq zərərçəkmiş şəxs qismində tanınmadığından, E.İsmayılovun ona vurulmuş ziyanı tam olaraq ödəməsinə və həmin ziyanın bir misli miqdarında pulu – 8200 manatı dövlət büdcəsinə keçirməsinə baxmayaraq, məhkəmələr onun barəsində 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunla Cinayət Məcəlləsinə edilmiş dəyişiklikləri tətbiq etməkdən və onu CM-nin 73-1.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq cinayət məsuliyyətindən azad etməkdən imtina etməklə həmin cinayət-hüquqi normanın və CM-nin 10.3-cü maddəsinin tələblərini pozmuşlar.

Müdafiəçi kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 04 iyul 2018-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini, E.Ə.İsmayılovun barəsində “Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanununun tətbiq edilməsini xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə bağlı Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 04 iyul 2018-ci il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslığının yoxlayaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir:

CM-nin 10.3-cü maddəsinə əsasən əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) cinayət sayılmasını və bu əmələ görə cəzanı aradan qaldıran, cəzanı yüngülləşdirən, yaxud cinayət etmiş şəxsin

vəziyyətini başqa cür yaxşılaşdıran cinayət qanununun geriyə qüvvəsi vardır, yəni həmin qanunun qüvvəyə minməsindən əvvəl müvafiq əməli (hərəkət və ya hərəkətsizliyi) törətmiş şəxslərə, habelə cəza çəkən, yaxud cəzasını çəkmiş, lakin məhkumluğu üstündən götürülməmiş və ya ödənilməmiş şəxslərə şamil edilir.

“Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanununun keçid müddəalarının 2.6-cı maddəsində də təsbit olunmuşdur ki, bu Qanun qüvvəyə minənədək məhkum edilmiş və hazırda cəzasını çəkən və ya cəzasını çəkmiş, lakin məhkumluğu olan şəxslərin vəziyyəti bu Qanunla yaxşılaşdırılırsa, həmin məsələlərə, habelə bu Qanunun 2.4 və 2.5-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş məsələlərə hökm çıxarmış məhkəmə və ya məhkumun cəza çəkdiyi yer üzrə məhkəmə tərəfindən cəzanı icra edən müəssisə və ya orqanın təqdimatı və ya məhkumun ərizəsi əsasında Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi ilə nəzərdə tutulmuş hökm və ya məhkəmənin digər yekun qərarının icrası qaydasında baxılır”.

Azərbaycan Respublikasının 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanununun keçid müddəalarının 2.5-ci maddəsinə görə isə, bu Qanun qüvvəyə minənədək məhkum edilmiş və hazırda cəzasını çəkib qurtarmamış şəxslərin məhkum edildiyi cinayətə görə bu Qanunla daha yüngül sanksiya tətbiq edilməsi nəzərdə tutulmuşdursa, həmin şəxslərin cəza müddətləri bu Qanuna əsasən tətbiq edilməli olan sanksiyanın yuxarı həddindən çox olduğu halda cəza müddətləri həmin həddə qədər azaldılır.

Həmin Qanunla CM-nə əlavə edilmiş 73-1-ci maddəsində mülkiyyət əleyhinə cinayətlər törətmiş şəxslərin müəyyən şərtlərə əməl olunmaqla cinayət məsuliyyətindən azad edilmələri nəzərdə tutulmuşdur. O cümlədən, CM-nin 73-1.2-ci maddəsinə əsasən CM-nin 178.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş, zərərçəkmiş şəxslə barışmış və dəymiş ziyanı tamamilə ödəmiş şəxs, cinayət nəticəsində vurulmuş ziyanın bir misli miqdarında dövlət büdcəsinə ödəniş etdikdə, cinayət məsuliyyətindən azad edilir.

Lakin, qeyd olunan cinayət məsuliyyətindən azad edilmə institutunun şəxsin vəziyyətini yaxşılaşdıran cinayət qanununun qüvvəsinin geriyə şamil edilməsi qaydasında (CM-nin 10.3-cü

maddəsinə müvafiq olaraq) tətbiq edilməsi üçün zəruridir ki, bu institutun tətbiqini şərtləndirən hallar, yəni zərərçəkmiş şəxslə barışığın əldə edilməsi, ziyanın tamamilə ödənilməsi və dövlət büdcəsinə ziyanın bir misli miqdarında ödənişin edilməsi (bu üç şərtin hamısı) keçmişdə –yeni cinayət qanununadək (o cümlədən, təqsirkarın barəsində çıxarılmış hökm qünuni qüvvəyəminənədək) mövcud olsun, yeni cinayət qanunu qəbul edildikdən sonra meydana gəlmiş olmasın.

Hazırkı işin materiallarından, o cümlədən Bakı Şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 16 iyun 2017-ci il tarixli hökmündən və Binəqədi Rayon Məhkəməsinin Elçin İsmayılovun 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunun tətbiq edilməsi haqqında ərizəsinə baxılması üzrə 06 aprel 2018-ci il tarixli məhkəmə iclasının protokolundan isə görünür ki, Elçin İsmayılov Elməddin Tağızadədən aldatma yolu ilə ələ keçirdiyi 8.200 manat məbləğində pulu hökm çıxarılanadək ödəsə də, ziyanın bir misli miqdarında dövlət büdcəsinə ödənişi artıq hökm qanuni qüvvəyə mindikdən və 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunla CM-nə 73-1.2-ci maddə əlavə edildikdən sonra etmişdir.

Belə ki, məhz 06 aprel 2018-ci il tarixli məhkəmə iclasında məhkum Elçin İsmayılovun müdafiəçisi Samir Abdullayev və 11 sayılı Cəzaçəkmə Müəssisəsinin nümayəndəsi Kənan Əhmədov məhkum Elçin İsmayılovun qohumunun 8.200 manat məbləğdə dövlət büdcəsinə ödəniş etdiyini və buna dair qəbzi cəzaçəkmə müəssisəsinin dəftərxanasına təqdim etdiyini bildirmişlər.

Göründüyü kimi, yeni cinayət qanunu normasının (CM-nin 73-1.2-ci maddəsinin) qəbul edilib - 01 dekabr 2017-ci ildə qüvvəyə minməsinədək, o cümlədən birinci instansiya məhkəməsinin 16 iyun 2017-ci il tarixli hökmü qanuni qüvvəsinə alanadək həmin normada nəzərdə tutulmuş cinayət məsuliyyətindən azad etmə institutunun tətbiqini şərtləndirən üç halınhamısı mövcud olmadığından, CM-nin 10.3-cü maddəsinin nəzərdə tutduğu qaydada (məhkumun vəziyyətini yaxşılaşdıran cinayət qanunu nomasının qüvvəsinin geriyə şamil edilməsi prosedurunda) Elçin İsmayılovun əməlinə baxıla bilməzdi.

Elçin İsmayılovun dələduzluq cinayəti nəticəsində vurduğu ziyan 8.200 manat olmaqla 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunla CM-nə edilmiş dəyişikliklərin 01 dekabr 2017-ci il tarixdə qüvvəyə minməsindən sonra da “xeyli miqdar”

təşkil etdiyindən, həmçinin ona hökmə dələduzluq cinayətinə görə təyin olunmuş 3 il 6 ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunla müəyyən edilmiş (yüngülləşdirilmiş) CM-nin 178.2.4-cü maddəsinin yeni sanksiyasının hüdudları daxilində olduğundan, həmin məsələlərə də cinayət qanunu normasının qüvvəsinin geriyə şamil edilməsi qaydasında baxılması, yəni əməlin hüquqi tövsifinin dəyişdirilməsi və cəzanın 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunun Keçid müddələrinin 2.5-ci bəndinə uyğun olaraq yüngülləşdirilməsi üçün əsaslandırılmamışdır (20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunun 01 dekabr 2017-ci il tarixdə qüvvəyə minməsinədək CM-nin 178.2.4-cü maddəsinin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş azadlıqdan məhrum etmə cəzasının müddəti 3 üç ildən 7 ilədək olmuşdursa, 01 dekabr 2017-ci il tarixdən sonra bu cəzanın müddəti 2 ildən 5 ilə qədərdir).

Bununla yanaşı o da qeyd edilməlidir ki, E.Ə.İsmayılov dələduzluq cinayəti ilə yanaşı Elməddin Tağızadəni rüşvət verməyə təhrik etməkdə, yəni CM-nin 32.4,312.1-ci maddəsi ilə də təqsirli bilindiyyindən, buna görə E.Tağızadə zərər çəkmiş şəxs qismində tanınmadığından,

hökmün icrası qaydasında məhkumun ərizəsinə baxan məhkəmələr 20 oktyabr 2017-ci il tarixli Qanunla CM-nə əlavə edilmiş 73-1.2-ci maddəsinin tətbiqi üçün əsaslardan birini (zərər çəkmiş şəxslə barışma və ona dəymiş ziyanı ödəmə) ümumiyyətlə müəyyən etməmişlər.

Şərh olunanlar məhkum Elçin İsmayılovun müdafiəçisinin kassasiya şikayətinə baxılması nəticəsində Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 416.0-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş halların müəyyən edilmədiyini, yəni şikayətin təmin, mübahisələndirilən qərarın isə dəyişdirilməsi və yaxud ləğv edilməsi üçün əsasların olmadığını göstərir.

Belə olan halda, məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair müdafiəçinin və kassasiya şikayətinin təmin edilməməsinə dair prokurorun çıxışlarını dinləyib, göstərilən əsaslara görə hesab etmişdir ki, müdafiəçinin kassasiya şikayəti təmin edilməməli, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının İsmayılov Elçin Ədalət oğlunun barəsində olan 04 iyul 2018-ci il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 34.2-ci maddəsinə əsasən, qabaqcadan razılaşmaqla iki və ya daha çox şəxsin birgə iştirakı ilə törədilən cinayət qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş cinayət hesab olunur.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 13 mart 2017-ci il tarixli hökmü ilə Ayvazov Ramin Fikrət oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra məndə CM-nin) 180.2.1, 180.2.2, 180.2.4, 182.2.1, 182.2.3 və 145.2.4-cü maddələrlə təqsirli bilinib, CM-nin 180.2.1, 180.2.2, 180.2.4-cü maddələri ilə 4 (dörd) il müddətə, CM-nin 182.2.1, 182.2.3-cü maddələri ilə 5 (beş) il müddətə, CM-nin 145.2.4-cü maddəsi ilə 3 (üç) il müddətə, CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən həmin cəzalar qismən toplanılmaqla qəti olaraq 6 (altı) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir ona görə ki, o, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, zərərçəkmiş şəxsin şəxsiyyəti üzərində zor göstərmə hədəsi ilə və zor tətbiq etməklə özünün əmlakını hədə-qorxu ilə tələb etmə, həmçinin özünün əmlakını açıq talamaq məqsədilə, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, insanların həyatı və sağlamlığı üçün təhlükəli

olmayan zor tətbiq etməklə təkrarən soyğunçuluq və qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, adam oğurluğu ilə bağlı olmayan qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə cinayət əməllərini törətmişdir.

Belə ki, Ayvazov Ramin Fikrət oğlu özge əmlakını ələ keçirmək məqsədilə tanış Rəhmanov Hüseyn Elşad oğlu ilə birlikdə, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, 18 dekabr 2015-ci il tarixdə, saat 01 radələrində Cəlilov Teymur Ramiz oğlunun icarəyə götürüb işlətdiyi - Bakı şəhəri, Səbail rayonu, Şeyx Şamil küçəsindəki 61 nömrəli ünvanda yerləşən ofisə gəlib, qapının jalüzünün qıfılını sındıraraq içəri daxil olaraq sonuncuya zəng vurub ora gəlməsini tələb etmiş, Teymur Cəlilov saat 02 radələrində ofisə gəldikdə onu ofisdə girişdən ikinci otağa salıb hədə-qorxu gəlməklə ondan 500 manat pul verməsini tələb etmiş, sonuncu bundan imtina

etdiyindən o, üstündə gəzdirdiyi istintaqa məlum olmayan bıçağı sonuncunun iradəsini qırmaq üçün bədəninin müxtəlif nahiyələrinə dirəmiş, həmçinin hər ikisi Teymur Cəlilovun bədəninin müxtəlif nahiyələrinə əlləri ilə zərbələr vurub, həyat və sağlamlığı üçün təhlükəli olmayan fiziki ağrılar yetirməklə kifayətlənməyərək, tələb etdikləri məbləğdə pulu verməyəcəyi təqdirdə ona zor göstərməkdə davam etdirəcəklərini diqqətinə çatdırıb 500 manat pul verməsini israrla tələb etməklə, qabaqcadan əlbir olduğu Hüseyn Rəhmanovla birlikdə bir qrup şəxs halında hədə-qorxu ilə özgə əmlakını tələb etmiş, Hüseyn Rəhmanovla birlikdə Teymur Cəlilovun əllərini mobil telefon aparatını elektrik cərəyanı ilə qidalandıran naqillə sinəsinə çarpaz vəziyyətdə bağlayıb stula əyləşdirməklə, onu sərbəst hərəkət edərək özünü müdafiə etməkdən məhrum etmiş, bədəninin müxtəlif nahiyələrinə əlləri ilə zərbələr vurub həyat və sağlamlığı üçün təhlükəli olmayan fiziki ağrılar yetirməklə, 200 manat dəyərindəki “İphone 5” markalı mobil telefon aparatını soyğunçuluq yolu ilə, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, təkrar açıq talamış, Teymur Cəlilovu iradəsinə zidd olaraq məcburi qaydada saat 07:30 radələrində kimi ofisdə saxlayıb, sonuncunu qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, adam oğurluğu ilə bağlı olmayan qanunsuz azadlıqdan məhrum etmişdir.

Həmin hökmlə həmçinin Rəhmanov Hüseyn Elşad oğlu da məhkum edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 23 may 2017-ci il tarixli qərarı ilə məhkum R.F.Ayvazovun apellyasiya şikayəti (əlavəsi ilə birlikdə) təmin edilməmiş, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 13 mart 2017-ci il tarixli hökmü ona aid hissədə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 23 may 2017-ci il tarixli qərarından məhkum R.F.Ayvazov kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini belə əsaslandırılmışdır ki, onun təqsirliliyi sübuta yetirilmədiyi halda barəsində ittiham hökmü çıxarılmışdır.

Kassasiya şikayətinin digər dəlili isə R.F.Ayvazova CM-nin 180.2.1, 180.2.2, 180.2.4, 182.2.1, 182.2.3 və 145.2.4-cü maddələri ilə və cinayətlərin məcmusu üzrə birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən təyin olunmuş, apellyasiya

instansiyası məhkəməsi tərəfindən işə dəyişdirilmədən saxlanılmış cəzaların mübahisələndirilməsinə həsr olunmuşdur.

R.F.Ayvazov iddia etmişdir ki, ona cəza təyin edilərkən və apellyasiya qaydasında cinayət işinə baxılarkən onun məsuliyyətini yüngülləşdirən hallar, o cümlədən himayəsində xəstə anasının olması, yeni ailə qurması, hərbi xidmətdə olarkən bir çox əməliyyatlarda iştirak etməsi nəzərə alınmamış, nəticədə o, həddindən artıq ağır cəzaya məruz qalmışdır.

Məhkum R.F.Ayvazov kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 23 may 2017-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini, ona daha yüngül cəzanın təyin edilməsi barədə qərarın çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Göründüyü kimi, məhkum R.F.Ayvazov kassasiya şikayətində təqsirliliyi sübuta yetirilmədiyi halda barəsində ittiham hökmünün çıxarıldığını və həddindən artıq ağır cəzaya məruz qaldığını iddia edərək, faktiki olaraq mübahisələndirilən qərarın dəyişdirilməsi, cəzasının yüngülləşdirilməsi barədə tələblərini məhkəmə qərarlarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsini və yaxud dəyişdirilməsini şərtləndirən əsaslar kimi Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra CPM-nin) 416.0.11 və 416.0.21-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş hallarla əlaqələndirmişdir.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası məhkumun kassasiya şikayətini CPM-nin 419-cü maddəsinin tələbləri baxımından səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görərək bu müraciətlə əlaqədar Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 23 may 2017-ci il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

R.F.Ayvazovun ona istinad edilən cinayətkar hərəkətləri törətməsi, yəni Rəhmanov Hüseyn Elşad oğlu ilə qabaqcadan əlbir olub bir qrup şəxs halında zərərçəkmiş şəxs Cəlilov Teymur Ramiz oğlunu Bakı şəhəri, Səbail rayonu, Şeyx Şamil küçəsi, 61 ünvanındakı “ofisdə” iradəsinin ziddinə olaraq saxlayıb qanunsuz azadlıqdan məhrum etmələri və orada T.R.Cəlilovdan hədə-qorxu ilə 500 manat tələb etmələri, eləcə də həmin əməllərlə yanaşı T.R.Cəlilovun “iphone 5” markalı mobil telefonunu təkrərən, həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq edib açıq talamaqla ona qarşı soyğunçuluq etmələri birinci instansiya məhkəməsində CPM-nin 143-146-cı maddələrinə

uyğun şəkildə tədqiq edilmiş, bir-biri ilə uzlaşan sübutların məcmusu ilə müəyyən edilmişdir.

Məhkum R.F.Ayvazovun qeyd olunan hərəkətləri törətməsinin mübahisələndirilməsi üzrə dəlilləri (təqsirliliyinin sübuta yetirilməməsi barədə iddiası) apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən də yoxlanılmış, məhkəmə həmin dəlillərin baxılmış sübutların məcmusu ilə, o cümlədən təqsirləndirilən şəxslər H.E.Rəhmanovun və R.F.Ayvazovun ibtidai istintaqda verdikləri etirafedici ifadələri, zərərçəkmiş şəxs Cəlilov Teymur Ramiz oğlunun, şahidlərin ifadələri, maddi sübutlarla təkzib olunması haqqında nəticəyə gəlmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin sözügedən məsələlər üzrə gəldiyi nəticələr apellyasiya şikayətində irəli sürülmüş (kassasiya şikayətində göstərilənlərlə eyni olan) iddianın, bu iddia ilə əlaqəli olan işin hallarının obyektiv araşdırılmasına, birinci instansiya məhkəməsində CPM-in 143-146-cı maddələrinə müvafiq qaydada tədqiq edilmiş sübutlara əsaslandığından, kassasiya şikayətində isə apellyasiya məhkəməsinin gəldiyi nəticələri təkzib edə biləcək dəlillər gətirilmədiyindən, məhkəmə kollegiyası birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin Ramin Ayvazovun cinayətkar hərəkətlərinin faktik məzmunu, onun həmin hərəkətlərə görə təqsirli bilinməsini və cəzalandırılmasını istisna edən halların olmaması barədə qənaətlərini (o cümlədən, əməllərin CM-nin 180.2.2, 180.2.4, 182.2.1, 182.2.3, 145.2.4-cü maddələri ilə tövsifini) şübhə altına almaq üçün əsas görmür.

Ramin Ayvazovun zərərçəkmiş şəxsin mobil telefonunun ələ keçirilməsində ifadə olunmuş soyğunçuluq əməlinə CM-nin 180.2.2 və 180.2.4-cü maddələri ilə yanaşı CM-nin 180.2.1-ci maddəsinin (qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs əlamətinin) şamil edilməsinə gəldikdə, məhkəmə kollegiyası aşağıdakı dəlillərə görə hesab etmişdir ki, R.Ayvazovun əməli düzgün olmayaraq qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədilən soyğunçuluq kimi CM-nin 180.2.1-ci maddəsi ilə tövsif edilmiş, məhkəmələr maddi hüquq normasının tətbiqində səhvə yol vermişlər.

Belə ki, CM-nin 34.2-ci maddəsinə əsasən, qabaqcadan razılaşmaqla iki və ya daha çox şəxsin birgə iştirakı ilə törədilən cinayət qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş cinayət hesab olunur.

Bu maddədə iki və ya daha çox şəxsin “qabaqcadan razılaşması” dedikdə, onların əvvəlcədən, yəni cinayətin obyektiv cəhətini təşkil

edən hərəkətlərin yerinə yetirilməsinə başlayana qədər (cinayətə hazırlıq mərhələsində) cinayətin birgə törədilməsi barədə razılığa gəlmələri başa düşülür.

Belə (qabaqcadan) razılaşmanın olmadığı iki və ya daha çox icraçının birgə iştirakı ilə törədilən cinayət isə CM-nin 34.1-ci maddəsində “bir qrup şəxs” tərəfindən törədilmiş cinayət kimi təsnif edilir.

CM-nin 180.2.1-ci maddəsində təsbit edilmiş soyğunçuluq cinayətinin tövsifedici əlaməti “qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən” bu cinayətin törədilməsi kimi formulə edilmişdir.

Hazırkı işin hallarından isə görünür ki, Ramin Ayvazovla Hüseyin Rəhmanov arasında qabaqcadan razılaşma hədə-qorxu ilə tələb etmə cinayəti və onun həyata keçirilməsini təmin edən vasitələrdən biri kimi çıxış edən zərərçəkmiş şəxsi qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə cinayəti barədə olmuşdur. Teymur Cəlilovun mobil telefonunun həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq edilməklə ələ keçirilməsi isə əvvəl qeyd olunan cinayətlərin icrası zamanı təsadüfən T.Cəlilovun mobil telefonunun zəng çalması və bunu Hüseyin Rəhmanovun eşitməsi səbəbindən törədilmişdir.

Belə ki, zərərçəkmiş şəxs Teymur Cəlilovun ifadəsinə görə, Ramin Ayvazov və Hüseyin Rəhmanov otaqda onu stula otuzdurub döyməklə və hədələməklə 500 manat tələb etdikləri vaxt onun cibində olan “İphone 5” markalı mobil telefona mesaj gəlmiş, bu zaman telefonun səsinə eşidən Hüseyin telefonu ona verməsini tələb etmiş, o da telefonu çıxarıb Hüseyinə vermişdir. Bundan sonra isə Hüseyin Rəhmanov və Ramin Ayvazov Teymur Cəlilovu saat 7.30 rədələrinə kimi “ofisdə” qanunsuz azadlıqdan məhrum etdikləri müddətdə və T.Cəlilov onlardan qurtulmağa müvəffəq olduqdan sonra birgə hərəkətləri ilə mobil telefonun onlarda qalmasını təmin etmişlər.

Göründüyü kimi Ramin Ayvazov və Hüseyin Rəhmanov birgə hərəkət edən icraçılar kimi soyğunçuluq cinayətini qrup halında törətsələr də, bu cinayətin törədilməsi barədə onların arasında qabaqcadan razılaşma olmamışdır.

Odur ki, kassasiya kollegiyası yuxarıda göstərilənlərə əsaslanaraq R.F.Ayvazovun törətdiyi soyğunçuluq cinayətinin qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədilməsi əlamətinin və bu əlaməti nəzərdə tutan CM-nin 180.2.1-ci maddəsinin məhkumun təqsirli bilindiği

maddələrin sırasından xaric edilməsi və sözügedən əməlin bu şəkildə (cinayəti ağırlaşdıran əlamətlərdən birinin xaric edilməsi hesabına) yüngülləşdirilməsi barədə nəticəyə gələrək, R.Ayvazova həm soyğunçuluq cinayətinə görə, həm də cinayətlərin məcmusu üzrə (qəti olaraq)

təyin olunmuş cəzaların müddətlərinin azaldılması, bununla da kassasiya şikayətinin qismən təmin edilməklə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 23 may 2017-ci il tarixli qərarının dəyişdirilməsi haqqında yekun qərar qəbul etmişdir.

Şəxsin ictimai-təhlükəli qəsdə məruz qalması onun özünün ictimai-təhlükəli xarakterli əməllər törətməsi nəticəsində baş verdikdə və bu şəxsin zorakılığa məruz qalması onun özünün ictimai-təhlükəli əməllərinin qarşısının alınması, dayandırılması və yaxud qarşılıqlı surətdə törədilən ictimai-təhlükəli hərəkətlərin nəticəsi kimi meydana gəldikdə, artıq o, müdafiə olunan (zəruri müdafiə vəziyyətində olan) şəxs kimi nəzərdən keçirilə bilməz.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 24 aprel 2018-ci il tarixli hökmü ilə Həsənov Vüqar Əbdülhəmid oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 228.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətin törədilməsində təqsirli bilinib 9 (doqquz) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir. Eyni zamanqda V.Ə.Həsənovun əməlinə cinayət tərkibi olmadığından, ittihamın CM-nin 120.2.2 və 221.3-cü maddələri ilə olan hissəsi üzrə ona bəraət verilmişdir.

Hökmə əsasən, Həsənov Vüqar Əbdülhəmid oğlu 15 oktyabr 2017-ci il tarixdə saat 14 radələrində Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Gəncə prospekti 67 nömrəli ünvanın qarşısında keçirilən yas mərasimində iştirak etmək üçün yasin keçirildiyi mağara daxil olub tanış Məmmədov Elşən Zülfüqar oğlu ilə etdiyi söhbət zamanı sonuncunun İslam dininin müqəddəsləri barədə qeyri-etik ifadələr işlətməsinə dair tutduğu irad sonuncunun xoşuna gəlməmiş, Elşən Məmmədov Vüqar Həsənovdan mağardan çıxmağını, maşınına əyləşməyi və onunla birlikdə getməyi təkidlə tələb etmiş, Vüqar Həsənov gərginliyi aradan qaldırmaq üçün Elşən Məmmədova telefon nömrəsini götürməsinə, zəngləşib axşam görüşüb söhbət etmələrini təklif etmişdir. Elşən Məmmədov isə Vüqar Həsənovun təklifi ilə razı olmayaraq, onu çəkib mağardan bir qədər aralıda maşınların saxlanıldığı yerə aparmış, ona “gəl bura görüm, indi sənin dərşini verəcəm” deyərək yenidən Allahı və Peyğəmbəri söymüş, Vüqar Həsənov “heç kəsə imkan vermərəm, Allahı və Peyğəmbəri söysün” dedikdən sonra Elşən Məmmədov təpiklə onun sinəsindən vurmuş, üzərində olan bıçağı çıxarıb sağ əlində tutaraq həmin bıçaqla qəfildən Vüqar Həsənovun sinəsindən vuraraq döş

qəfəsinin ön səthinin sağ yarısından daxilə keçən deşilmiş-kəsilmiş xəsarət yetirərək həyat üçün təhlükəli olan sağlamlığa ağır zərər vurmuşdur. Bu zaman Vüqar Həsənov özünü müdafiə etmək məqsədilə üzərində olan, qanunsuz olaraq əldə edib gəzdirdiyi soyuq silah hesab edilən ov tipli bıçağı çıxarıb Elşən Məmmədovun üzərinə getmiş, Elşən Məmmədov geriyyə çəkildiyi zaman ayağı ilişdiyi üçün arxası üstə yıxıldıqda Vüqar Həsənov Elşən Məmmədovun başının üstündə durub sağ əlindəki bıçağı qaldıraraq Elşən Məmmədova “səni vura bilərəm, vurmuram, səni bağışlayıram Allaha və Peyğəmbərə” demişdir. Buna baxmayaraq yerdə yıxılmış vəziyyətdə olan Elşən Məmmədov bıçaqla Vüqar Həsənovun boğaz naşiyəsinə həmlə etmiş, Vüqar Həsənov başını zərbədən çəkdiyi üçün bıçaq zərbəsindən yayına bilmişdir. Bundan sonra Elşən Məmmədov ayağa qalxıb yenidən Vüqar Həsənovun üstünə gələrək, əlindəki bıçaqla onu vurmaq istədikdə, sonuncu özünü müdafiə etmək məqsədilə zəruri müdafiə vəziyyətində əlindəki bıçaqla Elşən Məmmədova biri ürəyini, digər iki xəsarət isə daxili orqanları zədələməyən və kəskin qanitirmə ilə müşayiət olunan 3 ədəd deşilmiş-kəsilmiş, yəni sonuncunun ölümünə səbəb olan xəsarətlər yetirmişdir.

Bundan fərqli olaraq ibtidai istintaq orqanı tərəfindən V.Ə.Həsənova CM-nin 120.2.2, 221.3 və 228.4-cü maddələri ilə ittiham elan edilmişdir ondan ötrü ki, o, 2017-ci ilin iyul ayında istintaqa məlum olmayan mənbədən qanunsuz olaraq əldə edib 15 oktyabr 2017-ci iltarixədə küstündə saxlayaraq gəzdirdiyi zavod üsulu ilə hazırlanmış soyuq silah hesab olunan qatlananov tipli bıçaq şalvarının arxa cibində olmaqla tanış Əbdüləzimov Sabir Aydın oğlunun atasının yas mərasimində iştirak etmək üçün tanış Sultanov İsa Əkbər oğlu

ilə birlikdə 15 oktyabr 2017-ci il tarixdə saat 14 radələrində Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Gəncə prospekti, 67 sayılı binanın qarşısında qurulmuş çadırın yanına gələrək Sabir Əbdüləzimova başsağlığı verdikdən sonra çadıra daxil olub əvvəllər onunla eyni məhəllədə yaşamış tanışı Məmmədov Elşən Zülfüqar oğlu ilə üzbəüz oturmuş, söhbət zamanı Elşən Məmmədovun "Allah"ın və islam dininin müqəddəsləri barədə qeyri-etik ifadələr işlətməsini bəhanə gətirərək sonuncu ilə mübahisə edib münaqişə yaratmış və çadırdan kənarında davam edən münaqişə zamanı xuliqanlıq, yəni ictimai qaydanı kobud surətdə pozan, cəmiyyətə açıqca hörmətsizlik ifadə edən, vətəndaşlar üzərində zor tətbiq olunması ilə müşayiət olunan qərəzli hərəkətlər edərək ətrafda olan şəxslərin onları ayıraraq aralarındakı davanın qarşısını almağa cəhd etmələrinə, Sərdarov Ramil Şahin oğlunun isə onun bıçaq olan əlindən tutub saxlamasına baxmayaraq, o, sonuncunun əlindən çıxaraq Elşən Məmmədovla əlbəyaxa olmuş və öz davranışı ilə ictimai qaydalara və hamı tərəfindən qəbul olunmuş əxlaq normalarına açıq-aydın etinasızlıq göstərərək silah qismində istifadə edilən bıçaq tətbiq etməklə xuliqanlıq hərəkətlərini davam etdirmiş, bundan sonra xuliqanlıq niyyəti ilə Elşən Məmmədovu qəsdən öldürmək məqsədilə 15 oktyabr 2017-ci il tarixdə, saat 15 radələrində Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Gəncə prospekti, 73 sayılı binanın qarşısında əli və qanunsuz olaraq əldə edib üstündə gəzdirdiyi zavod üsulu ilə hazırlanmış soyuq silah hesab olunan qatlanan ov tipli bıçaqla Elşən Məmmədovu vuraraq ona ümumilikdə və ayrı-ayrılıqda sağlamlığa zərər vurmeyən xəsarətlərin əlamətlərinə malik küt əşyanın təsirindən törənmiş sağ gözü, burun və sağ diz oynaqı nahiyələrində sıyrıq xəsarətləri, habelə döş qəfəsinin ön səthinin sol yarısında sol körpücük xətti üzrə sol V-VI qabırğaarası sahədən daxilə - döş boşluğuna keçib sol VI qabırğanı kəsməklə sol ağ ciyərin aşağı payını, eləcə də ürəyin zirvəsini zədələyən və kəskin qanitirmə ilə müşayiət olunan daxilə keçən bir ədəd, döş qəfəsinin sağ yan səthində sağ ön qoltuqaltı xətti üzrə sağ VIII-IX qabırğaarası sahədə döş boşluğuna nüfuz edib, lakin daxili orqanları zədələməyən və kəskin qanitirmə ilə müşayiət olunan bir ədəd, döş qəfəsinin ön səthinin sağ yarısında sağ körpücük xətti üzrə XI-

XII qabırğaarası sahədə döş boşluğuna nüfuz edib, lakin daxili orqanları zədələməyən və kəskin qanitirmə ilə müşayiət olunan bir ədəd deşilmiş-kəsilmiş yaraları kimi ümumilikdə və ayrı-ayrılıqda canlı şəxslərdə sağlamlığa ağır zərər vurmağın

əlamətlərinə malik olan və sonuncunun ölümünə səbəb olan üç ədəd bədən xəsarətləri yetirməklə Elşən Məmmədovu xuliqanlıq niyyəti ilə qəsdən öldürmüşdür.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 18 iyul 2018-ci il tarixli qərarı ilə dövlət ittihamçısı tərəfindən verilmiş apellyasiya protesti təmin edilməmiş, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 24 aprel 2018-ci il tarixli hökmü dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Həmin qərardan dövlət ittihamçısı kassasiya protesti verərək həmin protestini belə əsaslandırılmışdır ki, birinci instansiya məhkəməsi cinayət-prosessual qanunun sübutların tədqiqinə və qiymətləndirilməsinə dair normalarının tələblərini pozmaqla cinayət işinə baxıb, əsassız - işin həqiqi hallarının ziddinə olaraq V.Ə.Həsənovun zəruri müdafiə vəziyyətində hərəkət etməsi, yəni onun əməlinə CM-nin 120.2.2 və 221.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş xuliqanlıq niyyəti ilə qəsdən adam öldürmə və silah qismində istifadə edilən əşya tətbiq etməklə xuliqanlıq cinayətlərinin tərkibinin olmaması haqqında nəticəyə gəlib ittihamın həmin hissəsi üzrə V.Ə.Həsənova bəraət vermiş, apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə dövlət ittihamçısının apellyasiya protestini təmin etməyib, faktiki olaraq birinci instansiya məhkəməsinin hökmündə təsvir olunanları öz yekun qərarında əks etdirməklə kifayətlənərək həmin hissədə hökmü dəyişdirilmədən saxlamış, bununla da birinci instansiya məhkəməsinin yol verdiyi pozuntuları təkrarlamışdır.

Dövlət ittihamçısının mövqeyinə görə, məhkəmədə baxılmış sübutlara əsasən, Vüqar Həsənov qarşılıqlı dalaşma şəraitində, özü də bıçaqla zərərçəkmiş Məmmədov Elşən Zülfüqar oğlunun üstünə hücum etməklə onu qəsdən öldürmüş, zərərçəkmiş şəxs yalnız bir dəfə bıçaqla ona ağır zərər vurmaya aid xəsarət yetirdiyi halda, özü E.Məmmədova üç ağır zərər vurmaya aid xəsarətlər yetirməklə onun hərəkətləri ilə zərərçəkmiş şəxsin hərəkətləri arasında açıq-aşkar uyğunsuzluq olmuş, hadisə zamanı V.Həsənov yas mərasiminin getdiyi yerdə ictimai qaydanı da kobud surətdə pozmaqla həm də xuliqanlıq hərəkətlərini törətmişdir.

Dövlət ittihamçısı kassasiya protestində göstərilənləri Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 416.0.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halı yaradan pozuntular (sübutların CPM-nin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə müvafiq surətdə tədqiq edilməməsi) kimi qiymətləndirərək, həmin əsasla Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 18 iyul 2018-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini, cinayət işinin apellyasiya məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası dövlət ittihamçısının kassasiya protestini CPM-nin 419-cu maddəsinin tələbləri baxımından səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görərək bu müraciətlə əlaqədar Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 18 iyul 2018-ci il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Cinayət məsuliyyətinin əsaslarına dair CM-nin 3-cü maddəsində təsbit olunmuşdur ki, yalnız həmin Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin bütün əlamətlərinin mövcud olduğu əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) törədilməsi cinayət məsuliyyəti yaradır.

Bu normanın mənasına görə, şəxsin əməlində konkret cinayət tərkibinin cəhətlərini təşkil edən zəruri əlamətlərin mövcud olub-olmaması barədə nəticəyə gəlmək üçün şəxsə istinad edilən əməlin Cinayət Məcəlləsinin Ümumi hissəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsinin dispozisiyası ilə müqayisə edilməsi tələb olunur.

Bu tələb Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 244.1-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair” 17 mart 2011-ci il tarixli qərarının müddəalarından da irəli gəlir.

Belə ki, Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun həmin qərarına görə, cinayətin tövsifi törədilən konkret cinayət əməlinin cəhətləri ilə cinayət hüquq normasının dispozisiyasında nəzərdə tutulan tərkib əlamətləri arasında uyğunluğu müəyyən etməklə, müvafiq prosessual sənəddə öz əksini tapan və cinayət-hüquqi nəticələrə səbəb olan əmələ verilən cinayət hüquqi qiymətdir.

Birinci instnasiya məhkəməsinin və onunla razılaşmış apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qənaətlərinə görə, V.Ə.Həsənovun hərəkətlərində

mövcud olan zəruri müdafiə (zəruri müdafiə vəziyyətində olma) CM-nin 36-cı maddəsində “özünü müdafiə edən və ya başqa şəxsin həyatını, sağlamlığını və hüquqlarını, dövlətin və cəmiyyətin mənafələrini qəsd edənə zərər vurmaq yolu ilə ictimai təhlükəli qəsdən qoruyarkən törədilmiş hərəkət” kimi təsbit edilmişdir.

CM-nin 36.1-ci maddəsinə görə zəruri müdafiə həddini aşmayan hərəkət cinayət sayılmır. CM-nin 36.3-cü maddəsində isə göstərilir ki, “qəsdin xarakterinə və ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə açıq-aşkar uyğun gəlməyən qəsdən törədilən hərəkətlər zəruri müdafiə həddini aşmaq hesab edilir” (hökmə görə məhz V.Həsənovun zəruri müdafiə vəziyyətində olması onun əməllərində CM-nin 120.2.2 və 221.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş cinayətlərin olmaması barədə nəticəni şərtləndirmişdir).

Göründüyü kimi, cinayət qanunu şəxsin özünü və ya başqa şəxsləri, dövlətin və cəmiyyətin mənafələrini ictimai-təhlükəli qəsdlərdən qorumaq (müdafiə etmək) hüququnu tanımaqla, həmin şəxsin özünün hərəkətlərinin qeyri-qanuni, ictimai-zərərli olmayıb hüququn və qanuni mənafələrin müdafiəsinə yönəlməsini ehtiva edir. Şəxsin ictimai-təhlükəli qəsdə məruz qalmasını onun özünün ictimai-təhlükəli xarakterli əməllər törətməsini şərtləndiribse və bu şəxsin zorakılığa məruz qalması onun özünün ictimai-təhlükəli əməllərinin qarşısının alınması, dayandırılması və yaxud qarşılıqlı surətdə törədilən ictimai-təhlükəli hərəkətlərin nəticəsi kimi meydana gəlibse, artıq o, müdafiə olunan (zəruri müdafiə vəziyyətində olan) kimi nəzərdən keçirilə bilməz.

Hərəkətin müdafiə xarakterli olub-olmamasını (o cümlədən, qarşılıqlı dalaşma şəraitində baş verib-verməməsini), onun nə dərəcədə zəruri olduğunu, ictimai-təhlükəli qəsdlə müdafiə arasında uyğunluğun gözlənilib-gözlənilmədiyini düzgün müəyyən etmək üçün hadisədə bilvasitə iştirak edən şəxslərin qarşılıqlı hərəkətləri ilə yanaşı, hadisənin baş verdiyi şərait də, o cümlədən digər şəxslərin hadisəyə cəlb edilib-edilməməsi, əgər cəlb ediləblərsə, onların nə kimi rol oynaması diqqətlə araşdırılmalıdır.

Hazırkı işdə birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən tədqiq olunmuş sübutlardan isə aşağıdakı hallar müəyyən edilmişdir.

1. Həsənov Vüqar Əbdülhəmid oğlu yas mərasiminə gələrkən onun üzərində soyuq silah hesab edilən ov bıçağı olmuşdur, yəni o, yas mərasimində belə özü ilə soyuq silah gəzdirmişdir

(CM-nin 228.4-cü maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayəti törətməkdə olmuşdur).

2. Yas mərasimində masa arxasında üzübü oturduğu tanış Məmmədov Elşən Zülfüqar oğlu ilə mübahisə sonuncunun Allah və İslam dininin müqəddəsləri barədə qeyri-etik ifadələr işlətməsindən başlasa da, davamında mübahisə şəxsi-qərəzli xarakter almışdır.

Belə ki, Vüqar Həsənovun özü belə yas mağarında mübahisənin yaranması və inkişafı barədə bunları göstərmişdir:

“... Elşən demişdir ki, onun 5 yaşlı oğlu da xərçəng xəstəliyindən ölüb. O, Elşənə “Allah rəhmət eləsin, Allahın qismətidir demiş”, Elşən isə “uşağım öləndə Allahı çoxlu-çoxlu söymüşəm” demişdir. O, Elşənə bu sözlərinə görə irad bildirmiş, Elşən isə “indi Allahını da söyəcəm, Peyğəmbərini də, sən kimsən ki, mənə dərs keçirsən” demiş, o, “məni söyən cavabını alar” demiş, Elşən “sən kimsən mənimlə belə danışırsan, çıxmaq bayıra” deyərək masadan qalxıb mağarın çıxışına tərəf getmişdir. O, da masadan qalxaraq mağardan çıxmışdır”.

Mübahisə zamanı yas mağarında Vüqar Həsənovun və Elşən Məmmədovun yanında olmuş şahid Nəbiyev Elşən Fəxrəddin oğlu həmin xüsusat barədə məhkəmədə ifadə verərkən göstərmişdir:

“Elşən ilə Vüqar dini mövzuda Allahdan və Peyğəmbərdən danışmış və ani olaraq o, Vüqarın Elşənə “imkan vermərəm ki, kimsə Peyğəmbərə pis söz desin” dediyini eşitmişdir. Elşən Vüqara “burada heç kim Peyğəmbərə pis söz demir, amma çəşmə mənimlə belə danışma, sənün başın gedir deyəsən, yadımdan çıxıb – mənə deyirdin üzr istəyirəm, p...x yemişəm, qələt eləmişəm, indi böyüdün?” demiş, Vüqar Elşənə “mən belə sözlər deməmişəm, sən belə sözlər deyirsən, mən yox” demişdir. Elşən Vüqara “çəşmə, başın getməsin, gəl çıxmaq bayıra” demiş və yerindən duraraq bayıra çıxmışdır. Vüqar və o, da Elşənin dalınca mağardan çıxmışlar.”.

Şahid Sərdərov Ramil Şahin oğlu yas mağarında Vüqar Həsənovla Elşən Məmmədovun arasında baş vermiş mübahisə barədə göstərmişdir:

“...Elşən və Vüqar Allahdan və Qurandan danışmağa başlamışlar. Söhbət vaxtı Elşən Vüqara “mənim nəyimə lazımdır ki, VII əsrdə kimlər bir-birini qırıb, Aişə ilə Əlinin arasında nə olub, nə olmayıb, həmin vaxt biz olmamışıq, Quran kitabından oxuduqlarımız reallıqdır, nəyimizə lazım kim nə deyir, mənə onları söydürmə” sözlərini demiş, Vüqar isə cavabında “sən kimsən

Peyğəmbəri söyürsən, sən onları söyə bilməzsən!” demiş, Elşən isə cavabında “mən Peyğəmbərləri söymürəm, səhərdən Peyğəmbərlərdən danışan mənəm, mən necə onları söyə bilərəm?” deyərək cavab vermişdir. Söhbətin bu yerində o, hiss etmişdir ki, Elşənlə Vüqar bir-birinə qəzəblidirlər, belə ki, onlar artıq bir-biriləri ilə bir qədər yüksək səslə danışırlar və bir-birilərinə “sən kimsən mənimlə belə danışırsan” sözlərini demişlər. Bu zəmində Elşənlə Vüqar bir-birilərinə mağardan bayıra çıxmağı və söhbəti bayırda davam etməyi bildirmiş, Vüqarla Elşən ayağa qalxıb mağardan bayıra çıxmış və o, da onlarla birlikdə çıxmışdır”.

3. Yuxarıda təsvir edilən və hökmdə (eynilə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarında) əksini tapmış digər sübutlardan həm də o, görsənir ki, Vüqar Məmmədov Elşən Məmmədovun mübahisəni və bundan törəyən münafişəli vəziyyəti mağardan bayırda davam etdirmək təklifini qəbul etmiş və E.Məmmədovun ardınca mağardan bayıra çıxmışdır. Mağardan çıxdıqdan sonra Vüqar Məmmədov öz telefon nömrəsini götürməyi Elşən Məmmədova təklif etsə də, işin halları bu təklifin onun münafişəyə son qoymaq istəyindən irəli gəldiyini söyləməyə əsas vermir. Çünki, V.Məmmədovun özü də ifadəsində telefon nömrəsini verərkən Elşən Məmmədova “axşam görüşüb söhbət etməyi” təklif etdiyini göstərmiş, həm də Elşən Məmmədov bu təklifi qəbul etmədikdə, onunla mübahisə edə-edə, münafişəni kəsmək barədə ətrafdakıların söylərinə məhəl qoymayaraq, mağarın yaxınlığındakı binaya doğru E.Məmmədovla birlikdə getmişdir.

Belə ki, şahid Sutanov İsa Əkbər oğlu məhkəmədə dindirilərkən ifadəsində göstərmişdir ki, mağardan bayıra çıxdıqdan sonra “Elşən Vüqara “gəl gedək maşına, söhbət edək” demiş və Vüqar Elşənə “telefonun nömrəsini yaz, görüşüb danışıraq” demişdir. ... Ətrafdakılar Elşən və Vüqarı sakitləşdirməyə çalışmış, Vüqar Elşənə “Peyğəmbərlər mənim əzizlərimdir, onları söymə” demiş, Elşən “əşi nə imam” demiş və Elşən ilə Vüqar sözlə mübahisə edə-edə maşın yolu ilə mayili yolla 73 nömrəli binanın qarşısındakı zibil qutuları olan tərəfə getmişlər.”.

Eyni halı, yəni mağarın çölündə də Elşən Məmmədovla Vüqar Həsənovun mübahisəni davam etdirdiklərini, ətrafdakı adamların münafişəni kəsmək barədə hər ikisinə ünvanlanmış müraciətlərinə heç birinin məhəl qoymayaraq, mübahisə edə-edə 73 nömrəli binanın qarşısındakı tullantı qutuları (E.Məmmədovun avtomobilinin dayandığı yerə) tərəf getdiklərini

məhkəmədə dindirilən digər şahidlər də, o cümlədən Nəbiyev Elşən Fəxrəddin oğlu, Qədimov Cavid Cəlil oğlu, habelə ifadəsi məhkəmədə elan olunmuş Sərdərov Ramil Şahin oğlu təsdiq etmişlər.

4. Hadisənin sonuncu mərhələsinin baş verdiyi (73 sayılı binanın qarşısındakı tullantı qutularının və Elşən Məmmədovun avtomobilinin olduğu) yerdə də Elşən Məmmədov və Vüqar Həsənov münaqişəni davam etdirərək, bir-birinə qarşı aqressiv davranmış, onlardan heç biri ertəfdəki çox sayda insanların nəinki hər ikisinə ünvanlanmış münaqişəyə son qoymaq barədə müraciətlərinə, hətta onları durdurmaq üçün etdikləri fiziki müdaxiləyə də məhəl qoymamış, dalaşmağa başlamış, dalaşmanın gedişində hər ikisi (əvvəlcə Elşən Məmmədov, ardınca Vüqar Həsənov) bıçaq çıxartmış, bir-birinə bıçaqla həmlələr etmiş, əvvəlcə Elşən Məmmədov Vüqar Həsənovu bir dəfə, sonra Vüqar Həsənov Elşən Məmmədovu üç dəfə bıçaqla vurmuş, Vüqar Həsənov ağır xəsarət almış, Elşən Məmmədov da üçü də daxilə nüfuz edən ağır xəsarət almış və hadisə yerində yığılıb ürəyinin zədələnməsi nəticəsində ölmüşdür.

Hadisənin məhz bu cür davam etməsi, yəni hadisə zamanı Vüqar Həsənovun özünün də aqressiv olub, ətrafdakı insanların münaqişəni (həm Elşən Məmmədovun, həm də onun özünün aqressiv hərəkətlərinin qarşısını) kəsməyə yönələn söylərinin əksinə davranmaqla, Elşən Məmmədovun üzərinə həmlələr, o cümlədən bıçaqla vurmağa cəhdlər etməsi şahidlərin ifadələrində verdikləri aşağıdakı məlumatlarla təsdiq olunur.

Belə ki, şahid Sultanov İsa Ələkbər oğlu ifadəsində Elşən Məmmədov və Vüqar Həsənov 73 sayılı binanın yanındakı tullantı qutularının və Elşən Məmmədovun avtomobilinin olduğu yerə tərəf mübahisə edə-edə gedərkən onun özünün və mağarda olmuş bir çox adamların da onların arxasınca getdiyini göstərmiş və ifadəsinə belə davam etmişdir:

“Elşən və Vüqar maşına çatdıqda Elşən təpik ilə Vüqarın sinəsindən vurmuş, Vüqar dala-dala getmiş, lakin maşına söykəndiyi üçün yığılmamışdır. O, aralamaq məqsədi ilə Elşənin qarşısına keçmiş və bu zaman Elşənin əlində bıçaq görmüşdür. ... bıçağı birinci Elşən çıxarmışdır. Geriyə döndükdə görmüşdür ki, Vüqar da bıçaq çıxarıb. Onunla bərabər digər şəxslər də Elşənin qarşısını almaq istədikdə, əlindəki bıçaqdan qorxub kənara çəkilmişlər. Bu vaxt Elşən sağ

əlindəki bıçaq ilə bir dəfə Vüqarın sağ döş hissəsindən vurmuş, sonuncunun paltarının ön hissəsi, yaxası qanamışdır. Elşən ilə Vüqar bir-birinə həmlə edərək əllərində olan bıçaq ilə bir-birini vurmağa cəhd etmiş, amma bıçaq dəyməmişdir. Bir də onu görmüşdür ki, Elşən dala-dala gedib arxası üstə yığılmış, Vüqar onun başının üstündə duraraq Elşənə demişdir ki, “səni vura bilərəm, amma Allaha və Peyğəmbərə görə vurmuram”. Bu zaman Elşən altdan yuxarıya doğru bıçaqla Vüqarın boğaz nahiyəsinə vurmuş, lakin Vüqar başını qaldırdığı üçün bıçaq onun boynunu cızmışdır. Yalnız bundan sonra Vüqar bıçaqla Elşəni böyrü tərəfdən vurmuşdur. Elşən bundan sonra ayağa durmuş, onlar yenidən süpürlənmiş və bu an Vüqar sağ əlindəki bıçaq ilə Elşəni vurmuşdur. Elşən Vüqardan aralanaraq dizi üstə yerə düşmüş və üzü üstə asfalta yerə dəymişdir”.

Şahid Nəbiyev Elşən Fəxrəddin oğlu da ifadəsində şahid İ.Ə.Sultanovun söylədiklərinə oxşar məlumatlar vermiş, o cümlədən göstərmişdir ki, Elşən Məmmədovla Vüqar Həsənov dalaşmağa başladıkları vaxt “ətrafda olanlar və o, Elşən və Vüqarı tutaraq “ayıbdı, yekə kişilərsiz, bəsdir, dalaşmayın” demiş, bu an Elşən qəfildən təpiklə Vüqarın sinəsindən vurmuş, Vüqar dala-dala getmişdir. O və ətrafdakılar Elşənin qarşısına keçərək davanın qızıışmasının qarşısını almağa çalışmışlar. Bu zaman Elşənin əlində bıçaq görmüşdür. ... Elşənlə Vüqarı aralayan digər şəxslər də bıçaqdan qorxaraq aradan çəkilməmiş və Elşən ilə Vüqar üzə-üzə durub əllərindəki bıçağı bir-birinə tərəf fırlatmışlar”.

Şahid Qədimov Cavid Cəlil oğlu da ifadəsində qeyd etmişdir ki, “adamlar Elşənin əlində ardınca isə Vüqarın da əlində bıçaq gördükləri üçün araya girməyə qorxmışlar. Kənardan hamı hər ikisinə qışqıraraq deyirdilər ki, “atın bıçağı yerə, dalaşmayın”. Bu vaxt bıçaqla üzüzə duran Elşən və Vüqardan ilk zərbəni vuran Elşən olmuşdur”.

Şahid Sərdərov Ramil Şahin oğlu ifadəsində göstərmişdir ki, “saat təxminən 14.30 radələrində olardı və mağardan təxminən 40-50 metr aralıqda binanın tənə çatdıqları vaxt Elşənlə Vüqar qəfildən bir-birilərini itələmiş, o, onların hər ikisinin əlində bıçaq görmüşdür. ... dərhal Vüqara yaxınlaşıb onun bıçaq saxladığı sağ əlini biləkdən yuxarı tutaraq Vüqara sakitləşməsinə, bıçağı yerə atmasını və mübahisə etməməsinə demişdir. Həmin vaxt ətrafda olan şəxslər Elşəni sakitləşdirib bıçağı yerə atmasını demişdir. Vüqar

ona heç bir əhəmiyyət verməyib onun əlindən çıxaraq Elşənə doğru getmiş, Elşən də digər şəxslərin əlindən çıxıb Vüqara doğru yaxınlaşmış, onlar bir-birinə bıçaq atmış, o və ətrafdakılar təxminən 2-3 dəfə Vüqarla Elşəni bir-birindən aralamağa çalışmış, Vüqarın sinəsinin orta hissəsinin qan olduğunu görmüş və başa düşmüşdür ki, Vüqar sinəsindən xəsarət almışdır. O, həmin vaxt Elşənin heç bir yerində qan görməmişdir. Bu vəziyyətdə də Vüqarla Elşən bir-birinə yaxınlaşıb bıçaq atmış, qəfildən Elşən arxası üstə yerə yığılmış, yerdən qalxmış və üzü üstə yığılıb yerdə qalmışdır”.

5. Şahid Cavadov Ramiz Məşi oğlunun ifadəsində Elşən Məmmədovun ölümçül xəsarət alıb yerə yığılmasından bilavasitə sonra Vüqar Həsənovun davranışı barədə verdiyi məlumat da Vüqar Həsənovun müdafiə olunmaq məqsədilə ilə Elşən Məmmədova qarşı hərəkət etməsi barədə mülahizə ilə uzlaşmayan, əksinə onun müstəqil (yas mağarının içərisində başlamış mübahisədən törəyən) motivlə hərəkət etdiyinə işarə edən hal kimi görsənir.

Belə ki, şahid R.M.Cavadov məhkəmədə dindirilərkən göstərmişdir ki, “Vüqar yığılan oğlana yaxınlaşıb başını qucağına almış və “sənə dedim axı söyüş söymə, niyə söyürsən?” demişdir”.

Yuxarıda təsvir olunan halları (xüsusilə də, Elşən Məmmədovun Allah və Peyğəmbər barədə sözlərindən başlayan mübahisənin, E.Məmmədovlayanaşı Vüqar Məmmədovun da aqressiv davranışı, onların qarşılıqlı təhqiramiz sözləri ilə inkişaf edib münaqişəyə çevrilməsini, hadisə zamanı ətrafdakı insanların həm Elşən Məmmədovu, həm də Vüqar Həsənovu durdurmağa çalışdıqları, bu məqsədlə onlara sözlə və fiziki təsir etdikləri şəraitdə onların hər birinin butəsirlərə rəğmən - onları saxlamağa cəhd göstərən şəxslərin əllərindən çıxıb bir-birilərinə zor tətbiq etməklə bıçaqla həmlə etmələrini) və bu halları əks etdirən sübutları Cinayət Məcəlləsinin zəruri müdafiə institutunu təsbit edən və digər normaları, habelə sübut etməyə dair cinayət-

prosessual normalarla müqayisə etdikdə, Vüqar Həsənovun zəruri müdafiə vəziyyətində olması barədə nəticənin hazırki işin faktik hallarından irəli gəlmədiyivə birinci isntansiya məhkəməsində tədqiq olunmuş sübutlarla uzlaşmadığı, əksinə - həmin halların və sübutların dövlət ittihamçısının ölüm hadisəsinin qarşılıqlı dalaşma şəraitində baş verməsi haqqında mülahizəsi ilə uyğunluq təşkil etdiyimüəyyən olunur.

Məhkəmə kollegiyası yuxarıda təsvir olunanları məhkəmələrin sübutları CPM-nin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə müvafiq olaraq tədqiq etmədən Vüqar Həsənovun zəruri müdafiə vəziyyətində olması (sübut etmə qaydalarının pozulması ilə birinci instansiya məhkəməsinin Vüqar Həsənova əməllərində cinayət tərkibinin olmaması əsası ilə CM-nin 120.2.2 və 221.3-cü maddələri ilə bəraət verməsi, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin isə eyni pozuntuya yol verməklə həmin hökmü dəyişdirilmədən saxlaması) kimi qiymətləndirmişdir.

Sübut etmə qaydalarının pozulması ilə əldə olunmuş Vüqar Həsənovun zəruri müdafiə vəziyyətində Elşən Həsənovu öldürməsi, onun əməlində qəsdən adam öldürmə və xuliqanlıq cinayətlərinin tərkiblərinin olmaması haqqında nəticə isə CPM-nin 349.4 və 349.5-ci maddələrinin təsbit etdikləri məhkəmə hökmünün qanuni və əsaslı olması barədə tələblərə cavab verən qənaət kimi qiymətləndirilə bilməz.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası kassasiya protestinin təmin edilməsinə dair dövlət ittihamçısının və kassasiya protestinin təmin edilməməsinə dair məhkum Həsənov Vüqar Əbdülhəmid oğlunun çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görəkassasiya protestinin təmin edilməsi, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Həsənov Vüqar Əbdülhəmid oğlunun barəsində olan 18 iyul 2018-ci il tarixli qərarının isə CPM-nin 416.0.2-ci maddəsində göstərilən əsasla ləğv olunması və cinayət işinin apellyasiya instansiya məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsi haqqında qərar qəbul etmişdir.

Məhkəmənin iş üzrə qəbul etdiyi yekun məhkəmə aktı sübutların tədqiqi qaydalarına əməl edilməklə çıxarılmalı, yalnız məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara əsaslanmalı və bu sübutların ittihamın qiymətləndirilməsi üçün kifayət edən olması, məhkəmənin müəyyən etdiyi halların onun tədqiq etdiyi sübutlarla uyğunluq təşkil etməsi barədə tələblərə cavab verməlidir.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 18 may 2018-ci il tarixli hökmü ilə Hüseynov Şənlik Hətəmxan oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CM-nin) 182.2.4-cü maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayət əməlini törətməkdə təqsirli bilinib 5 (beş) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir ona görə ki, o, özgənin xeyli miqdarda əmlakını ələ keçirmək məqsədi ilə əvvəlcə Ağsu Rayon Suvarma Sistemləri İdarəsinin rəisi vəzifəsində işləyən Məmmədov Səfər Sərdar oğlunun işlədiyi idarəyə aldığı “Kamaz” markalı yük avtomobilini 60.000 manat dəyərində olduğu halda guya 120.000 manat dəyərində sənədləşdirməsi, Səfər Məmmədovun iki oğlunun adını guya işçi kimi işlədiyi idarəyə rəsmiləşdirib Bakı şəhərində yaşadıkları halda idarədən əmək haqqı almaları, işlədiyi idarəyə məxsus “Hyundai” markalı minik avtomobilini guya qanunsuz olaraq özəlləşdirib oğluna verməsi, Ağsu rayonundakı Cavanşir gölünü guya özəlləşdirib ərazidəki torpaqları qanunsuz olaraq ələ keçirməsi, işlədiyi idarəyə məxsus “Kamaz” markalı beton qarışdırıcı avtomobili guya Bakı şəhərində yaşayan Elməddin adlı şəxsə satması, idarə üçün nəzərdə tutulan yeni alınmış “Hyundai” markalı ekskavatoru Şamaxı rayonundan olan bir nəfər şəxsə 10.000 manat pula satması barədə həqiqətə uyğun olmayan məlumatları özündə əks etdirən məqaləni “faktinfo.az” internet sahifəsində yerləşdirmiş, bundan sonra qeyd olunan hərəkətləri davam etdirərək Səfər Məmmədov haqqında həmin rüsvayedicilik məlumatları dövlət qurumları və digər kütləvi informasiya vasitələrində də yayma hədəsi ilə ondan xeyli miqdarda, yəni 12.000 manat məbləğində pulu hədə-qorxu ilə tələb etmiş, Səfər Məmmədovun bu barədə Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsinə ünvanladığı müraciəti əsasında həmin idarənin əməkdaşları tərəfindən 06 iyul 2017-ci il tarixdə saat 17:50-də keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbiri nəticəsində Şənlik Hüseynov Səfər Məmmədovdan sonuncuya DİN-in əməliyyat xərcləri üçün nəzərdə tutulmuş pul vəsaitindən verilmiş seriya və nömrələri

protokolda qeyd olunan və həmin dövrün məzənnəsi ilə 11.915 manat 40 qəpik təşkil edən 7.000 ABŞ dolları məbləğində xeyli miqdarda pulu Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, 20 Yanvar küçəsi, 40 ünvanında yerləşən “Primer club” adlı çay evində alıb ələ keçirdikdən sonra polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılmış, keçirilən baxış zamanı onun bir qədər əvvəl zərərçəkmiş şəxs Səfər Məmmədovdan hədə-qorxu ilə tələb etməklə əldə etdiyi 7.000 ABŞ dolları məbləğində xeyli miqdarda pul vəsaiti çay evindəki otaqda əyləşdiyi masanın üzərində onun qarşısından aşkar edilərək götürülmüşdür.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 18 may 2018-ci il tarixli qərarı ilə məhkum Ş.H.Hüseynovun müdafiəçisi Quliyev Azər Şahbala oğlu tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 01 mart 2018-ci il tarixli hökmü isə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Həmin qərardan müdafiəçi A.Ş.Quliyev kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, Şənlik Hüseynovun əməlinə hədə-qorxu ilə tələb etmə cinayətinin tərkibi, o cümlədən bu cinayəti xarakterizə edən zəruri əlamətlərdən heç biri olmamış, onun təqsirliliyi sübuta yetirilməmişdir. O, zərərçəkmiş şəxs Məmmədov Səfər Sərdar oğlundan hədə-qorxu ilə pul tələb etməmiş, onun ümumiyyətlə belə niyyəti olmamışdır. Zərərçəkmiş şəxsin iştirakı ilə onun cinayət törətməsi görüntüsü təşkil olunmuş və o, bəhanə ilə Bakı şəhərindəki çay evinə çağırıldıqdan sonra polislər tərəfindən guya cinayət başında yaxalanmış və zərərçəkmiş şəxsin stolun üstünə qoyduğu, lakin Ş.Hüseynova aidiyyəti olmayan pul, guya onun tələb edib almaq istədiyi pul vəsaiti kimi götürülmüşdür.

Lakin, məhkəmələr sübutları düzgün tədqiq edib-qiymətləndirmədikləri üçün Ş.H.Hüseynov əsassız və qanunsuz olaraq CM-nin 182.2.4-cü maddəsi ilə - zərərçəkmiş S.S.Məmmədovdan onun barəsində rüsvayedicilik məlumatları yayacağı barədə hədə-qorxu gəlməklə pul tələb etməkdə təqsirli bilinmişdir.

Müdafiəçi A.Ş.Quliyev kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən Bakı Apellyasiya

Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 18 may 2018-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini, cinayət işinin isə apellyasiya instansiyası məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya müraciəti ilə əlaqədar kassasiya kollegiyası Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 18 may 2018-ci il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Cinayət məsuliyyətinin əsaslarına dair CM-nin 3-cü maddəsində təsbit olunmuşdur ki, yalnız həmin Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin bütün əlamətlərinin mövcud olduğu əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) törədilməsi cinayət məsuliyyəti yaradır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 139-cu maddəsi bu normada təsbit olunmuş digər hallarla yanaşı cinayət hadisəsinin baş vermə faktının və hallarının, cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməldə cinayətin əlamətlərinin və şəxsin təqsirliliyinin sübutlara əsasən müəyyən edilməsini tələb edir.

Ədalət mühakiməsinin təqsirsizlik prezupsiyası prinsipi (CPM, maddə 21) şəxsin təqsiri Cinayət-Prosessual Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydada sübuta yetirilmədiyi halda onun təqsirli bilinməsinə yol vermir.

Cinayət mühakimə icraatının obyektivliyi, qərəzsizliyi və ədalətliyi, cinayət mühakimə icraatında sübutların qiymətləndirilməsi prinsipləri (CPM, 28 və 33-cü maddələr), sübutlar və sübut etməyə dair normalar, o cümlədən cinayət-prosessual qanunun 125, 143-146-cı maddələri, hökmün əsaslılığına dair müddəalar da (CPM, maddə 349.5) tələb edir ki, məhkəmə cinayət işlərinə faktlar əsasında baxsın, faktların müəyyən edilmiş sayılması üzrə qənaətini isə belə nəticəyə gəlmək üçün kifayət edən, həqiqiliyinə, yaranma mənbəyinə, əldə edilməsi hallarına şübhə olmayan (tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlanılmış), mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə lazımcı qiymətləndirilmiş sübutların məcmusu ilə əsaslandırın.

Yalnız belə olduqda, CPM-nin 21 və 349.5-ci maddələri tələb etdiyi kimi, məhkəmənin yekun qərarı, o cümlədən şəxsin ona istinad edilən cinayətin törədilməsində təqsirli olması barədə nəticə əsaslı sayıla bilər.

Bu normalarla müqayisə etməklə birinci instansiya məhkəməsinin hökmünü və hökmü

dəyişdirilmədən saxlamış, o cümlədən Ş.H.Hüseynovun CM-nin 182.2.4-cü maddəsi ilə təqsirli bilinməsi ilə razılaşmış apellyasiya instansiyası məhkəməsinin mübahisələndirilən qərarını yoxladıqda, həmin yekun məhkəmə aktlarının yuxarıda qeyd olunan prosessual normaların tələblərinə, xüsusilə də CPM-nin 143-146-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş sübutların tədqiqi qaydalarına və CPM-nin 349.5-ci maddəsində təsbit olunmuş məhkəmənin gəldiyi nəticələrin yalnız məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara əsaslanması, bu sübutların ittihamın qiymətləndirilməsi üçün kifayət edən olması, məhkəmənin müəyyən etdiyi halların onun tədqiq etdiyi sübutlarla uyğunluq təşkil etməsi barədə tələblərə cavab vermədiyi müəyyən olunur.

Belə ki, Şənlik Hüseynova istinad edilmiş hədə-qorxu ilə tələb etmə cinayətinin əsas tərkibi CM-nin 182.1-ci maddəsində “zərərçəkmiş şəxsin və ya onun yaxın qohumlarının şəxsiyyəti üzrində zor göstərmə, onların haqqında rüsvayedic məlumatlar yayma və ya onların əmlakını tələf etmə hədəsi ilə özgənin əmlakını və ya əmlaka olan hüququnu və ya əmlak xarakteri daşıyan digər hərəkətlər etməsini tələb etmə” şəklində formulə edilmişdir. CM-nin 182.2.4-cü maddəsi isə həmin əməlin xeyli miqdarda (5.000 manatdan artıq, lakin 50.000 manatdan artıq olmayan dəyərdə) əmlak əldə etmək məqsədi ilə törədilməsinə görə məsuliyyət nəzərdə tutmuşdur.

Göründüyü kimi, sözügedən cinayət (əgər söhbət rüsvayedic məlumatların yayılması hədəsindən və qəsdin əmlaka yönəlməsindən gedirsə,) bu məlumatların rüsvayedic məzmununda olmasını, təqsirkarın onları yayacağı ilə zərərçəkmiş şəxsi hədələməsini və bu yolla onun iradəsinə təsir göstərərək onun əmlakını ələ keçirmək məqsədini güdməsini ehtiva edir. Yəni, baxılan kontekstdə hədə-qorxu ilə tələb etmə cinayəti təqsirkarın zərərçəkmiş şəxsin iradəsinə öz iradəsinə tabe etdirmək üçün birbaşa qəsdlə aktiv hərəkətlər etməsini, o cümlədən hədəni formulə edib zərərçəkmiş şəxsin diqqətinə çatdırmasını, məzmun etibarlı ilə hədənin gələcəkdə baş verə biləcək aktı (rüsvayedic məlumatların yayılmasını) ehtiva etməsini nəzərdə tutur (maddənin mənasına görə, zərərçəkmiş şəxs üçün arzu olunmaz məlumatların məhz gələcəkdə yayılmaq təhlükəsi onu əmlak barədə təqsirkarın iradəsinə uyğun şəkildə davranmağa məcbur edən amil rolunu oynamağıdır).

Məhkum Şənlik Hüseynovun ifadəsinə görə isə, o, heç vaxt Ağsu Rayon Suvarma Sistemləri

İdarəsinin rəisi işləyən Səfər Məmmədovdan onun barəsində rüsvayedicə məlumatları yaymaq hədəsi ilə pul tələb etməmişdir. O, ümumiyyətlə Səfər Məmmədovu hədələməmiş, bunu etmək niyyətində belə olmamışdır. Çünki, o, Səfər Məmmədovla ünsiyyətə girmək üçün təşəbbüs göstərməmiş, sadəcə o, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə S.Məmmədovdan şikayət məktubu göndərdikdən və tənqidi material “faktinfo.az” internet sahifəsində yerləşdirildikdən sonra, S.Məmmədov özü onu tapıb yanına çağırtdırılmış, daha sonra isə guya ondan pulun tələb edilməsi görüntüsünü yaratmaq üçün, onu bahənə ilə Bakı şəhərindəki “Primer club” adlanan çay evinə dəvət edib orada qarşılarında olan masanın üzərinə salfət kağızına bükülmüş pulu qoymuş və dərhal da onlara yaxınlaşan polislər tərəfindən guya tələb edib aldığı pulla tutulmasına nail olmuşdur.

Zərərçəkmiş şəxs Məmmədov Səfər Sərdar oğlu ifadələrində Şənlik Hüseynovun onun barəsində rüsvayedicə məlumatları yaymaq hədəsi ilə ondan Ağsu şəhərində əvvəlcə 50.000 manat pul tələb edib, sonda 12.000 manat üzərində dayandığını, çarəsiz qaldığından 12.000 manatı Şənlik Hüseynova verməyə razı olduğunu, lakin daha sonra Şənlik Hüseynovun qanunsuz əməllərinə son qoymaq qərarına gəldiyini və bu məqsədlə 06 iyul 2017-ci il tarixdə Bakı şəhərinə gələrək DİN-in Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Qarşı Mübarizə İdarəsinə müraciət etdiyini, bundan sonra polis əməliyyatının hazırlandığını və özünün də həmin əməliyyata cəlb olunduğunu, əməliyyat planına uyğun olaraq ona 7000 ABŞ dolları məbləğində (12.000 manata bərabər) pul vəsaitinin verildiyini və o, Şənlik Hüseynovu Bakı şəhərindəki “Primer club” adlanan çay evinə dəvət etdiyini, çay evində Şənlik Hüseynovla görüşdükdə, həmin pul vəsaitini Ş.Hüseynova təqdim etdiyini, həmin vaxtda da onları kənardan müşahidə edən polis əməkdaşlarının onlara yaxınlaşdıqlarını, Şənlik Hüseynovun masanın üzərindəki pulu hal şahidlərinin yanında polis əməkdaşlarına təqdim etdiyini göstərsə də, elə onun özünün (zərərçəkmişin) ifadəsindəki bir sıra məqamlar, mövcud faktların hədə-qorxu ilə tələb etmə cinayətinin əlamətləri, Şənlik Hüseynovun əməlində həmin əlamətlərin mövcudluğu barədə məhkəmələrin gəldikdələri nəticələrlə uzlaşmadığını, əslində zərərçəkənin deyil, məhkumun mövqeyi ilə uyğunluq təşkil etdiyini göstərir.

Belə ki, zərərçəkmiş Səfər Məmmədovun ifadəsindən də görünür ki, onunla Şənlik Hüseynov arasında ilk təmas olanadək artıq “Faktinfo.az” internet saytında Ağsu Rayon Suvarma Sistemləri İdarəsinin rəisi kimi onun fəaliyyətini mənfi yöndə əks etdirən məqalə dərc edilmiş və məqalənin dərc edilməsi haqqında məlumatı da o, Şənlik Hüseynovdan deyil, həmin saytın rəhbərindən almışdır.

Məqalənin müəllifi Ağsu rayon sakini Şənlik Hüseynov olduğunu müəyyən etdikdən sonra da məhz Səfər Məmmədov Ş.Hüseynovun mobil telefon nömrəsini araşdırıb-tapmış və özü Ş.Hüseynova zəng edib onu yanına çağırılmışdır.

Bundan başqa, pulun Şənlik Hüseynova “təqdim edilməsi” polis əməliyyatının gedişində məhz Səfər Məmmədovun Ş.Hüseynovu əməlin törədilməsi iddia edilən yerdən – Ağsu şəhərindən Bakı şəhərindəki çay evinə dəvət etməsindən sonra baş vermiş və əməliyyat üçün xüsusi olaraq nəzərdə tutulmuş 7000 ABŞ dolları məbləğində pul vəsaitinin olduğu bükülü Şənlik Hüseynovdan deyil, onun və Səfər Məmmədovun qarşısında olan masanın üzərindən götürülmüşdür (pulun masanın üzərindən götürülməsi zərərçəkmiş şəxsin, Şənlik Hüseynovun, hal şahidlərinin ifadələri ilə yanaşı 06 iyul 2017-ci il tarixli “əməliyyat axtarış tədbirinin keçirilməsi və maddi sübutun götürülməsi haqqında” protokolla da təsdiq olunur).

Həmin xüsusatla bağlı ibtidai istintaq zamanı verdiyi “etirafedicə” ifadəsində belə Şənlik Hüseynov göstərmişdir ki, Səfər Məmmədov 7000 ABŞ dollarını çay evində masanın üzərinə qoyduqdan sonra özü onu qorxmamağa, həmin pulu götürməyə dəvət etmişdir (yəni, hədə-qorxu ilə tələb etmə cinayəti üçün nə qədər qərribə görsənsə də, bu ifadəyə görə məhz zərərçəkmiş şəxs təqsirkarda pulu ondan götürmək qətiyyətini yaratmağa çalışmışdır).

Hökmdən və apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından görünür ki, Şənlik Hüseynovun məhz ibtidai istintaqda verdiyi “etirafedicə” ifadələrindən onun təqsirliliyini təsdiq edən sübutlar kimi həlledici şəkildə istifadə olunmuşdur.

Lakin, bu zaman nəzərə alınmamışdır ki, Şənlik Hüseynov bütün “etirafedicə” ifadələrini tutulub saxlanıldığı (polis orqanının nəzarəti altında olduğu 2017-ci ilin 06 iyulundan 08 iyulnadək davam edən) dövrdə dövlət hesabına (polis orqanının təşəbbüsü ilə) müdafiəçi qismində təyin olunmuş 5 sayılı Hüquq Məsləhətxanasının

vəkili Əliyev Oktay Məmmədoviçin iştirakı ilə vermişdir. Müdafiəçi Oktay Əliyev isə nəinki iştirak etdiyi istintaq hərəkətlərində əməli fəaliyyət göstərməmiş, o cümlədən bir sual belə verməmiş, hər hansı vəsatət qaldırmamış, hətta faktiki olaraq iştirak etmədiyi maddi sübutun götürüldüyü əməliyyat-axtarış tədbirinin protokolunu imzalamışdır.

Belə ki, 06 iyul 2017-ci il tarixli “əməliyyat-axtarış tədbirinin keçirilməsi və maddi sübutun götürülməsi haqqında” protokola, əməliyyatı həyata keçirmiş polis əməkdaşlarının, zərərçəkmiş şəxsin, hal şahidlərinin ifadələrinə görə Oktay Əliyev artıq əməliyyat tədbiri keçirildikdən, çay evindəki masanın üzərindən pul götürüldükdən, Şənlik Hüseynov və zərərçəkmiş şəxs polis idarəsinə gətirildikdən sonra ora dəvət olunmuş, lakin protokolu sanki burada təsvir edilmiş bütöv əməliyyat tədbiri, o cümlədən 7000 ABŞ dollarının əməliyyatın keçirilməsi üçün BMCMİ-də Səfər Məmmədova verilməsi, Səfər Məmmədovun mobil telefonu ilə zəng edib Şənlik Hüseynovu Ağsu rayonundan Bakı şəhərinə “Primer club” çay evinə dəvət etməsi, çay evində polislərin və hal şahidlərinin nəzarəti altında onların görüşməsi, görüşdükdən 10 dəqiqə sonra Səfər Məmmədovun şərti işarəsi ilə polislərin və hal şahidlərinin onların masasına yaxınlaşıb özlərini təqdim etməsi və Şənlik Hüseynovun masanın üzərindəki 7000 ABŞ dollarını polis əməkdaşlarına və hal şahidlərinə təqdim edib bu pulun onun Səfər Məmmədovdan sonuncu barəsində rüsvayedicı məlumatları internet portallarında yayacağı hədəsi ilə tələb edib aldığı vəsait olduğunu bildirməsi, pulun götürülüb zərflə qablaşdırılaraq DİN-in 6 sayılı möhürü ilə möhürlənməsi onun gözləri qarşısında baş vermiş kimi imzalamış (protokolun doğruluğunu təsdiq etmiş), protokola dair heç bir qeyd-şərt verməmişdir.

Halbuki, CPM-nin 92.10.1-ci maddəsi müdafiəçiyə müdafiə etdiyi şəxsin qanuni mənafeyinə zidd olaraq hər hansı hərəkəti etməsini, o cümlədən onun törədilmiş cinayətlə əlaqəsini təsdiq etməyi qadağan edir.

Bununla belə, məhkəmə istintaqının gedişində (08 iyul 2017-ci ildə Şənlik Hüseynov azad edildikdən və həmin tarixdə müdafiəçi Oktay Əliyevdən imtina edib 11 sayılı Hüquq Məsləhətxanasının vəkili Quliyev Azər Şahbala oğlu ilə müqavilə bağladıqdan sonra) yeni

müdafiəçisinin Şənlik Hüseynovun cinayət törətməyə təhrik edildiyini bildirib, özünün iştirakı ilə təqsirləndirilən şəxsin dindirilməsi barədə dəfələrlə vəsatət qaldırmasına baxmayaraq, ibtidai istintaqın sonunadək Ş.Hüseynov dindirilməmiş, faktiki olaraq cinayət təqibi orqanı ibtidai istintaqın ilk iki günü ərzində vəkil Oktay Əliyevin iştirakı ilə Şənlik Hüseynovdan əldə etdiyi məlumatlarla, habelə hal şahidlərinin polis əməliyyatçısının xidməti məlumatlarını xatırladan və əməliyyatçıların özlərinin ifadələri ilə qane olub, müdafiə tərəfinin gətirdiyi dəlilləri nəinki araşdırmaqdan, dinləməkdən belə imtina etmişdir.

Yuxarıda gətirilən, məhkəmə kollegiyasının fikrincə hədə-qorxu ilə tələb etmə cinayətinin əlamətləri ilə uzlaşmayan faktlar Şənlik Hüseynovun vəzifəli şəxsi tənqid etməsinə, onun barəsində şikayət verməsinə görə cinayət törətməyə provakasiya olunub-olunmadığını ciddi şəkildə yoxlamaq üçün əsas versələr də, ibtidai istintaq orqanı kimi məhkəmələr də həmin məsələni (yəni, zərərçəkmiş Səfər Məmmədovun təşəbbüsü və məqsədyönlü, o cümlədən polislə əməkdaşlıq çərçivəsində hərəkətləri olmasaydı, hadisə baş verəcəkdimi kimi sualı), beləliklə də Ş.Hüseynovun əməlinə cinayət tərkibinin olub-olmamasını lazımınca araşdırmamış, Şənlik Hüseynovun provakasiyaya uğraması barədə müdafiə tərəfinin dəlilləri, Şənlik Hüseynovun məlumatları mötəbər sübutların məcmusu ilə inandırıcı şəkildə təkzib olunmadığı vəziyyətdə, yəni CPM-nin 33, 125, 145, 146, 349.5-ci maddələrinin ziddinə olaraq onun CM-nin 182.2.4-cü maddəsi ilə təqsirliliyinin sübuta yerləşməsi haqqında nəticəyə gəlmişlər.

Qeyd olunanlar məhkəmələrin məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsini tələb edən CPM-nin 416.0.1 və 416.0.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş pozuntulara yol verdiklərini göstərir.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair müdafiəçisi A.Ş.Quliyevin və kassasiya şikayətinin təmin edilməməsinə dair dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə qəbul etdiyi qərarla kassasiya şikayətini təmin etmiş və Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Ş.H.Hüseynov barəsində olan 18 may 2018-ci il tarixli qərarı ləğv edərək cinayət işini apellyasiya instansiyası məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin etmişdir.

MƏQALƏLƏR

*Müzəffər Ağazadə,
Azərbaycan Respublikasının
əməkdar hüquqşünası*

Cinayət Məcəlləsinin 264-cü maddəsi ilə bağlı mübahisəli məsələlər.

Hazırda qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 264-cü maddəsi ilə müəyyən edilən və yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçmadan bəhs edən norma cinayət qanunvericiliyinin ən çox müzakirə edilən və mübahisə doğuran normalarındandır. Həmin maddənin dispozisiyası aşağıdakı məzmununda verilmişdir:

Bu məcəllənin 263 və ya 263-1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş nəticələrin baş verdiyi hallarda nəqliyyat vasitəsini idarə edən və yol hərəkəti və ya nəqliyyat vasitəsinin istismarı qaydalarını pozan şəxsin yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçması.

İstintaq-məhkəmə təcrübəsində CM-nin 264-cü maddəsinin özəlliklərindən danışırlarkən həmin maddə ilə müəyyən edilən normanın tətbiqi ilə bağlı çətinliklərin və anlaşılmazlıqların olmasını qeyd etməklə kifayətlənilmir. Belə hallarda həmçinin ümumiyyətlə həmin maddənin cinayət qanununda yer alıb-almaması məsələsinin özü də mübahisə doğurur.

Məlum olduğu kimi Sovet dövləti süqut edənə qədər mövcud olmuş müttəfiq respublikaların qanunvericiliklərində, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində yol-nəqliyyat hadisəsi törədən sürücünün hadisə yerindən qaçması üstündə cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulmurdu. Belə norma ilk dəfə Rusiya Federasiyasının 1997-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minmiş Cinayət Məcəlləsində özünə yer almışdır. Ölkəmizin cinayət qanunu yaradılarkən RF-nin CM-dən bir baza kimi istifadə olundugundan AR CM-nin 264-ü maddə ilə nəzərdə tutulan normada RF CM-nin 265-ci maddəsindən ərz edilmişdir.

Lakin yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçmadan bəhs edən RF CM-nin 265-ci maddəsi ilə müəyyən edilən norma uzun müddət üçün özünə həyat vəsiqəsi qazana bilməmişdir. Yəqin ki, bu normanın mahiyyətindəki qüsurlar və tətbiqi zamanı yaranan çətinliklər və anlaşılmazlıqların yaranması səbəbindən Rusiya Federasiyasının 2003-cü il 8 dekabr tarixli Qanunu ilə həmin maddə RF cinayət qanunvericiliyindən xaric edildi. Ölkəmizin cinayət qanununun 264-cü maddəsi ilə müəyyən edilən norma istintaq-məhkəmə təcrübəsində çoxsaylı çətinliklərin yaranmasına səbəb olsa da bu günə qədər öz mövqeyini saxlamaqdadır. Yəni o, nəinki cinayət qanunundan xaric edilməmişdir, hətta bu maddənin dispozisiyası hər hansı dəyişikliyə məruz qalmamışdır.

CM-nin 264-cü maddəsi ilə müəyyən edilən normanın mövcudluğunun mübahisəli olması səbəbindəndir ki, bu normanın tətbiqi, həmçinin ümumiyyətlə cinayət qanununda özünə yer tutması məhkəmələrin sorğuları əsasında iki dəfə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun müzakirə predmeti olmuşdur. (29.01.2004 və 10.04.2012-ci illərdə). Adı çəkilən normanın müəllifi olan Rusiya Federasiyası qanunvericiləri 08.12.2003-cü il tarixli Qanunla yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçma əməlini dekriminallaşdırsa da AR Konstitusiyaya Məhkəməsi özünün 29.01.2004-cü il tarixli Plenumunun qərarı ilə hesab etmişdir ki, “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 264-cü maddəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 66-cı maddəsinə uyğundur”.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin qərarına hörmətlə yanaşmaqla hesab edirik ki, 264-cü maddə ilə müəyyən edilən normanın ölkəmizin cinayət qanununda yer alması heç də mübahisəsiz deyildir. Fikrimizcə, yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçma adlandırılan əməl cinayət təqibinə səbəb olmamalı və 264-cü maddə CM-dən xaric edilməlidir. Aşağıda bu təkliflə əlaqədar fikrimizi əsaslandırmağa cəhd edəcəyik.

Zənnimizcə, CM-nin 264-cü maddəsi ilə müəyyən edilən normanın qanundan xaric edilməsi, yaxud maddənin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə aşağıdakı məsələlərin bir daha tədqiq edilməsi və qiymətləndirilməsinə ehtiyac vardır:

1. Hazırda AR CM-nin Xüsusi Hissəsində vətəndaşlar tərəfindən törədilən əməllərin cinayət hadisəsi kimi qiymətləndirən maddələrin sayı 311-dir. Həmin maddələrlə nəzərdə tutulan hadisələrin təxminən yarısı üzrə hadisə törədən şəxsin hadisə yerindən qaçması imkanı yaranır və onlar bir qayda olaraq hadisə yerindən yayınırlar. Lakin CM-nin 263 və 263.1-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan cinayət hadisələri istisna olmaqla qəsdən, yaxud ehtiyatsızlıqdan törədilməsindən asılı olmayaraq başqa cinayət əməlləri törədən şəxslərin hadisə yerindən qaçması üçün qanunda cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulmamışdır. Hətta dəmir yol nəqliyyatı vasitələrinin hərəkət təhlükəsizliyi və istismarı qaydalarının pozulması zamanı müvafiq nəticələrin baş verməsi (CM-nin 262-ci maddəsi) hallarında da təqsirli şəxsin hadisə yerindən qaçması əlavə cinayət tərkibi yaratmır.

Burada bizə irad tutula bilər ki, dəmir yolu nəqliyyatı vasitəsini idarə edən şəxsiyyəti onsuzda bəlli olduğundan belə şəxslər üçün hadisə yerindən qaçma üstündə cinayət məsuliyyəti müəyyən edilməsi mənasızdır. Məsələn bundadır ki, avtomobillərlə törədilən yol-nəqliyyat hadisəsi zamanı, hadisə yerindən qaçan sürücülər barəsində cinayət məsuliyyəti müəyyən edilməsi təkcə onların şəxsiyyətlərinin müəyyən edilməsi ilə əlaqədar deyildir. Belə ki, həmin sürücülər hadisə yerindən qaçarkən şəxsiyyət sənədini hadisə yerində qoysa belə mövcud qanuna və məhkəmə təcrübəsinə əsasən CM-nin 264-cü maddəsi ilə məsuliyyətə alınırırlar. Bu zaman onun şəxsiyyəti ilə əlaqədar məsələlər deyil, zərərçəkmişə yardım göstərmədən hadisə yerindən qaçması sürücüyə irad tutulur. Bu məntiqdən götürülsə dəmir yol nəqliyyatı vasitəsini idarə etmiş sürücüyə də adamların xəsarət alması hallarında onlara kömək göstərilməməsi halı irad tutula bilər və hadisə yerindən qaçma üstündə o, cinayət məsuliyyətinə alına bilər. Qeyd etdiyimiz kimi, dəmir yol nəqliyyatı vasitəsini idarə edənlər barəsində belə norma müəyyən edilməmişdir.

Yeri gəlmişkən qeyd edirik ki, nəzərdən keçirdiyimiz xarici ölkələrin cinayət qanunvericiliklərində yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçma üstündə sürücülər üçün cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulma hallarına təsadüf etmədik.

2. CM-nin 264-cü maddəsi ilə nəzərdə tutulan yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçma qismində əməli müxtəlif rakurslarda təhlil etdikdə də belə normanın müəyyən edilməsinin heç də zəruriyyətdən yaranmadığı nəticəsinə gəlmək olur. Belə ki, ictimai təhlükəli əməl törədən şəxsin hadisə yerindən qaçmaqla cinayətməsuliyyətindən yaxa qurtarmağa cəhd göstərməsi onun təbii hüququ kimi qəbul edilməlidir.

Cəmiyyət üzvləri tarix boyu belə əməllərə, yəni cinayət hadisəsi-törətmiş şəxslərin hadisə yerindən yayınmasına normal münasibət bəsləmişlər. Çünki cinayət törətmiş şəxs qorxu hissindən, psixoloji gərginlik keçirməsi üzündən, yaxud digər səbəblərdən hadisə yerindən qaçıb gizlənə bilər. Hadisə törətmiş və gərgin psixoloji durumda olan şəxsin üzərinə onun cinayət məsuliyyətinə cəlb ediləcəyi hədəsi ilə hadisə yerini tərk etməmək vəzifəsi qoymaq cəhdi çətin ki, perspektivli olsun.

Belə bir məsələni də xatırlatmaq yerinə düşər ki, digər növ cinayət hadisəsi törədilməsi hallarında təqsirkar nəinki hadisə yerini tərk etmək üstündə əlavə maddə ilə cinayət məsuliyyətinə alınmır, hətta belə əməllər heç bir halda qanunla təqsirkara cəza verilməsi zamanı cəzanı ağırlaşdıran hal kimi nəzərə alınmalı olan hallar sırasına da aid edilməmişdir (CM-nin 61-ci maddəsi).

3. “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 37-ci maddəsinin dördüncü hissəsi ilə yol-nəqliyyat hadisəsi törətmiş şəxsin üzərinə bir sıra vəzifələr qoyulmuşdur. Bunların sırasına nəqliyyat vasitəsini yerindən tərpətməmək, zərər çəkənlərə ilkin tibbi yardım göstərilməsi üçün mümkün olan tədbirləri görmək, “Təcili tibbi yardım” maşını çağırmaq, zərərçəkmişlərin xəsarətəlməsi hallarında onları yaxınlıqdakı tibbi müəssisəyə çatdırmaq, hadisə barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanına xəbər vermək və bu kimi onlarca vəzifələr qoyulmuşdur. Bütün bu qaydalar Azərbaycan Respublikasının da qoşulduğu “Yol hərəkəti haqqında” 08.11.1968-ci il tarixli Vyana Konvensiyasından götürülmüşdür və şübhəsiz ki, həmin qaydalara mübahisəsiz surətdə əməl edilməlidir.

Lakin, fikrimizcə sürücünün həmin normativ aktlarla müəyyən edilən qaydalara əməl etməməsi bütün hallarda onun üçün cinayət məsuliyyəti yarada bilməz. AR Konstitusiyaya Məhkəməsinin “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 264-cü maddəsinin şərh edilməsinə dair” 10.04.2012-ci il tarixli qərarında da qeyd olunmuşdur ki, “Yol hərəkəti haqqında” Qanunda qeyd olunan vəzifələr baş vermiş hadisənin nəticələrinin ağırlaşdırılmasının qarşısının alınmasına və hadisə ilə bağlı obyektiv həqiqətin aşkar olunmasına yönəlsədə onlara riayət edilməməsi özü-özlüyündə məsuliyyətin (burada cinayət məsuliyyətindən söhbət gedir) yaranmasına səbəb ola bilməz. Qanunverici sürücünün Qanunla

üzərinə qoyulmuş məhz hansı konkret vəzifənin yerinə yetirilməməsinin cinayət məsuliyyəti yaratmasını dəqiq müəyyən etməlidir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi qanunverici yol-nəqliyyat hadisəsi törədən sürücünün üzərinə onlarla vəzifələr qoysa da, onlardan yalnız biri ilə bağlı, yəni qəza törədən sürücünün hadisə yerindən qaçması üstündə cinayət məsuliyyəti müəyyən etmişdir. Qalan hallar üçün isə əsasən inzibati məsuliyyət müəyyən edilmişdir. Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, AR İnzibati Xətalər Məcəlləsi ilə yol hərəkəti qaydalarını pozan nəqliyyat vasitəsi sürücüsünün hadisə yerindən yayınmasına görə də inzibati tənbeh tədbiri nəzərdə tutulur. (İXM-nin 327.6-cı maddəsi).

Bəzi hüquqşünaslar sürücü üçün hadisə yerindən yayınmaq üstündə cinayət məsuliyyəti müəyyən edilməsini bədən xəsarəti almış zərərçəkmiş tibbi yardım göstərilməsi zərurəti ilə əlaqələndirirlər. Belə arqumentlə razılaşmalı olsaq onda gərək yol-nəqliyyat hadisəsinin gedişində zərərçəkmişin həlak olması hallarında sürücünün hadisə yerindən qaçması cinayət təqibini istisna etsin. Halbuki qanunda belə qeyd-şərt müəyyən edilməmişdir. Yəni hadisənin gedişində zərərçəkmişin ölməsi hallarında da hadisə yerindən qaçmış sürücü CM-nin 264-cü maddəsi ilə məsuliyyətə alınır.

Belə bir məsələdən də yan keçmək olmaz ki, insanların xəsarətməsi və ya həlak olması ilə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisələri zamanı sürücünün hadisə yerində dayanması digər neqativ xarakterli hadisələrin baş verməsi ilə də nəticələnə bilər. Məsələn, zərərçəkmişin hadisə yerində olan, yaxud hadisə yerinə gəlib çıxmış qohum, dost və tanışları həyəcanlı olmaları səbəbindən qəzəblənib hadisə yerində olan sürücüyə divan tuta bilərlər. Konkret situasiyada ikinci hüquqazidd hadisənin baş verməsi isə heç bir halda istisna olunmur.

4. Bəzi hüquqşünaslar hesab edirlər ki, hadisə yerindən qaçan sürücülər üçün əlavə cinayət məsuliyyəti müəyyən olunması onları belə məsuliyyətə alınmaq qorxusu altında «Yol hərəkəti haqqında» Qanunun tələblərinə, o cümlədən yaralıları yardım göstərmək barədəki tələbləri yerinə yetirməyə vadar edə bilər.

Bu arqument elə də əsaslı görünür. Belə ki, əvvəla, onsuz da kömək göstərmək imkanı olduğu halda istənilən şəxsin sağlamlığı təhlükə altında olan başqa şəxsi bilə-bilə köməksiz qoyması CM-nin 143-cü maddəsi ilə məsuliyyətə səbəb olur. Şübhəsiz ki, üzərinə yaralıya kömək göstərmək vəzifəsi qoyulmuş şəxslər sırasına yol-nəqliyyat hadisəsi törətmiş sürücülər də aid edilir.

Digər tərəfdən həmin arqumentlə razılaşmalı olsaq, onda gərək 264-cü maddə ilə müəyyən olunan məsuliyyət zərərçəkmişin bilavasitə hadisə yerində ölməsi hallarına aid edilməsin. Çünki belə hallarda zərərçəkmişin hər hansı tibbi yardıma ehtiyacı olmayacaqdır. İstintaq – məhkəmə təcrübəsi isə göstərir ki, zərərçəkmişin hadisə yerində ölməsi hallarında hadisə yerindən qaçmış sürücülər istinasız olaraq CM-nin 263, 263-1-ci maddələri ilə yanaşı 264-cü maddə ilə də məsuliyyətə alınırırlar.

5. Subyektiv cəhətlərinə görə yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması üstündə məsuliyyətdən bəhs edən və CM-nin 263 və 263-1-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan cinayətlər ehtiyatsızlıq üzündən, yol – nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçma cinayəti isə qəsdəntörədilən cinayətlər sırasına aiddir. Yol-nəqliyyat hadisəsi törətdikdən sonra hadisə yerindən qaçan şəxs heç bir halda təkə CM-nin 264-cü maddəsi ilə məsuliyyət daşıya bilməz. Hadisənin məhz hadisə yerindən qaçan sürücünün təqsiri üzündən baş verməsinin təsdiq olunduğu hallarda o, CM-nin 264-cü maddəsi ilə yanaşı 263, yaxud 263-1-ci maddəsi ilə də məsuliyyətə alınır. Qanuna görə ehtiyatsızlıq üzündən törədilən cinayətlər üstündə təqsirli bilinən şəxslərə 5 ildən artıq müddətə azadlıqdan məhrumetmə cəzası təyin edildikdə onlar cəzalarını ümumi rejimli, 5 ildən az müddətə azadlıqdan məhrumetmə cəzası təyin edildikdə isə məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisələrində çəkməlidirlər. Qəsdən ilk dəfə törədilmiş böyük ictimai təhlükə törətməyən, az ağır və ağır cinayətlər üstündə məhkum edilən məhkumlar isə bütün hallarda cəzalarını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisələrində çəkməlidirlər. (CM-nin 56-cı maddəsi)

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun “Azadlıqdan məhrumetmə cəzasına məhkum edilmiş şəxslər üçün cəzaçəkmə müəssisəsi növünün müəyyən edilməsi haqqında” 28.06.2002-ci il tarixli, habelə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 56.1.1 və 56.1.2-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair” 18.06.2013-cü tarixli qərarlarındakı izah və şərhlərə görə cinayətlərin (hökmlərin) məcmusuna həm qəsdən, həm də ehtiyatsızlıqdan törədilmiş cinayətlər daxil olduqda və şəxsə cinayətlərin məcmusu üzrə qəti cəza olaraq beş ildən artıq olmayan müddətə azadlıqdan məhrumetmə cəzası təyin edildikdə cəzanın ümumi rejimli

cəzaçəkmə müəssisələrində çəkməsi müəyyən edilməlidir. Yəni, tutaq ki, şəxsə CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə 4 il 6 ay, 264-cü maddəsi ilə 1 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilmişdir. Hər iki maddə ilə təyin olunan cəzalar qismən toplama üsulu ilə birləşdirilərək təqsirkarın üzərində 5 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanmışdır. Mövcud qanunvericiliyə əsasən belə hallarda məhkum təyin edilən 5 il azadlıqdan məhrum etmə cəzasını bütünlüklə ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməlidir. Yəni CM-nin 264-cü maddəsi ilə təqsirli bilindiyi əmələ görə təqsirkarın cəzası cəmi 6 ay artırıldığı halda o, yekunda təyin olunan cəzanı, yəni 5 ili bütünlükdə ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməli olur. Bu isə o deməkdir ki, şəxs ehtiyatsızlıq üzündən törətdiyi cinayətə görə təyin olunmuş 4 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasının hamısını məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsində deyil, ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməlidir. Təqsirin formasına münasibət baxımından bu hal məntiqli görünür.

6. Bəzən yol – nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçma üstündə cinayət məsuliyyəti müəyyən edilməsini hadisə törədən şəxsin aşkar edilməsi, zərərçəkmişə dəyən zərərin ödənilməsinin təmini məqsədi ilə əlaqələndirirlər. Yəni hadisə törətmiş şəxs hadisə yerindən qaçdıqda şəxsiyyəti bəlli olmadığından o, tapılmaya da bilər, bununla da cinayət hadisəsi açılmamış qalar. Şübhəsiz ki, cinayət qanununa görə CM-nin 264-cü maddəsi ilə nəzərdə tutulan normanın daxil edilməsinin səbəbi kimi bu mülahizə həqiqətə daha yaxındır. Çünki cinayət hadisəsi törətmiş şəxsin hadisə yerini tərk etməməsi onun daha tez ifşa olunmasına, dəyən maddi ziyanın bərpa edilməsinə yardım göstərir.

Belə hallarda da məntiqi sual verilə bilər: Bəs nə üçün başqa növ cinayət hadisələri, məsələn, oğurluq, soyğunçuluq, banditizm və bu kimi cinayətlər törədilməsi hallarında hadisə yerindən qaçma əlavə cinayət məsuliyyəti yaratmır. Axı həmin növ hadisələr törədən və gizlənen şəxslərin ifşa olunmaları daha çox çətinliklər yaradır.

Ümumiyyətlə, götürüldükdə isə cinayət törədərək hadisə yerindən yayınan şəxslərin axtarılması, ifşa edilməsi hüquq-mühafizə orqanlarının, o cümlədən cinayət axtarış fəaliyyəti ilə məşğul olan orqanların vəzifəsidir. Yalnız təqsirkarın daha tez ifşa olunması məqsədi ilə dövlətin sürücü üçün əlavə olaraq ikinci cinayət məsuliyyəti müəyyən etməsi, əslində səlahiyyətli dövlət orqanlarının görməli olduğu vəzifələrin cinayət törətmiş şəxsin üzərinə qoyulması deməkdir. Hüquq baxımından cinayət hadisəsi törətmiş şəxsin üzərinə həmin məzmununda vəzifə qoyulması ilə razılaşmaq çətindir.

Ümumiyyətlə, CM-nin 264-cü maddəsi ilə müəyyən edilən normanın mövcudluğu praktiki hüquqsünasları cavabı çətin olan, yaxud da ümumiyyətlə cavabı olmayan suallar qarşısında qoyur. Məsələn, hazırkı qanunvericiliyin tətbiqi ilə bağlı bu sətirlərin müəllifi də daxil olmaqla hüquqsünasların böyük əksəriyyəti hesab edir ki, CM-nin 264-cü maddəsi ilə şəxs o zaman məsuliyyət daşıya bilər ki, o eyni zamanda həm də CM-nin 263, yaxud 263-1-ci maddəsi ilə də məsuliyyətə alınmış olsun. Yəni yol-nəqliyyat hadisəsi törətmiş şəxsin təkcə CM-nin 264-cü maddəsi ilə məsuliyyətə alınması mümkün deyildir. Mövcud istintaq-məhkəmə təcrübəsi də bu mövqedə dayanır. Belə ki, istifadə etdiyimiz Cinayət Məcəlləsinin qüvvəyə minməsindən keçən 18 il ərzində yol-nəqliyyat hadisəsi törətmiş şəxsin yalnız CM-nin 264-cü maddəsi ilə məsuliyyətə alınması halına təsadüf edilməmişdir.

Lakin konkret situasiyada yol-nəqliyyat hadisəsinin baş verməsi hallarında belə təcrübənin dayanıqlı olması şübhəli görünə bilər.

Fikrimizi əsaslandırmaq məqsədilə bir misala müraciət edək. Tutaq ki, qarşı-qarşıya gələn, yəni əks istiqamətdə hərəkət edən «Jiquli» və «Mercedes» markalı avtomobillər toqquşmuş və hadisə zamanı «Jiquli» markalı avtomobilin sürücüsü həlak olmuş, yaxud ağır dərəcəli bədən xəsarəti almışdır. «Mercedes» markalı avtomobilin sürücüsü qorxusundan, yaxud psixoloji sarsıntı keçirməsi səbəbindən hadisə yerindən qaçmışdır. İstintaqın gedişində müəyyən edilmişdir ki, «Jiquli» markalı avtomobilin sürücüsü qarşısındakı eyni istiqamətdə hərəkət edən başqa avtomobili ötüb keçmək istəyərkən özünün hərəkət zolağında yolun soluna çıxmış və bu zaman «Mercedes» markalı avtomobilə çırpılmışdır. Avtotexniki ekspertiza yaranmış şəraitdə «Mercedes» markalı avtomobilin sürücüsünün yol-nəqliyyat hadisəsinin qarşısını almağa texniki imkanı olmaması barədə rəy vermişdir. Şübhəsiz ki, belə hallarda «Mercedes» markalı avtomobilin sürücüsü CM-nin 263-cü maddəsi ilə məsuliyyət daşıya bilməz. Bununla yanaşı, hadisə yerindən qaçmaq, hadisə zamanı xəsarət almış şəxsə imkanı olduğu halda yardım göstərməməsi üstündə sürücünün CM-nin 264, yaxud 143-cü maddələri ilə məsuliyyətə alınması məsələsi müzakirə edilə bilər.

Belə situasiyalarda «Mercedes» markalı avtomobilin sürücüsünün əməlində cinayət tərkibi olub-olmaması, əməlinin tövsifi məsələsində hüquqşünasların fikirləri haçalanır. Onların bir qismi hesab edir ki, «Mercedes» markalı avtomobilin sürücüsü «Jiquli» markalı avtomobilin sürücüsünün ölməsi hallarında CM-nin 264-cü maddəsi ilə, xəsarət alması hallarında isə 143-cü maddəsi ilə məsuliyyətə alınmalıdır. Praktiki işçilərin digər qismi isə hesab edir ki, «Mercedes»in sürücüsünün əməli yalnız 264-cü maddəsi ilə tövsif edilməlidir. Sağ qalmaqla hadisə yerindən qaçmış sürücünün əməlinin cinayətlərin məcmusu üzrə, yəni CM-nin həm 143, həm də 264-cü maddəsi ilə tövsif edilməli olduğunu söyləyənlər də tapıldı. Bu məsələ barədə rəyi soruşulan hüquqşünasların bir qismi hesab etdilər ki, nə qədər ki, hadisə «Jiquli» markalı avtomobilin sürücüsünün yol hərəkət qaydalarını pozması səbəbindən baş vermişdir. «Mercedes» markalı avtomobilin sürücüsü həmin hadisə ilə bağlı ümumiyyətlə cinayət təqibinə məruz qala bilməz.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun «Yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulmasına dair cinayət işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında» kifayət qədər geniş və əhatəli 15.11.2013-cü il tarixli qərarında da təəssüf ki, bu məsələyə münasibət bildirilməmişdir.

Qeyd olunduğu kimi, yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçma üstündə CM-nin 264-cü maddəsi ilə nəzərdə tutulan yeni norma müəyyən edilməsi cinayət qanunvericiliyinin tətbiqi sahəsindəki problemlər sırasına daha birisini əlavə etmişdir. Əməlin CM-nin 263.1 və ya 263-1.1-ci maddələri ilə məsuliyyətə səbəb olması hallarında isə bu yeni norma başqa anlaşılmazlıqlara da gətirib çıxara bilər.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, bizim fikrimizcə CM-nin 264-cü maddəsi ilə müəyyən edilən norma heç də zərurətdən meydana çıxmamışdır. Bu normanın təcrübədə tətbiqi bir çox hallarda dolaşlıqlar və çətinliklər yaratdığından onun qanunvericilikdən xaric edilməsi məqsədəuyğun olardı. Həmin normanın qanundan xaric edilməsi heç bir halda cinayət qanununda boşluq yaranmasına gətirib çıxara bilməz. İctimai mənafə tələb edərsə yol-nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçmadan ibarət əməl CM-nin 61-ci maddəsində cəzanı ağırlaşdıran hal kimi də müəyyən edilə bilər.

Müzakirə xarakteri daşıyan bu yazı ilə bağlı mütəxəssislərin mülahizələri bizim üçün maraqlı olardı.

**İlham Əsədov,
Şirvan Apellyasiya
Məhkəməsinin hakimi**

Mülki prosesual qanunvericilikdə məhkəmə xərcləri və onun tətbiqi

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin (MPM-nin) VIII fəslə məhkəmə xərcləri ilə bağlı məsələləri tənzimləyir.

Mülki prosesual qanunvericilikdə məhkəmə xərcləri dedikdə mülki işlərə baxılması və onların həlli ilə əlaqədar işdə iştirak edən şəxslərin çəkdiyi, yaxud dövlət büdcəsindən ödənilən xərclər başa düşülür.

Məhkəmə xərcləri dövlət rüsumundan və işə baxılması ilə əlaqədar olan məsrəflərdən ibarətdir (MPM-in 107-ci maddəsi).

Mülki işlərə baxarkən məhkəmənin göstərdiyi fəaliyyətə görə ödənilən haqqı dövlət rüsumunu təşkil edir ki, bu da dövlət büdcəsinə ödənilir. Bu, iddianın növlərindən asılı olaraq, bəzi halda birbaşa qanunla nizamlanır, bəzi halda isə iddianın qiymətindən asılı olaraq müəyyən edilir.

Ayrı-ayrı iddialar üzrə ödənilməli dövlət rüsumunun məbləği, dövlət rüsumunu ödəməkdən (ayrı-ayrı iddialar, şəxslər üzrə) azad edilmələr MPM-lə yanaşı, “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda müəyyən edilmişdir.

Məhkəmə xərclərinin tutulmasında məqsəd çəkilən xərclərin, o cümlədən tərəflərin və məhkəməyə köməklik göstərən şəxslərin çəkdiyi xərclərin əvəzinin ödənilməsidir.

Məhkəmə xərclərinin tutulmasında məqsədlərdən biri də məhkəməyə əsassız müraciətlərin, habelə iddiaya qarşı əsassız etirazların qarşısının alınması, cavabdehlik daşıyan şəxslərin öz vəzifələrini könüllü şəkildə yerinə yetirməyə cəlb etməkdir.

İqtisadi inkişaf, hüquqi islahatların dərinləşməsi çərçivəsində mülki prosesual qanunvericilikdə son vaxtlar bir çox dəyişikliklər edilir. Qeyd edilməlidir ki, ölkənin dinamik inkişafı, bazar iqtisadiyyatının dərinləşməsi digər sahələrdə olduğu kimi, qanunvericiliyin söhbət açdığımız sahəsinin də təkmilləşdirilməsini zəruri edir.

Mülki işləri (iqtisadi xarakterli işləri) həll edərkən məhkəmə xərcləri ilə bağlı məsələnin həll edilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Məhkəmə qərar qəbul edərkən mütləq məhkəmə xərcləri ilə bağlı məsələni də həll etməlidir. Təəssüflə qeyd edilməlidir ki, təcrübədə bir çox hallarda məhkəmənin mübahisəni həll etməsi ilə məhkəmə xərcləri ilə bağlı məsələyə ya toxunulmur, bu məsələ ya tam, ya da düzgün həll edilmir.

Təcrübə göstərir ki, əksər hallarda məhkəmələr işlərə baxarkən (o cümlədən yuxarı məhkəmələr) məhkəmə xərclərinə dair məsələni arxa plana keçirir, sanki bu məsələ “kölgədə” qalır. Əksər hallarda bu barədə xərci çıxmış şəxsin tələbi olmadığına görə məhkəmə bu məsələyə qiymət vermir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, məhkəmə xərclərinin tutulmasında məqsədlərdən biri məhkəməyə əsassız müraciətlərin, habelə iddiaya qarşı əsassız etirazların qarşısının alınmasıdır. Bəri başdan qeyd etmək istərdik ki, hazırki qanunvericilikdə məhkəmə xərclərinin, fikrimizcə, cüzi olması, bazar iqtisadiyyatı prinsipləri ilə uzlaşmaması sözügedən məqsədə nail olmaqda maneələrdən biridir. Ancaq bu, başqa bir yazının mövzudur. Hazırki yazıda bizim məqsədimiz sözügedən mövzunun digər aspektlərinə toxunmaq, təcrübədə rast gəlinən bir neçə məsələyə münasibət bildirməkdir.

Dövlət rüsumu ilə bağlı məsələ, yəqin ki, məhkəməyə müraciət edən, yaxud cavab verməli olan hər bir şəxsə aydındır. Bu məsələdə ola bilsin yeganə mübahisəli hal qərardadlardan verilən şikayətlərə görə dövlət rüsumunun ödənilməsində ola bilər. Belə ki, qərardadlardan şikayət verilməsi zamanı dövlət rüsumunun ödənilib-ödənilməməsində məhkəmələrdə fikir ayrılığı vardır. Bəzi məhkəmələr hesab edir ki, qərardadlardan şikayət verilərkən dövlət rüsumu tutulmalı deyil. Bəzi məhkəmələrdə isə qərardadlardan şikayət verilərkən dövlət rüsumunun ödənilməsi vacib şərt kimi göstərilir və rüsum ödənilmədiyi halda şikayət geri qaytarılır.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 108.1.4-cü maddəsinə əsasən iş üzrə icraatın xitam verilməsindən, iddianın baxılmamış saxlanılmasından, məhkəmə cərimələrinin qoyulmasından şikayət

verildikdə dövlət rüsumu ödənilir. Qanunun tələbinə görə, qəraradlardan şikayət verildiyi yalnız bu üç halda dövlət rüsumu ödənilir. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.4.2-ci maddəsində də iş üzrə icraatın xitam verilməsindən, iddianın baxılmamış saxlanması, məhkəmə cərimələrinin qoyulması barədə qəraradlardan şikayət verildikdə dövlət rüsumunun ödənilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Qanunda başqa qəraradlardan şikayət verilərkən dövlət rüsumunun ödənilməsi nəzərdə tutulmamışdır.

Məsələn bundadır ki, həmin Qanunun 9-cu maddəsi dövlət rüsumunu ödəməkdən azad edilmə hallarını (ayrı-ayrı predmetlər və şəxslər üzrə) nəzərdə tutur. Bu normaya görə, qəraradlardan verilən şikayətlərdə işdə iştirak edən şəxslər dövlət rüsumunu ödəməkdən azaddırlar. Təbii ki, burada dövlət rüsumu ödənilməli olan şikayətlərdən söhbət gedir. Digər qəraradlardan şikayət verilərkən onsuz da (iştirak etməsindən asılı olmayaraq), dövlət rüsumu ödənilməli deyil. (Əks halda azad edilməli olan hal, yaxud şəxslər hansıdır?! Yaxud kimlər azad edilmir). Hər bir halda bu ziddiyyət məhkəmələr tərəfindən müxtəlif cür yozulur.

Bu maddədə *işdə iştirak edən şəxslər* ifadəsi də mübahisə yarada bilər. Bu ifadənin qanunda yazılmasında məqsəd nədən ibarətdir. Burada Azərbaycan Respublikası MPM-nin 46-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş işdə iştirak edən şəxslərdən, yoxsa proses zamanı işdə iştirak edən şəxslərdən söhbət gedir- mübahisəlidir.

İşə baxılması ilə əlaqədar nəzərdə tutulan digər məsrəflər dedikdə nə başa düşülür və proses iştirakçılarına bu tam aydıncıdır?..

İşə baxılması ilə əlaqədar məsrəflər Azərbaycan Respublikası MPM-nin 115-ci maddəsində sadalanır. Bunlar aşağıdakılardır: şahidlərə, ekspertlərə, mütəxəssislərə, tərcüməçilərə verilməli olan məbləğlər; yerində müayinə keçirilməsi ilə əlaqədar olan xərclər; tərəflərin xəbərdar edilməsi və məhkəməyə çağırılmaları ilə əlaqədar xərclər; tərəflərin və üçüncü şəxslərin məhkəməyə gəlmələri ilə əlaqədar yol xərcləri və yaşayış sahəsinin icarə xərcləri; nümayəndələrə etdikləri kömək üçün ödənilən xərclər; vəkillərə etdikləri kömək üçün ödənilən xərclər; cavabdehin axtarılması ilə əlaqədar xərclər; qətnamənin icrası ilə əlaqədar xərclər; məhkəmə tərəfindən zəruri hesab edilən digər xərclər.

Bu xərclər iş üzrə tərəflərdən (iddiaçıdan, cavabdehdən, bəzən onların hər ikisindən), bəzi halda üçüncü şəxslərdən tutulan pul məbləğidir.

Mülki işlərə baxılması üzrə məhkəmə təcrübəsində şahidlərə, mütəxəssislərə, tərcüməçilərə verilməli olan məbləğlər, yerində müayinə keçirilməsi ilə əlaqədar olan xərclər, tərəflərin xəbərdar edilməsi və məhkəməyə çağırılmaları ilə əlaqədar xərclər heç vaxt diqqət mərkəzində olmamışdır. İşlərə baxılarkən bu cür xərclər ya heç vaxt tutulmamış, ya da ola bilsin çox nadir hallarda tutulmuşdur. Halbuki, istər birinci instansiya məhkəməsində, istərsə də apelyasiya instansiyası məhkəməsində işlərə baxılarkən məhkəmə iştirakçılarının çağırılması, onların proses günü işdən azad edilməsi və ya vaxtının itirilməsi ilə bağlı, yerində müayinə zamanı xərc çəkilməsi (işdən azad edilmə ilə bağlı xərclər, nəqliyyat, rabitə xərcləri və s.) sırr deyil. Lakin bu xərclərin tutulması ilə bağlı məhkəmə təcrübəsi formalaşmamışdır və məhkəmələrdə hakimlər də kifayət qədər zəruri biliklərə malik deyil. Ölkənin ayrı-ayrı regionlarında yerli baxışa tərəflərin, mütəxəssisin, ekspertin hansı qaydada getməli olması barədə təsəvvürlər belə yoxdur.

İşə baxılması ilə əlaqədar Məcəllədə göstərilən xərclərin siyahısı qəti deyil. Qanunda sadalananlardan başqa, məhkəmə də zəruri hesab etdiyi hallarda tərəfləri digər xərclərin tutulmasına cəlb edə bilər. Məsələn, sübutların toplanması ilə əlaqədar tutulan xərclər, o cümlədən iddia verilənədək toplanan xərclər. Eləcə də qərarın icrası zamanı ortaya çıxan başqa xərclər, məhkəmədə işə baxılması ilə əlaqədar xərclər rəsmi sənədlərin leqallaşdırılması, bu və ya digər sənədlərin notarial qaydada təsdiq edilməsi, kütləvi informasiya vasitəsində, internetdə yerləşdirilmə ilə əlaqədar xərclər və s. də ödənilə bilər (tələb edilə bilər). Yaxud Azərbaycan Respublikası MPM-nin 120-ci maddəsinin tələbləri qaydasında iş vaxtını itirməyə görə məhkəmə haqsız tərəfdən digər tərəfin və ya dövlətin xeyrinə müəyyən ağılabatan məbləğ tuta bilər. (Doğrudur, Azərbaycan Respublikası MPM-nin 120-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş məbləğin tutulması sanksiya kimi tətbiq edilə bilər. Lakin hər halda bu, məhkəmə xərcləri fəslində, məhkəmə tərəfindən tutulan məhkəmə xərci hesab edilir. Bu barədə aşağıda ayrıca qeyd ediləcəkdir.)

Məhkəmədən kənar qaydada (tabelik qaydasında yuxarı orqana müraciət edilərkən, mediasiya prosedurunda) çəkilən xərclər məhkəmə xərci sayılmır. Yaxud təcrübədə elə hallar olub ki, iddiaçı

(vətəndaş) iddia ərizəsini rus dilində yazdırıb, məhkəməyə təqdim etmək üçün onu Azərbaycan dilinə (dövlət dilinə) tərcümə etdirdikdən sonra tərcüməyə çəkilən xərci tələb etmişdir.

Qeyd edilən bu və ya digər məsələlər Qanunda birbaşa tənzimlənmədiyindən, bu barədə ümumiləşdirmə aparmaqla yuxarı məhkəmə instansiyasının izahat və ya müvafiq göstərişlər verməsi daha düzgün olardı.

Hazırda sözügedən bu xərclərin məhkəmədə işlərə baxılarkən üzdə olmaması, yaxud bir növ “kölgədə” qalması, görünür, ya hüquqi biliklərin zəif olması, ya da bu barədə sübutların toplana bilməməsi, yaxud xərcin miqdarının az olması (bu baxımdan tələb edilməməsi, ona vaxt itirilməsi) ilə əlaqədardır. Dövlət rüsumunun, eləcə də digər xərclərin miqdarının artdığı təqdirdə (şübhəsiz, gələcəkdə belə də ola bilər), məhkəmə xərclərinin tutulması da aktuallaşacaq və bu barədə ərizəyə baxmaq üçün çoxlu müraciətlər olacaqdır. Ona görə, fikrimizcə, indidən həm də qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi barədə fikirləşmək lazımdır.

Mülki işlər üzrə formalaşmış müəyyən məhkəmə təcrübəsi, bu və ya digər məsələlər barədə qanunvericiliyin tətbiqi ilə bağlı müəyyən göstərişlər olsa da məhkəmələrdə məhkəmə xərcləri, iddianın qiymətinin müəyyən edilməsi ilə bağlı məsələlərdə səhvlərə yol verildiyi aşkar edilir. Təcrübə göstərir ki, hakimlərdən bir çoxu hələ də iddianın qiymətinin müəyyən edilməsində səhvlərə yol verirlər.

Qeyd edilməlidir ki, iddianın qiyməti iddia verərkən müəyyənləşdirilməlidir. Əmlak tələbi ilə bağlı iddialarda iddianın qiymətinin müəyyən edilməsi zəruridir. (MPM-də “əmlak xarakterli iddialar” qeyd edilmişdir). Bu, dövlət rüsumunun müəyyən edilməsi və ya bölüşdürülməsi, kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraatın müəyyən edilməsi və qətnamədən kassasiya şikayəti vermək hüququnun olub-olmamasının aydınlaşdırılması məsələlərində mütləq ortaya çıxır. Odur ki, iddianın qiymətinin müəyyən edilməsi, iddianın əmlak xarakterli olub-olmamasının aydınlaşdırılması vacib məqamdır. Əgər iddiaçı tərəfindən iddianın qiyməti müəyyən edilməmişdirsə, bunu məhkəmə aydınlaşdırmalıdır. Qüvvədə olan mülki prosessual qanunvericilikdə iddianın qiymətinin göstərilməməsi zamanı məhkəmənin hansı prosessual hərəkət etməsi birbaşa göstərilməsə də fikrimizcə, Azərbaycan Respublikası MPM-nin 149.4-cü maddəsinin tələbi qaydasında məhkəmə, digər zəruri məlumatlarla yanaşı, iddianın qiymətinin (xüsusilə də əmlak tələbi barədə iddialarda tələb edilən əmlakın dəyərinin) müəyyən edilməsini də iddiaçıdan tələb edə bilər. Bu məlumatlar göstərilmədikdə bununla əlaqədar məhkəmə müəyyən vaxt təyin edə bilər.

Əmlak xarakterli iddialar qanunda birbaşa sadalanmasa da bunu müəyyən etmək çətin deyil. Əmlak tələbi barədə iddialarda iddiaçının prosessual məqsədi əmlak əldə etməkdir. Bunlar əsasən aşağıdakılardır:

- əmlak, o cümlədən qanunsuz sahiblikdən məhrum etmə ilə əlaqədar əmlak tələbi;
- mülkiyyət hüququnun tanınması;
- pul tələbi;
- vaxtaşırı və ya birdəfəlik ödəmələrlə bağlı tələblər;
- maddi ziyanla bağlı tələb;
- restitusiya zamanı irəli sürülən tələb və i.a.

İddia, əmlakla bağlı olsa da bəzən qiymət qoyulmayan əmlak iddiası ola bilər. Qiymət qoyulmayan əmlak iddiaları əmlak xarakterli olsa da burada əmlak tələb edilmir. Burada maddi tələbdən söhbət getmir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, qiymət qoyulmayan əmlak iddiaları və qeyri-əmlak xarakterli iddialarda iddianın qiyməti müəyyən edilmir.

Məhkəmələr (hüquqşünaslar) tərəfindən ən çox edilən səhvlərdən biri mənəvi ziyanın kompensasiyası barədə iddialarda (məsələn, şərəf və ləyaqətin müdafiəsi zamanı) da iddianın qiymətinin müəyyən edilməsidir. Belə ki, məhkəmələr mənəvi ziyanın ödənilməsi işlərində iddianın qiymətini müəyyən edərək bunu dövlət rüsumunun ödənilməsində (tutulmasında) əks etdirirlər. Əslində bu, qeyri əmlak xarakterli iddiadır.

Bəzi halda mənəvi ziyanın kompensasiyasına dair iddia əmlak xarakterli iddia ilə birgə verilir. Əlbəttə, bu zaman iddianın qiyməti əmlak xarakterli iddiaya uyğun müəyyən edilməlidir.

Qiymət qoyulmayan və qeyri-əmlak xarakterli iddialara daxildir:

- sahiblikdən məhrum etmə ilə bağlı olmayan qanuni sahibin hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı (neqator) iddialar;

- sair mənzil mübahisələri (istifadə hüququnun tanınması, itirilməsi və s.);
- yaşayış sahəsindən istifadə qaydalarının müəyyən edilməsi;
- köçürülmə, çıxarılma barədə iddialar;
- sənədlərin (inzibati orqanların aktlarının) mübahisələndirilməsi barədə iddialar;
- ailə münasibətlərindən irəli gələn mübahisələr (Bəzi hallarda ailə mübahisələri əmlak tələbi ilə birgə verilə bilər. Bu zaman həm də əmlak tələbi ilə bağlı (əmlak xarakterli) qayda müəyyən ediləcəkdir);
- pensiya mübahisələri;
- müqavilələrin etibarsızlığı (Bir qayda olaraq, daşınmaz əmlakla bağlı əqdin etibarsızlığında, parallel olaraq əmlak da tələb (restitusiya) edilir, bu zaman da təbii ki, tələb edilən əmlakın qiyməti nəzərə alınmalıdır.);
- müəlliflik hüquqları ilə bağlı mübahisələr və s.

Təcrübədə iddianın qiymətinin müəyyən edilməsi məsələsində ən çox yol verilən səhvlərdən biri “Azərişiq” ASC-yə, “Azəriqaz” İB-yə qarşı aktın etibarsızlığı, borcun silinməsi və s. kimi iddialarda baş verir. Məhkəmələrdə çox vaxt bu iddialara qeyri-əmlak xarakterli, yaxud qiymət qoyulmayan iddia kimi baxılır.

Nəzərə almaq lazımdır ki, “Azərişiq” ASC-yə, “Azəriqaz” İB-yə qarşı bu cür iddialarda aktın etibarsızlığı tələbi qoyulsa da mahiyyətcə borcun (müəyyən miqdarda) silinməsi və ya azaldılması barədə tələb irəli sürülür. Burada iddiaçının prosesual məqsədi ona (onun hesabında) sayğacdən kənar hesablanmış borcun qanunsuz sayılması, borcun azaldılmasıdır. Fikrimizcə bu halda aktın etibarsızlığı barədə iddia verilsə də (akt özlüyündə mövcuddur), bu cür iddiaları akt üzrə nəzərdə tutulan ödəmənin azaldılması və ya akt üzrə nəzərdə tutulan ödəməyə xitam verilməsi barədə iddia kimi qəbul etmək lazımdır. (MPM-in 112.1.6. və 112.1.7-ci maddələr.) Belə halda azaldılan, yaxud ləğv edilən (xitam verilən) məbləğə uyğun olaraq iddianın qiyməti müəyyən edilməlidir. Eynilə, alimentin azaldılması və ya artırılması barədə iddialarda iddianın qiyməti (1 il ərzində ödəmənin məcmusu üzrə) artırılan və ya azaldılan məbləğlə müəyyən edilməlidir.

Borc tələbi ilə bağlı iddialarda iddianın qiyməti müəyyən edilərkən əsas borcla yanaşı vurulmuş ziyan, faiz və cərimə də nəzərə alınmalıdır. Bu zaman mənəvi ziyan, təbii ki, nəzərə alınmır.

Azərbaycan Respublikasının MPM-də məhkəmə xərcləri ilə bağlı maddələr qarışıq yazılsa da mübahisəyə baxılarkən və məhkəmə xərcləri məsələsi həll edilərkən bir prinsip əsas götürülür ki, haqsız tərəf- haqlı tərəfə və ya dövlət büdcəsinə çəkilən xərci iddianın təmin olunduğu həddə, çəkilən xərc həddində ödəməlidir.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 119-cu maddəsi məhkəmə xərclərinin tərəflər arasında bölüşdürülməsini nəzərdə tutur.

MPM-in 119.1-ci maddəsinə əsasən məhkəmə xərcləri ödənilmiş tələblərin məbləğinə münasib olaraq işdə iştirak edən şəxslərə aid edilir.

Təcrübə göstərir ki, məhkəmə xərclərinin tərəflər arasında proporsional (mütənasib)bölüşdürülməsində, bu barədə qanunun tətbiqində istər birinci instansiya, istərsə də apelyasiya instansiya məhkəmələrində fikir ayrılıqları olur, müəyyən səhvlərə yol verilir.

Məhkəmə xərclərinin aid edilməsində meyar ərz edilən tələbin haqlı olub-olmaması barədə məhkəmənin gəldiyi nəticədir. Məhkəmə tələbin haqlı olub-olmaması (yaxud hansı həddə haqlı olub olmaması) barədə gəldiyi nəticəni qərarın nəticə hissəsində göstərir və buna uyğun olaraq məhkəmə xərci məsələsini də həll edir. İddia hansı həddə təmin olunursa, həmin həddə iddiaçı haqlı hesab edilir. Təbii ki, iddianın rədd olunduğu hədd, cavabdehin haqlı olduğunun göstəricisidir.

Bəzən hüquqşünaslar iddia tələbində göstərilən məhkəmə xərclərini iddia tələbi ilə eyniləşdirir, bunu iddianın qiymətləndirilməsində nəzərə almağa çalışır. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, məhkəmə xərcləri iddia tələbinə daxil deyil və iddia ərizəsində yazılıb-yazılmamasından, tələb şəklinə qoyulub-qoyulmamasından asılı olmayaraq, məhkəmə işi həll edib qurtardıqda məhkəmə xərclərinə dair məsələni də həll etməlidir.

Məhkəmə xərcləri, xərclərin tərəflər arasında bölüşdürülməsi məhkəmə qətnaməsinin (qərarının) nəticə hissəsində əksini tapır. Bəzi hallarda ayrıca qərardadla da həll edilə bilər. Məhkəmə xərcləri məhkəmənin yekun qərarında yazıldıqda həmin qərarla birgə, ayrıca qərardadda yazıldıqda isə həmin qərardaddan şikayət verməklə mübahisələndirilir.

Məhkəmə xərclərinin tərəflər arasında bölüşdürülməsi aşağıdakı hallarda tətbiq edilmir:

qeyri-əmlak xarakterli iddiaların, o cümlədən, şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarının müdafiəsinə yönəldilən- pulla qiymətləndirilən iddiaların həllində (məsələn, mənəvi ziyanın ödənilməsi barədə iddialarda);

qiymət qoyulmayan əmlak xarakterli iddiaların həllində (məsələn, əmlakla bağlı hüquqları pozan, yaxud pozma təhlükəsi yaradan hərəkətlərin qarşısının alınması məqsədilə qadağanedicilə tədbirlərlə əlaqəli iddialarda);

dəbbə pulunun (cərimənin, penyanın) tutulması barədə iddiaların həllində. Belə ki, belə iddialarda məhkəmə işin hallarını nəzərə alaraq tənəbəsüz surətdə yüksək dəbbə pulunu azalda bilər (Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 467-ci maddəsi).

İddia tələbi dəyişdirilərkən (artırılaarkən, azaldılaarkən) məhkəmə xərcləri iddiaçının icraat açılan anda olan tələbinə uyğun deyil, qətnamə (qərar) çıxarılan anda müdafiə etdiyi iddia tələbinə uyğun həll edilməlidir.

Yaxşı olardı ki, iddiaçı, iddia ərizəsi ilə birgə çəkdiyi xərclər barədə məlumatları (sübutları) da məhkəməyə təqdim etsin. Belə halda məhkəmə üçün xərcin müəyyən edilməsi daha aydın (asan) olur, nəinki, məhkəmə özünün düşüncəsinə uyğun əqlabatən miqdarda xərc müəyyən etsin.

Əgər bu və ya digər səbəbdən (məsələn, yaddan çıxanda) məhkəmə xərci qətnamədə (qərarında) göstərilməyibsə, yaxud onun bir hissəsinə qiymət verilib, digər hissəsinə qiymət verilməyibsə onda Azərbaycan Respublikası MPM-nin 229.1.3-cü maddəsi qaydasında əlavə qətnamə çıxarılması üçün vəsatət verilməlidir.

Təcrübədə bu prosesual norma üzrə qaydanı tətbiq etmək çətinlik yaradır. Belə ki, maddənin mətnində əlavə qətnamə çıxarılmasından söhbət gedir. Halbuki, ümumi qayda belədir ki, qətnamə çıxarıldıqdan sonra məhkəmə xərcləri barədə (yaxud istənilən prosesual hərəkətlə bağlı) vəsatət ayrıca qəraradla həll edilir və bundan şikayət vermənin ayrıca qaydası vardır; bundan imtina barədə qəraraddan şikayət verilməsi mümkündür; bundan kassasiya qaydasında şikayət verilməsi isə ümumiyyətlə nəzərdə tutulmamışdır.

Təcrübəyə əsaslanaraq belə hesab edirəm ki, vəsatət əlavə qətnamə çıxarılması barədə olmalı və məhkəmə bu barədə vəsatəti təmin edərkən əsas qətnaməyə əlavə edilən əlavə qətnamə çıxarmalıdır. Bu aktdan da əsas qətnamə ilə birgə şikayət verilməlidir. Vəsatətin təmin edilməməsi barədə qəraraddan da qətnamə ilə birgə şikayət verilməsi prosesual cəhətdən daha məqsədəuyğun olardı, lakin təəssüf ki, qanunvericilikdə bu, nəzərdə tutulmamışdır. Qüvvədə olan qanunvericilikdə bu cür qəraraddan ayrıca şikayət verilə bilər, kassasiya şikayətinin verilməsi isə nəzərdə tutulmamışdır. Lakin qətnaməyə əlavə edilən qəraraddan ayrıca şikayət verilməsi bəzi halda (həm də qətnamədən şikayət verilməsi zamanı) problem yarada bilər.

Problem bir də ondan ibarətdir ki, əlavə qətnamənin çıxarılması əsas qətnamə qanuni qüvvəyə minənədək həll edilməlidir.

Ortaya belə bir maraqlı sual çıxır ki, məhkəmə müvafiq işə baxıb yekun qərar çıxardıqdan və qərar qanuni qüvvəyə mindikdən sonra şəxs çəkdiyi xərclər barədə, ona dəymiş ziyan barədə (təcrübədə belə hal istisna deyil), iddia verə bilərmi? Fikrimizcə, bu zaman tələb edilən kompensasiyanın mahiyyəti aydınlaşdırılmalıdır. Əgər tələb edilən kompensasiya əvvəl baxılmış iş üzrə məhkəmə xərcləri ilə bağlıdırsa, yox! Bu məsələnin həlli birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən qətnamə (yaxud əlavə qətnamə) ilə deyil, qəraradla həll edilməlidir. Şəxs, ona vurulmuş ziyanla bağlı iddia verdikdə isə bu, nəzəri cəhətdən mümkündür.

Məhkəmə xərclərinin tərəflər arasında proporsional bölünməsinin başqa cəhətlərində də fərqli fikirlər ortaya çıxır.

Məlumdur ki, iddianın qiyməti 500 manatdan çox olduqda 30 manat miqdarında dövlət rüsumu ödənilməlidir. Bəzi hüquqşünasların fikrincə iddia tələbi 500 manatdan yuxarı təmin olunduğu hər bir halda dövlət rüsumunun 30 manat tutulması (qarşı tərəfin üzərinə qoyulması) düzgündür. Lakin hesab edirik ki bu fikir əsaslı deyil.

Qanunun tələbinə görə, məhkəmə xərcləri ödənilmiş tələblərin məbləğinə münasib (mütənasib) olaraq işdə iştirak edən şəxslərin arasında bölünməlidir. Bu zaman hesablamaq lazımdır ki, ərz edilən tələbi məhkəmə hansı hissədə təmin etmişdir. Bunu faizlə hesablamaq, sonra müvafiq məbləğə çevirmək daha düzgündür.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 120-ci maddəsinə əsasən məhkəmə, vicdansızcasına əsassız iddia vermiş və ya iddiaya qarşı mübahisə etmiş, yaxud işə düzgün və tezliklə baxılmasına və onun həll edilməsinə ardıcıl surətdə maneçilik törətmiş tərəfdən, iş vaxtının itirilməsi üçün digər tərəfin və ya dövlətin xeyrinə məbləğ tuta bilər. Həmin məbləğ məhkəmə tərəfindən konkret hallar nəzərə alınmaqla əqlabatan miqdarda müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 120-ci maddəsinin praktikada tətbiqi bir qədər mürəkkəbdir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, bir qisim hüquqşünaslar buna sanksiya kimi baxır, digərləri işə baxılması ilə əlaqədar məsrəflərə aid edir. Doğrudan da buna bəzi halda əsassız uzanan məhkəmə prosesində qarşı tərəfin çəkdiyi xərcin əvəzinin ödənilməsi kimi, digər halda qəsdən edilən hərəkətə (hüquqdan sui-istifadəyə) görə dövlətə ödənilən cərimə kimi qiymət verilə bilər.

Əvvəla, vicdansızcasına iddia vermək məsələsində kriteriyanı tapmaq çətindir. Əsassız iddia heç də həmişə vicdansızcasına iddia demək deyil. *Vicdansızcasına əsassız iddia* etmək (yaxud iddiaya qarşı etiraz etmək) qəsdən edilən hərəkətlə olmalıdır. Bunu müəyyən etmək isə asan olmur. Əsassız iddia vicdanlı yanaşmanın nəticəsi də ola bilər.

İkinci məsələ- bu maddənin tətbiqi hansı qaydada həyata keçirilir. Tərəflərin vəsatəti ilə, yoxsa məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə- bu barədə vahid təcrübə yoxdur. Qanun bu barədə məhdudiyyət qoymamışdır. Belə çıxır ki, bu, istər tərəflərdən birinin təşəbbüsü ilə, istərsə də məhkəmənin özünün təşəbbüsü ilə ola bilər.

Başqa bir məsələ- vicdansızcasına əsassız iddia etmək, yaxud iddiaya qarşı etiraz etmək məsələsinə qiymət vermək işə baxılmasının hansı mərhələsində baş verir. Bu barədə də qanunda düzünə göstəriş yoxdur. Bunun üçün, vicdansızcasına əsassız iddia verilməsi və ya iddiaya qarşı mübahisə edilməsi, yaxud işə düzgün və tezliklə baxılmasına və onun həll edilməsinə ardıcıl surətdə maneçilik törədilməsi, bunun nəticəsində iş vaxtının itirilməsi kimi hallar müəyyən edilməlidir. Bu hallar, aydın məsələdir ki, əksər hallarda işə baxılıb qurtarıdıqdan sonra müəyyən edilməli, müəyyən edilmə sübuta yetirilməli, təbii ki, ən yaxşı halda bu, qüvvədə olan məhkəmə qərarında əksini tapmalıdır. Əks halda göstərilən halların özünün müəyyən edilməsi özü mübahisəli olacaq. Bu baxımdan yanaşdıqda həmin maddənin tətbiqi aşağı məhkəmə qərarının qanuni qüvvəyə minməsindən sonra, yaxud həmin qərara qiymət verməklə mümkündür. Lakin bu hərəkətlərdən- işə düzgün və tezliklə baxılmasına və onun həll edilməsinə ardıcıl surətdə maneçilik törətmə (məsələn, ardıcıl olaraq məhkəmənin çağırışına gəlməkdən boyun qaçırma) hərəkətinin müəyyən edilməsi, fikrimizcə birinci instansiya məhkəməsində də mümkündür.

Mübahisə yaradan məsələlərdən biri də MPM-in 120-ci maddəsinin tətbiqinin hansı prosesual qaydada həyata keçirilməsi məsələsidir. Sözügedən maddənin tətbiqində prosesual qaydaya dair düzünə məhdudiyyətin olmaması onu deməyə əsas verir ki:

- bu barədə məhkəmə (istər birinci instansiya, istərsə də yuxarı instansiya məhkəməsi) istər işin gedişində, istərsə də işə baxılıb qurtarıdıqdan sonra öz təşəbbüsü ilə ayrıca qərardad çıxara bilər;

tərəflərdən birinin vəsatəti əsasında məsələyə qiymət verə bilər; bu da istər məhkəmə baxışında, istərsə də məhkəmədən sonra ayrıca prosesual hərəkət kimi edilə bilər;

uduzduqdan sonra vicdansızcasına əsassız şikayətlər verməklə işin icraya yönəldilməsinə maneə törədilməsi zamanı yuxarı instansiya məhkəməsi tərəfindən qərardad çıxarıla bilər;

icra zamanı borclunun belə hərəkətlərə yol verməsi aşkar edilərsə tələbkarın, digər maraqlı şəxsin vəsatəti əsasında icra yeri üzrə məhkəmənin, yaxud icraya nəzarət edən məhkəmənin qərardadı ilə həll edilə bilər.

İş vaxtının itirilməsinə görə tutulmalı olan məbləğ məhkəmə tərəfindən əqlabatan miqdarda müəyyən edilməlidir. Bu barədə də vahid təcrübə yoxdur.

Bütün yuxarıda göstərilən hallar şəxsi fikirlərdir. Bununla belə, hesab edirik ki, hər bir halda, bu barədə yuxarı məhkəmə instansiyasının ümumi izahat və ya müvafiq göstərişlər verməsi daha düzgün olardı.

Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Ədliyyə Nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.

2019-cu il iyulun 16-da ölkəmizdə səfərdə olan Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Ədliyyə naziri Valid bin Məhəmməd Əl-Səmaanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın Məhkəmə sistemi, Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti barədə qonağa məlumat vermişdir.

Ali Məhkəmənin sədri son illər respublikamızda məhkəmə hüquq sisteminin təkmilləşdirilməsi və müasirləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərdən, eləcə də ədalət mühakiməsini həyata keçirmək, qanunun aliliyini təmin etmək məqsədi ilə Ali Məhkəmənin qarşısında duran vəzifələrdən danışmışdır.

Azərbaycanın Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı ilə işgüzar əlaqələrinin yaranmasından razılıq ifadə edən Ali Məhkəmənin sədri əmin olduğunu bildirmişdir ki, iki ölkənin Ədliyyə nazirlikləri arasında imzalanan Müvafiq Müqavilələr ədliyyə və məhkəmə orqanları arasında əməkdaşlığın inkişafına xidmət edir.

Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının məhkəmə sistemi haqqında ətraflı danışan Ədliyyə naziri Valid bin Məhəmməd Əl-Səmaani iki ölkə arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşdığını bildirmişdir. Qeyd etmişdir ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da davam etdiriləcək.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının qonaqları Ali Məhkəmənin inzibati binası ilə tanış olmuşlar. Məhkəmə tarixi muzeyinə baxan Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Ədliyyə naziri Xatirə kitabına ürək sözlərini yazmışdır.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə orqanlarına xüsusi maraq və diqqət göstərdiklərinə, həmçinin əhəmiyyətli görüşə görə Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Ədliyyə nazirinə və nümayəndə heyətinin üzvlərinə təşəkkürünü bildirmiş, işlərində uğurlar arzulamışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri və kollegiya sədrləri bölgələrdə vətəndaşları qəbul ediblər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin dövlət qurumları tərəfindən insanlara layiqli xidmət göstərilməsi, vətəndaşların müraciətlərinə qayğı və həssaslıqla yanaşılması barədə tapşırıq və tövsiyələri daim diqqət mərkəzində saxlanılır.

Bölgələrdə vətəndaşların qəbulu cədvəlinə uyğun olaraq iyulun 19-da Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev Şəkidə, İnzibati-İqtisadi kollegiyanın sədri Hikmət Mirzəyev Qaxda, Cinayət kollegiyasının sədri Şahin Yusifov Zaqatalada vətəndaşların qəbulunu keçiriblər.

Qəbullar zamanı hər bir vətəndaş diqqətlə dinlənilib, müraciətlərdə qaldırılan məsələlərin bir qismi yerində öz həllini tapıb. Bəzi müraciətlər üzrə isə Ali Məhkəmənin Aparatının qəbulda iştirak edən aidiyyəti məsul işçilərinə müvafiq tapşırıqlar verilib. Müraciətlərin əksəriyyəti məhkəmələrin fəaliyyəti ilə bağlı olub.

Vətəndaşlar onların əlverişli şəraitdə qəbulundan və müraciətlərinə həssaslıqla yanaşılmasından razılıqlarını ifadə edərək, göstərilən diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Səfər zamanı Şəki Məhkəmə Kompleksində Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid məhkəmələrin sədrlərinin və hakimlərinin iştirakı ilə müşavirə keçirilmişdir.

Müşavirədə Ali Məhkəmənin sədri məhkəmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə, vətəndaş məmnunluğunun yüksəldilməsinə, etik davranış qaydalarına dönmədən əməl olunmasına, qeyri-prosessual münasibətlərin yolverilməzliyinin təmin edilməsinə dair tapşırıq və tövsiyələrini vermişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi” haqqında 2019-cu il 3 aprel tarixli Fərmanının müstəsna əhəmiyyətini qeyd edən Ali Məhkəmənin sədri bu mühüm Fərmanın məhkəmə fəaliyyətinin gələcək inkişafı üçün “yol xəritəsi” olduğunu, bu sahədə islahatların yeni inkişaf mərhələsinə keçdiyini vurğulamış, kompleks qanunvericilik, institusional və praktiki tədbirlər nəzərdə tutan proqram xarakterli Fərmandan irəli gələn vəzifələrin vaxtında, dürüst və dönmədən icrasının təmin olunmasını diqqətə çatdırmışdır. Qeyd olunmuşdur ki, hakimlərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədilə onların maddi təminatının əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasına və Kommersiya məhkəmələrinin yaradılmasına dair Qanun layihələri

Milli Məclisin iyul ayında keçirilən Plenar iclaslarında qəbul edilmişdir. Fərmandan irəli gələn digər məsələlərin icrası ilə bağlı işlər davam etdirilir.

Sonra 2019-cu ilin birinci yarımilində Şəki Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar görülmüş işlər təhlil edilmiş, eləcə də 2016-2017-ci illərdə respublikanın birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən baxılmış “Hüquqi əhəmiyyəti olan faktların müəyyən edilməsi” ilə bağlı mülki işlərin Ali Məhkəmədə aparılmış ümumiləşdirilmənin və Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin 2019-cu ilin birinci yarımilinə dair iş planına uyğun olaraq apellyasiya məhkəməsinin ərazi yurisdiksiyasına aid edilmiş birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ilin ikinci yarımilində CM-in 234.1-ci maddəsi ilə baxılmış cinayət işləri üzrə cəza təyini təcrübəsinə dair aparılmış ümumiləşdirmənin nəticələri müzakirə olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri və kollegiya sədrləri bölgələrdə vətəndaşları qəbul ediblər.

Azərbaycan respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin dövlət qurumları tərəfindən insanlara layiqli xidmət göstərilməsi, vətəndaşların müraciətlərinə qayğı və həssaslıqla yanaşılması barədə tapşırıq və tövsiyələri daim diqqət mərkəzində saxlanılır.

Bölgələrdə vətəndaşların qəbulu cədvəlinə uyğun olaraq avqustun 30-da Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev Xaçmazda, İnzibati-İqtisadi kollegiyanın sədri Hikmət Mirzəyev Qusarda, Cinayət kollegiyasının sədri Şahin Yusifov Qubada vətəndaşların qəbulunu keçiriblər.

Qəbuldan öncə ümummilli lider Heydər Əliyevin Xaçmaz şəhərində abidəsi ziyarət olunaraq önünə gül dəstələri qoyulub, əziz xatirəsinə dərin ehtiram bildirilib.

Qəbullar zamanı hər bir vətəndaş diqqətlə dinlənilib, müraciətlərdə qaldırılan məsələlərin bir qismi yerində öz həllini tapıb. Bəzi müraciətlər üzrə isə Ali Məhkəmənin Aparatının qəbulda iştirak edən aidiyyəti məsul işçilərinə müvafiq tapşırıqlar verilib. Müraciətlərin əksəriyyəti məhkəmələrin fəaliyyəti ilə bağlı olub.

Vətəndaşlar bölgə sakinlərinin qəbulu və müraciətlərinə baxılması üçün rahat və əlverişli şərait yaradılmasından razılıqlarını ifadə edərək, göstərilən diqqət və qayğıya görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Daha sonra iştirakçılar Ali Məhkəmənin sərdi Ramiz Rzayev və Vəkillər Kollegiyasının sədri Anar Bağırov tərəfindən təltif edilmiş, müsabiqə iştirakçıları ilə xatirə fotosu çəkilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının sədri bölgələrdə vətəndaşları qəbul edib.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin dövlət qurumları tərəfindən insanlara layiqli xidmət göstərilməsi, vətəndaşların müraciətlərinə qayğı və həssaslıqla yanaşılması barədə tapşırıq və tövsiyələri daim diqqət mərkəzində saxlanılır.

Bölgələrdə vətəndaşların qəbulu cədvəlinə uyğun olaraq sentyabrın 6-da Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının sədri Şahin Yusifov Qazax Rayon Məhkəməsinin binasında vətəndaşların qəbulunu keçirib.

Qəbul zamanı hər bir vətəndaş diqqətlə dinlənilib, müraciətlərdə qaldırılan məsələlərin bir qismi yerində öz həllini tapıb. Bəzi müraciətlər üzrə isə Ali Məhkəmənin aparatının qəbulda iştirak edən aidiyyəti məsul işçilərinə müvafiq tapşırıqlar verilib. Müraciətlərin əksəriyyəti məhkəmələrin fəaliyyəti ilə bağlı olub.

Vətəndaşlar onların əlverişli şəraitdə qəbulundan və müraciətlərinə həssaslıqla yanaşılmasından razılıqlarını ifadə edərək, göstərilən diqqət və qayğıya görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Ali Məhkəmənin sədri Lənkəranda vətəndaşları qəbul edib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin dövlət qurumları tərəfindən insanlara layiqli xidmət göstərilməsi, vətəndaşların müraciətlərinə qayğı və həssaslıqla yanaşılması ilə bağlı tapşırıq və tövsiyələri Ali Məhkəmə tərəfindən daim diqqətdə saxlanılaraq vətəndaşların qəbulu, onların ərizə və şikayətlərinə ədalətli baxılması üçün müvafiq tədbirlər görülür.

Bölgələrdə vətəndaşların qəbulu cədvəlinə uyğun olaraq sentyabrın 20-də Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin inzibati binasında vətəndaşları qəbul etmişdir.

Qəbuldan əvvəl Ulu öndər Heydər Əliyevin Lənkəran şəhərindəki abidəsi önünə gül dəstəsi qoyulmuş, əziz xatirəsinə dərin ehtiram bildirilmişdir.

Qəbul zamanı hər bir vətəndaş diqqətlə dinlənilmiş, müraciətlərdə qaldırılan məsələlərin bir qismi yerində öz müsbət həllini tapmışdır. Araşdırılması tələb olunan müraciətlərin mövcud qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq həlli ilə əlaqədar Ali Məhkəmə Aparatının qəbulda iştirak edən aidiyyəti məsul işçilərinə müvafiq tapşırıqlar verilmişdir.

Vətəndaşlar bölgə sakinlərinin qəbulu və müraciətlərinə baxılması üçün rahat və əlverişli şərait yaradılmasından razılıqlarını ifadə edərək göstərilən diqqət və qayğıya görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını bildirmişlər.

Səfər çərçivəsində Ali Məhkəmənin sədri Lənkəran Ağır Cinayətlər və Rayon Məhkəmələrinin inzibati binalarına baxaraq, hakimlərin fəaliyyəti və iş şəraiti ilə tanış olmuşdur.

Lənkəran Ağır Cinayətlər və Cəlilabad Hərbi Məhkəmələri, Lənkəran, Cəlilabad, Astara, Masallı rayon məhkəmələri sədrlərinin və hakimlərinin iştirakı ilə müşavirə keçirilmişdir.

Müşavirədə məhkəmə fəaliyyətinin dövlət başçısının tövsiyələrinə uyğun təkmilləşdirilməsi ilə bağlı görülən işlərə toxunulmuş, ölkə Prezidentinin "Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi" haqqında 2019-cu il 3 aprel tarixli Fərmanının müstəsna əhəmiyyəti vurğulanmış, qarşıda duran vəzifələr müzakirə olunmuş, məhkəmə qərarlarının ədalətliliyinin və vətəndaş məmnunluğunun yüksəldilməsi, etik davranış qaydalarına dönmədən əməl olunması, qeyri-prosessual münasibətlərin yolverilməzliyi ilə bağlı tövsiyə və tapşırıqlar verilmişdir.

Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə komissarı Dunya Miyatoviç Ali Məhkəmənin sədri ilə görüşmüşdür.

2019-cu il iyulun 10-da ölkəmizdə səfərdə olan Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə komissarı Dunya Miyatoviç Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə sistemi, Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti barədə qonağa ətraflı məlumat vermişdir. Ali Məhkəmənin sədri İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi ilə işgüzar əlaqələrdən, Avropa Birliyinin üzvü olan ölkələrlə məhkəmə-hüquq sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsinə xüsusi önəm verildiyindən danışmışdır. Bildirilmişdir ki, ölkəmiz Avropa Şurasına tam hüquqlu üzv olduqdan sonra qısa müddət ərzində bir çox konvensiyalara, o cümlədən “İnsan hüquqları və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” konvensiyaya qoşulmuşdur. Azərbaycanın Avropaya inteqrasiya olunduğu bir zamanda bu məsələ xüsusi aktualıq kəsb etdiyindən Ali Məhkəmədə işlərə baxılarkən Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin təcrübəsinə istinad edilir.

Səmərəli fikir mübadiləsi şəraitində keçən görüşdə insan haqlarının təmin olunması və bu sahədə məhkəmələr qarşısında duran vəzifələrlə bağlı faydalı müzakirələr aparılmışdır.

Ali Məhkəmənin sədri Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə komissarı Dunya Miyatoviçi və nümayəndə heyətinin üzvlərini maraqlandıran suallara cavab vermişdir.

Görüşdə Azərbaycan Respublikasının Avropa Şurası yanında daimi nümayəndəsi Fəxrəddin İsmayılov iştirak etmişdir.

AŞPA-nın Hüquq Məsələləri və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, İslandiya Parlamentinin üzvü xanım Sunna Thorhildur Evarsdottirin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.

2019-cu il sentyabr ayının 5-də ölkəmizdə səfərdə olan AŞPA-nın Hüquq Məsələləri və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, İslandiya Parlamentinin üzvü xanım Sunna Thorhildur Evarsdottirin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin Cinayət kollegiyasının sədri Şahin Yusifovla görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin Cinayət kollegiyasının sədri Şahin Yusifov Azərbaycanın məhkəmə sistemi, Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti barədə qonaqlara ətraflı məlumat vermişdir.

Ali Məhkəmənin Cinayət kollegiyasının sədri İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi ilə işgüzar əlaqələrdən, Avropa Şurasına üzv olan ölkələrlə məhkəmə-hüquq sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsinə xüsusi önəm verildiyindən, bu əməkdaşlığın ikitərəfli və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində uğurla inkişaf etdiyini diqqətə çatdırmışdır. Bildirilmişdir ki, ölkəmiz Avropa Şurasına tam hüquqlu üzv olduğundan sonra qısa müddət ərzində bir çox konvensiyalara, o cümlədən “İnsan hüquqları və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” konvensiyaya qoşulmuşdur. Azərbaycanın Avropaya inteqrasiya olunduğu bir zamanda bu məsələ xüsusi aktualıq kəsb etdiyindən Ali Məhkəmədə işlərə baxılarkən Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin təcrübəsinə istinad edilir. Qeyd etmişdir ki, hər həftə Ali Məhkəmədə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qəbul etdiyi qərarlarla bağlı seminarlar keçirilir. Məhkəmə sisteminə hakim vəzifəsinə seçim prosedurları Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmışdır və bu təqdir olunur.

Səmərəli fikir mübadiləsi şəraitində keçən görüşdə insan haqlarının təmin olunması və bu sahədə məhkəmələr qarşısında duran vəzifələrlə bağlı faydalı müzakirələr aparılmışdır.

Ali Məhkəmənin Cinayət kollegiyasının sədri Şahin Yusifov AŞPA-nın Hüquq Məsələləri və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, İslandiya Parlamentinin üzvü xanım Sunna Thorhildur Evarsdottir və nümayəndə heyətinin üzvlərini maraqlandıran suallara cavab vermişdir.

Avropa Şurasının İnsan Hüquqları və Qanunun Aliliyi üzrə Baş Direktoratlığının rəhbəri cənab Xristos Cakoumoulosun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.

2019-cu il sentyabr ayının 11-də ölkəmizdə səfərdə olan Avropa Şurasının İnsan Hüquqları və Qanunun Aliliyi üzrə Baş Direktoratlığının rəhbəri cənab Xristos Cakoumoulosun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının sədri Hikmət Mirzəyev və Cinayət kollegiyasının sədri Şahin Yusifovla görüşmüşdür.

Görüşdə Azərbaycanın məhkəmə sistemi, Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti, ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində görülmüş məqsədyönlü işlər barədə danışılmış, o cümlədən Avropa Şurası ilə münasibətlərin tarixinə nəzər salınmışdır.

Ali Məhkəmənin kollegiya sədri Avropa Şurasına üzv olan ölkələrlə məhkəmə-hüquq sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsinə xüsusi önəm verildiyindən, bu əməkdaşlığın ikitərəfli və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində uğurla inkişaf etdiyini diqqətə çatdırmışdır. Bildirilmişdir ki, ölkəmiz Avropa Şurasına tam hüquqlu üzv olduqdan sonra qısa müddət ərzində bir çox konvensiyalara, o cümlədən “İnsan hüquqları və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” konvensiyaya qoşulmuşdur.

Məhkəmə-hüquq sistemində həyata keçirilən islahatların davamı olan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” 03 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanı barədə məlumat verən kollegiya sədri, ölkə məhkəmələrinin fəaliyyətinin müasir tələblərə uyğun qurulması, onların fəaliyyətində şəffaflıq və açıqlıq prinsiplərinin rəhbər tutulması, elektron xidmətlərin göstərilməsi, hakimlərinin sayının artırılması və sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması, cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cinayətlərin dekriminalaşdırılması üzrə tədbirlərin davam etdirilməsi istiqamətində həmin Fərmanla verilmiş tövsiyə və tapşırıqlar barədə danışmışdır.

Ölkəmlə bağlı xoş təəssuratlarından danışan cənab X. Cakoumoulos, Avropa Şurasının İnsan Hüquqları və Qanunun Aliliyi üzrə Baş Direktoratlığının rəhbəri qismində Azərbaycana səfərindən məmnunluğunu ifadə edərək, məhkəmə-hüquq sahəsində həyata keçirilən islahatların Avropa Şurası tərəfindən təqdir edildiyini və dəstəkləndiyini qeyd etmişdir.

Görüş zamanı Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin acı nəticələri, Ermənistanın davam edən işğalçılıq siyasəti qonağın xüsusilə diqqətinə çatdırılmışdır.

Səmərəli fikir mübadiləsi şəraitində keçən görüşdə insan haqlarının təmin olunması və bu sahədə məhkəmələr qarşısında duran vəzifələrlə bağlı faydalı müzakirələr aparılmışdır.

Ali Məhkəmənin sədri Fransada səfərdə olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Rzayevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti 12-13 sentyabr 2019-cu ildə Parisdə keçirilən Avropa Şurasına üzv dövlətlərin Ali Məhkəmə sədrlərinin konfransında iştirak etmişdir.

Fransanın Avropa Şurası Nazirlər Komitəsində sədrliyi dövründə Kassasiya Məhkəməsi, Konstitusiyaya Şurası və Dövlət Şurasının birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən konfransın əsas məqsədi məhkəmə sədrləri üçün ümumi maraq kəsb edən mövzular ətrafında fikir mübadiləsi aparılması, insan haqlarının təmin olunması, məhkəmələrin üzləşdiyi mövcud problemlərin həlli ilə bağlı təcrübələrin paylaşılması olmuşdur.

Konfransın ilk günü Fransa Respublikasının Prezidenti Emmanuel Makron Avropa Şurasına üzv dövlətlərin Ali Məhkəmə sədrlərini qəbul etmişdir. Qəbulda beynəlxalq hüququn müxtəlif istiqamətləri ilə bağlı səmərəli fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Konfransda məhkəmədə hüquq müdafiələrinin effektiv vasitələri, milli məhkəmələr və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi arasındakı münasibətlər, şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququ ilə ifadə azadlığının toqquşması mövzularında çıxışlar edilmişdir.

Tədbirdə Fransa Kassasiya Məhkəməsinin sədri, Konstitusiyaya Şurasının sədri, Dövlət Şurasının sədr müavini, Ədliyyə naziri, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin sədri, Avropa Şurasının Baş Katibi və digər məsul şəxslər məruzələrlə çıxış etmişlər. Məruzələr ətrafında geniş müzakirələr aparılmışdır.

Ali Məhkəmənin sədri bir sıra ölkələrin Ali Məhkəmə sədrləri və digər rəsmilərlə görüşlərində və söhbətlərində Azərbaycanda məhkəmə islahatı zamanı toplanmış müsbət təcrübəyə diqqəti cəlb etmiş, bununla bağlı söhbətlər aparmış, suallara cavab vermişdir. Maraq doğuran söhbətlər zamanı Azərbaycanın məhkəmə təcrübəsinə və aparılan islahatlara xüsusi diqqət göstərilmişdir.

ABŞ Dövlət Departamentinin İnsan Alverinin Monitorinqi və Mübarizəsi üzrə Ofisinin əməkdaşı cənab Atsuki Takahaşinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.

19.09.2019-cu il tarixdə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsində ABŞ Dövlət Departamentinin İnsan Alverinin Monitorinqi və Mübarizəsi üzrə Ofisinin əməkdaşı cənab Atsuki Takahaşi, ABŞ səfirinin Siyasi İşlər üzrə Müşaviri cənab Vilyam Solley və siyasi işlər üzrə köməkçisi xanım Nigar Hüseynova ilə görüş olmuşdur.

Qonaqları Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Hərbi Kollegiyasının sədri Əziz Seyidov qəbul etmişdir. Görüşdə Azərbaycan Respublikasının 2000-ci il dekabrın 12-də BMT-nin Transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı Konvensiya, onu tamamlayan İnsan alverinin, xüsusən qadın və uşaq alverinin qarşısının alınması, aradan qaldırılması və cəzalandırılması haqqında Protokolu imzalamasını və həmin Protokolun Azərbaycana münasibətdə 2003-cü ildə qüvvəyə minməsini, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 may 2004-cü il tarixli Sərəncamı ilə “Azərbaycan Respublikasında İnsan Alverinə qarşı Mübarizə üzrə Milli Fəaliyyət Planı”nın təsdiq edilməsi barədə məlumat vermişdir. Milli Fəaliyyət Planının iştirakçılarının insan alverinə qarşı mübarizədə fəaliyyətinin Milli Əlaqələndirici tərəfindən əlaqələndirilməsi məqsədilə qurumlar arası İşçi Qrupu yaradılmışdır. Fəaliyyət Planına əsasən, Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin müavini Milli Əlaqələndirici təyin edilmiş və DİN-də İnsan Alverinə qarşı Mübarizə İdarəsi yaradılmışdır. İlk Milli Fəaliyyət Planının qəbul edilməsi 28 iyun 2005-ci il tarixində “İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun qəbul edilməsinə səbəb olmuş və beləliklə 30 sentyabr 2005-ci il tarixdə qəbul edilmiş digər Qanunla insan alveri əməli Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 144-1-ci maddəsində müstəqil cinayət növü kimi təsbit edilmişdir. Hazırkı dövrdə Azərbaycan Respublikasında insan alverinə dair 3 Milli Fəaliyyət Planı təsdiq olunmuş və icrası uğurla başa çatdırılmışdır.

Bu növ cinayətlərlə mübarizədə beynəlxalq əməkdaşlığın səmərəliliyinin artırılmasının vacibliyi nəzərə alınmaqla ABŞ daxil olmaqla bir sıra ölkələrin müvafiq qurumları, eləcə də BMT, ATƏT, Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı, İnterpol ilə əməkdaşlıq əlaqələri qurulmuşdur.

Azərbaycan gənc və kiçik dövlət olduğuna görə ABŞ kimi çox milyonlu dövlətin təlim və konsultasiyalarına ehtiyac duyur. Bu gün insan alveri qlobal bir problemdir.

AR prezidentinin tələblərinə əsasən biz hər yerdə bütün cinayətlərin dekriminalizasiyası üzərində işləyirik və bizim qarşımızda bütün bunlara diqqətlə yanaşmaq və əhəmiyyətsiz, səhv hərəkətlərə görə həbslərə icazə verməmək şərti qoyulmuşdur.

Atsuki Takahaşi və ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirliyinin nümayəndəsi Vilyam Solley qeyd edibki, ABŞ çox ölkələrdə və regionlarda cinayətin bu kateqoriyası ilə əlaqəli ciddi müşahidələr aparır və bu cinayətləri qətl hadisəsi cəzaları ilə bərabərləşdirir. Onlar əminliklə ifadə etdikləri, ABŞ bundan sonrada Azərbaycanda polis, prokurorluq və məhkəmə işçiləri üçün hər cür təlimlərin təşkilində, insan alveriylə mübarizənin keyfiyyətinin artırılması üçün öz köməyliyini göstərəcək, o həmçinin göstərilmiş isti qarşılıma və məzmunlu söhbətə görə öz təşəkkürünü bildirmişdi.

Sonda Ali Məhkəmənin Hərbi Kollegiyasının Sədri Əziz Seyidov qonağa Ali Məhkəmənin xatirə suvenirini təqdim etmiş və insan alveriylə mübarizənin gücləndirilməsində iki ölkənin sonrakı kooperasiyasının davamı haqqında əminliyini ifadə etmişdi.

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mətbəəsində yığılaraq
23 sentyabr 2019-cu il tarixdə 60 səhifə həcmində çap olunmuşdur.**

Tirajı 1000 ədəd

**Ünvan: Bakı şəhəri, Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.26, 1193-cü məhəllə
Tel: 489-07-07 (daxili nömrə 81-79)**